

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

**HABER ÇERÇEVELEME KURAMI BAĞLAMINDA ANADOLU AJANSI VE
TASS HABER AJANSI'NIN KARLOV SUİKASTI HABERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cansu Güğünağaoğlu

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

**HABER ÇERÇEVELEME KURAMI BAĞLAMINDA ANADOLU AJANSI VE
TASS HABER AJANSI'NIN KARLOV SUİKASTI HABERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cansu Güğünağaoğlu

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Çağla Kubilay

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

CANSU GÜĞÜNAĞAOĞLU

HABER ÇERÇEVELEME KURAMI BAĞLAMINDA ANADOLU AJANSI VE TASS
HABER AJANSI'NIN KARLOV SUİKASTI HABERLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çağla KUBİLAY KAMILOĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

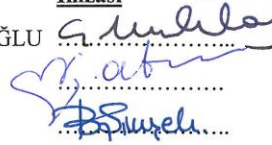
Adı ve Soyadı

İmzası

Doç. Dr. Çağla KUBİLAY KAMILOĞLU

Prof. Dr. Gökhan ATILGAN

Doç. Dr. Burcu ŞİMŞEK

Tez Sınavı Tarihi: 15 Ocak 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağımı gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../2.....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Cansu Güğürtaşlı
İmzası

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLOLAR DİZİNİ	iii
KISALTMALAR	iv
ÖNSÖZ	v
GİRİŞ	1
1. Önem ve Amaçlar.....	1
2. Yöntem.....	3
3. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	6
4. Tezin Planı.....	7

I. BÖLÜM

TÜRK- RUS İLİŞKİLERİ (1923-2017)

1.1. Milli Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin Kuruluş Döneminde SSCB ile İlişkiler	10
1.2. İkinci Dünya Savaşı'ndan SSCB'nin Dağılmasına Kadar Dönemde İkili İlişkiler.	11
1.3. 2000'lerde Türk- Rus İlişkileri.....	15
1.4. Suriye İç Savaşı ve Türkiye- Rusya İlişkileri.....	19
1.5. Fırat Kalkanı Harekâtı.....	23

II. BÖLÜM

ANADOLU AJANSI VE TASS HABER AJANSI

2.1. Haber Ajansları.....	25
2.2. Anadolu Ajansı.....	26
2.2.1. Günümüzde Anadolu Ajansı.....	29
2.3. TASS Haber Ajansı.....	30

III. BÖLÜM
HABERCİLİĞE YÖNELİK KURAMSAL ÇERÇEVE VE HABER
ÇERÇEVELEME KURAMI

3.1. Haber Çerçeveleme.....	34
3.1.1. Medya Etkileri Araştırmaları	34
3.1.2. Çerçeve ve Çerçeveleme Kavramları	38
3.1.3. Haber Çerçeveleme için Öne Çıkan Örnekler	43

IV. BÖLÜM
KARLOV SUİKASTI'NA İLİŞKİN TASS VE AA HABERLERİNİN ANALİZİ

4.1. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi	48
4.2. Terörizm Çerçevesi.....	63
4.3. Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesi	76
4.4. İnsani Boyut Çerçevesi.....	87
4.5. Adli Soruşturma Çerçevesi.....	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	102
KAYNAKÇA.....	108
ÖZET	120
ABSTARCT	121

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Kategorize Edilen Çerçevesel ve Haber Sayıları	6
Tablo 2: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinin Görsellerinde Yer Alan Kişi ve Konular	49
Tablo 3: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haber Kaynaklarının Dağılımı	51
Tablo 4: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamaların Dağılımı.....	52
Tablo 5: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı	53
Tablo 6: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı.....	54
Tablo 7: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı	65
Tablo 8: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı	66
Tablo 9: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı	67
Tablo 10: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı	68
Tablo 11: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı.....	69
Tablo 12: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı..	77
Tablo 13: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı	78
Tablo 14: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı.....	79
Tablo 15: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı	80
Tablo 16: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı	82
Tablo 17: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı	88
Tablo 18: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı.....	88
Tablo 19: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı ..	89
Tablo 20: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı.....	90
Tablo 21: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı	91
Tablo 22: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı	95
Tablo 23: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı .	96
Tablo 24: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı	97
Tablo 25: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı.....	97
Tablo 26: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı	98

KISALTMALAR

AA:	Anadolu Ajansı
ABC:	Australian Broadcasting Corporation
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
NPP:	Nuclear Power Plant/Nükleer Güç Santrali
BM:	Birleşmiş Milletler
CBS:	Columbia Broadcasting System
CNN:	Cable News Network
DEAŞ:	Devlet'ül Irak ve's Şam
EDAM:	Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi
FETÖ:	Fetullahçı Terör Örgütü
HTS:	Historical Traffic Search
ITAR –TASS:	Information Telegraph Agency of Russia–Telegraph Agency of The Soviet Union/Sovyetler Birliği Haber Ajansı
NATO:	North Atlantic Treaty Organization/Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
ÖSO:	Özgür Suriye Ordusu
PKK:	Partiya Karkerên Kurdistanê/Kürdistan İşçi Partisi
PYD:	Partiya Yekîtiya Demokrat/Demokratik Birlik Partisi
ROSTA:	Russian Telegraph Agency/Rus Haber Ajansı
RTÜK:	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SPTA:	St. Petersburg Telegraph Agency/ St. Petersburg Haber Ajansı
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
TASS:	Telegrafne Agentsva Sovyetskova Soyuza-Sovyetler Birliği (Telgraf) Haber Ajansı
TSK:	Türk Silahlı Kuvvetleri
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ÜDİK:	Rusya-Türkiye Üst Düzey İşbirliği Konseyi
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurumu
YPG:	Yekîneyên Parastina Gel/ Halk Savunma Birlikleri

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlık sürecinde bana rehberlik eden, yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Çağla Kubilay'a, her zaman yanımda olan ve benden desteklerini hiç esirgemeyen en değerli varlığım aileme ve bu çalışmanın hazırlık aşamasında yaşadığım zorlu süreçte yanımda olan arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

1. Önem ve Amaçlar

Bu çalışmanın temel amacı, dönemin Türkiye- Rusya ilişkileri açısından oldukça önemli sayılabilecek Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Gennadiyeviç Karlov'a yönelik 19 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirilen suikastın Rusya Federasyonu devlet haber ajansı TASS ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi haber ajansı Anadolu Ajansı'nda yayınlanan haberler aracılığıyla nasıl ele alındığını ve olayın hangi yönleriyle vurgulandığını; bu olay bağlamında iki ülke ilişkilerine yönelik tarafların neyi öne çıkardığını sorgulamaktır. Bu çalışma önemli bir uluslararası krize ilişkin taraf devletlerin resmi haber ajanslarının yayınladığı haberlerin haber çerçeveleme kuramı bağlamında incelenerek devletlerin dış politikası ile medya unsurları arasındaki paralelliğin net olarak anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Bu çalışma gerçekleştirilmeden önce haber çerçeveleme kuramı ya da haber ajansları ile ilgili diğer akademik çalışmalar da incelenmiştir. YÖK'ün tez bankasında yapılan tarama sonucunda haber çerçeveleme kuramı, haber ajansları, herhangi bir uluslararası kriz üzerinden Türk ve Rus basını karşılaştırması ile ilgili olarak hazırlanan yüksek lisans/ doktora tezleri ve akademik makalelere rastlanmıştır. Ancak bu çalışmaların hiçbiri Karlov suikastını ve Anadolu Ajansı- TASS Haber Ajansı haberleri karşılaştırmasını örneklem olarak seçmemiştir. Karlov suikastının Rus basınında yansımalarını analiz eden bir akademik makale de mevcuttur. Bu çalışmada Rus basınına belli başlı gazetelerinin konuya ilişkin yayınları söylem analizi yöntemiyle çözümlenerek Rus basını ideolojik bir kategorizasyona tabi tutulmuştur.¹

¹A. M. Mırçık, E. Kırılı, **Medyanın Etki Gücü: Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov Suikastının Rus Basınına Yansıması** Influence Power Of Media: Reflection To Russian Media, Assassination To Russian Federation's Ambassador In Turkey Andrey Karlov.2017, Язык И Личность В Поликультурном Пространстве, 10.

Anadolu Ajansı'nın Twitter iletilerinin örnekleme olarak seçildiği Mısır'da yaşanan toplumsal hareketlere ilişkin bir diğer yüksek lisans tezinde ise Anadolu Ajansı'nın Mısır'da ordunun yönetime el koyması sonrası iki haftalık süreçte gelişmeleri aktarırken, Türk dış politikasına hâkim olan söyleme paralel yayın yapıp yapmadığı, Twitter'daki içerikleri üzerinden incelenmiştir.²

Suriye sorununun Türk ve Rus basınında 2012 ve 2015 yılları arasında nasıl temsil edildiğini Hürriyet, Sabah, Rossiyskaya Gazeta ve Novaya Gazeta örnekleri üzerinden inceleyen diğer bir yüksek lisans tezi ise içerik analizi yöntemini kullanarak iki ülke basını arasında nicel ve nitel ayrımları tespit etmiştir.³

Haber çerçeveleme kuramının seçilen örnekleme uygulanması bakımından yararlanılan çalışmalardan biri 2013 yılında ortaya çıkan Kırım Krizi'nin Türk basınına yansımaları çerçeveleme kuramı bağlamında araştıran İlgar Seyidov'un "Türk Basınında Sunulan Kırım Krizi Haberlerinin Çerçeveleme Kuramı Bağlamında İncelenmesi" isimli makalesidir.⁴

Çerçeveleme kuramı bağlamında değerlendirilen diğer bir çalışma İran'ın nükleer faaliyetlerini yeniden başlattığını ilan ettiği 2005-2006 yıllarında Türk basınında konuya ilişkin haberlerin temsilini inceleyen "Türk Basınında İran Nükleer Krizi'nin Sunumu: Haberlerin Çerçevenmesi" isimli akademik makaledir.⁵

Adı geçen çalışmaların ortaya çıkardığı bulguların rehberliğinde bu çalışmayı gerçekleştirirken kapsamı belirlemeye yardımcı olan araştırma soruları şunlardır:

²N.Keleş, **Mısır'daki Toplumsal Hareketler Ve Anadolu Ajansı: Örnek Olay Olarak Anadolu Ajansı'nın Twitter İletilerinin Analizi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,2015

³S.Zhapparaliev, **Suriye Sorununun Türk Ve Rus Basınında Temsili: 2012-2015 Dönemi Hürriyet, Sabah, Rossiyskaya Gazeta Ve Novaya Gazeta Örneği**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,2016

⁴S. İlgar, **Türk Basınında Sunulan Kırım Krizi Haberlerinin Çerçeveleme Kuramı Bağlamında İncelenmesi**, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2014, 22, s:60-73.

⁵D.Kılıç, **Türk Basınında İran Nükleer Krizi'nin Sunumu: Haberlerin Çerçevenmesi**, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi,2007,6, s: 67-86

- Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nda konuya ilişkin haberlerin çerçevelerinde farklılık var mıdır?
- Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nın konuyla ilgili haberleri ile Türkiye ve Rusya'nın dış politikaları arasında bir ilişki veya benzerlik var mıdır; varsa nelerdir?
- Baskın söylemler nelerdir, haber metni içinde daha ziyade hangi söylemler 'seçilerek' vurgulanmıştır?
- TASS haberlerinde suikasta ilişkin Türkiye'nin duruşu nasıl vurgulanmıştır?
- Haber ajanslarının kaynak seçimleri nasıldır, benzerlik göstermekte midir yoksa topyekûn farklı mıdır?
- Anadolu Ajansı ve TASS, büyükelçi suikastını nasıl değerlendirmiş; hangi konu ve olaylarla ilişkilendirmiştir?
- Her iki haber ajansında olaya ilişkin hangi şemalar ön plana çıkarılmıştır?

2. Yöntem

Bu çalışmada örnekleme dâhil edilen haberlere haber ajanslarının web sitelerinin arşivinden erişim sağlanmıştır. Her iki yayın kuruluşunda “Karlov”, “Andrey Karlov” anahtar kelimeleri ile haber taraması yapılmıştır. Suikastın gerçekleştirildiği 19 Aralık 2016 tarihinden bu çalışmanın yapıldığı Aralık 2018 tarihine kadar olan süreçte bahsedilen medya kuruluşlarında yayınlanan konuya ilişkin haberler analize dâhil edilmiştir. Bu anlamda TASS Haber Ajansı'nda 99 haber, Anadolu Ajansı'nda ise 127 haber yayınlanmıştır. Yapılan çalışmada, araştırma soruları yardımıyla bahsi geçen haberlerde çerçevelemenin nasıl yapıldığı incelenmektedir. Bu çalışmada ilgili haberler Çerçeveleme Kuramı bağlamında analiz edildiği için, haber çerçevesinden bahsetmek yerinde olacaktır. “Haber çerçevesi, bir olayla ya da sorunla ilgili haberi anlamlı hale

getirmek için oluşturulan; haberde nelerin içerileceğini, nelerin dışarıda bırakılacağını belirleyen genel bağlamdır.”⁶

Araştırmada kullanılacak olan çerçeveleme analizini yapabilmek için Vreese, Peter ve Semetko'nun⁷ önerdiği konu odaklı haber çerçeveleme tekniğinin (*Issue-Specific Frames in the News*) elverişli olduğu değerlendirilmiştir.⁸ Spesifik haber çerçeveleri, belli bir konunun belirli bir zaman dilimi içinde detaylı olarak çerçevesidir. Bu anlamda çalışmada seçilen örneklem spesifik bir zaman dilimi içerisinde spesifik bir konuya ilişkin yayınlanan haberler olduğu için analize en uygun teknik konu odaklı haber çerçeveleme tekniğidir. Haber çerçevelerinin oluşturulması sürecini anlayabilmek ve bunun değerlendirmesini yapabilmek için Tankard'ın⁹ haber metninde dikkati çektiği bazı unsurlar da bu analizde yer almıştır. Tankard'ın haber metninde odak noktası olarak gördüğü unsurlar şunlardır:

1. başlıklar
2. alt başlıklar
3. fotoğraflar
4. fotoğraf altları
5. manşetler
6. kaynak seçimi
7. alıntı seçimi
8. tanıtımlar
9. logolar

⁶N. Atabek, F. Uztuğ, **Haberlerde Çerçeveleme Ve Öne Çıkarma**, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1998, Kurgu 15, s.100

⁷H. De Vreese, J. Peter, A. Semetko, **Framing Politics At The Launch Of The Euro: A Cross-National Comparative Study Of Frames In The News**. Political Communication, 18(2), 2001, 107-122. s:109

⁸(Issue-Specific Frames in the News)

⁹J.W. Tankard, **The Empirical Approach To The Study Of Media Framing**. In S. D. Reese, O. H. Gandy & A. E. Grant (Eds.), Framing public life (pp. 95–106). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2001, s:100

10. istatistikler, grafikler ve şemalar

11. son cümleler ve paragraflar

Bu çerçevede Andrey Karlov Suikastı'na ilişkin her iki yayın kuruluşunda yayınlanan haberlerin kapsamına yönelik, Tankard'ın yaklaşımı çerçevesinde, 5 temel analiz unsuru ortaya konmuştur: alt başlıklar, görseller, alıntılar, kaynak seçimleri ve son cümleler. Tankard'ın önerdiği kategorilerin sadece beşinin analize dâhil edilmesinin nedeni çalışmada incelenen haberlerde diğer kategorilerin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple diğer kategoriler analizin dışında tutulmuştur. Oluşturulan her bir çerçevede bu unsurlar da incelenerek analize dâhil edilmiştir. Ayrıca haberler analiz edilirken haber ajanslarının olayları tanımlama biçimleri ve sözcük seçimleri de dikkate alınmıştır.

Bulgularıyla ortaya konulan çerçeveleme analizinde her iki ajansın konuyla ilgili yayınladığı haberler 5 ayrı çerçevede kategorize edilerek değerlendirilmiştir. Bu çerçeveler: diplomatik-siyasi-ekonomik ilişkiler, insani boyut, nedensellik- sorumluluk, terörizm, adli soruşturma çerçeveleridir. Her bir çerçeve kendi içinde haberlerde kullanılan görseller, haber kaynakları, alt başlıklar, aktarılan açıklamalar, son cümlelerle beraber haberlerde sık kullanılan söylemler de incelenerek çok yönlü bir analize tabi tutulmuştur.

İlişkiler çerçevesi Karlov suikastı bağlamında iki ülke ilişkileriyle ilgili tarafların açıklamaları, devlet yetkililerinin konuyla ilgili yorumları etrafında şekillenen haberlerden oluşmaktadır.

İnsani boyut çerçevesinde, suikasta uğrayan Büyükelçi Karlov'un cenaze töreni, Karlov'un şahsına ve iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesi konusundaki başarısına yönelik açıklamalar, büyükelçi namına hem Rusya hem de Türkiye'de düzenlenen etkinlikler ve suikasta yönelik kınama ve taziye açıklamaları haberleştirilmiştir.

Analize dâhil edilen diğerk bir çerçeve ise nedensellik/sorumluluk çerçevesidir. Burada yer alan haberler, gerçekleşen suikastın arkasındaki odakların, azmettiricilerin hangi grup, odak, terör örgütü, devlet veya kişiler olabileceğine dair devlet yetkililerinin açıklamaları etrafında oluşturulmuştur.

Terörizm çerçevesinde, her iki ajansta da, gerçekleşen Büyükelçi suikastının bir terör saldırısı olduğuna, bu kapsamda uluslararası terörizmle topyekûn mücadele edilmesi gerektiğine yönelik devlet yetkililerinin açıklamalarının yer aldığı haberler bulunmaktadır.

Adli soruşturma çerçevesinde suikast neticesinde gerçekleşen gözaltılar, tutuklamalar ve tüm adli soruşturma ve kovuşturma süreci, soruşturmaya ilgili yetkililerin açıklamaları, olayla ilgili yayın yasakları ve ortak soruşturma ekibinin çalışmalarına yönelik konular haberlerde yer almıştır.

Çerçeve adı	AA	TASS
İlişkiler	34	22
İnsani boyut	22	22
Nedensellik- Sorumluluk	36	13
Terörizm	7	27
Adli Soruşturma	28	15

Tablo 1: Kategorize Edilen Çerçeveler ve Haber Sayıları

3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Suikastın gerçekleştirildiği 19 Aralık 2016 tarihinden bu çalışmanın yapıldığı Aralık 2018 tarihine kadar olan süreçte bahsedilen medya kuruluşlarında yayınlanan

konuya ilişkin haberler analize dâhil edilmiştir. Bu anlamda TASS Haber Ajansı'nda 99 haber, Anadolu Ajansı'nda ise 127 haber yayınlanmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan en büyük zorluklardan biri TASS Haber Ajansı'nın teşkilatlanması, yapısı ve tarihçesine ilişkin İngilizce kaynakların çok sınırlı sayıda olmasıdır. Bu bölümde Rusça yayınlanan akademik kaynaklardan faydalanılamaması çalışmanın kaynak çeşitliliğine yönelik bir dezavantajdır.

4. Tezin Planı

Bu çalışmada bahsi geçen analizi ortaya koyabilmek için ilk bölümde iki ülke ilişkilerinin Türkiye'de Milli Mücadele; Rusya'da ise Bolşevik Devrimi'nden başlayan süreçten itibaren tarihsel serüveni, Suriye İç Savaşı sürecinde Türkiye - Rusya ilişkilerinin seyri ve kronolojik olarak Andrey Karlov Suikastı'na kadar olan süreçte gerçekleşen dönüm noktaları da irdelenmiştir.

Haberin çerçevesi iki ülke arasındaki ilişkilerden bağımsız değildir. Türk-Rus ilişkileri her bakımdan 2000'li yıllar boyunca hızla gelişmiştir. 2011 yılından itibaren dünya siyaset sahnesinde adını duyurmaya başlayan Arap isyanları ve Suriye meselesi konusunda iki ülkenin yaşadığı yaklaşım farklılıkları ilişkilerde gerilimlere sebep olmuştur. Türkiye'nin Suriye İç Savaşı'nın başlangıcındaki konumlanması, Rusya ile olan ilişkileri gerginleştirmiştir. Bu süreçte en dikkat çeken gelişmelerden biri Putin yönetiminin Esad'a destek olmak için Eylül 2015'te hava harekâtları aracılığıyla iç savaşa müdahalesidir. Bu gelişme Türk tarafının reaksiyon göstermesine neden olmuştur. Aynı yıl 24 Kasım'da Rusların Türk hava sahasını ihlal etmesi sebebiyle Türkiye tarafından bir Rus SU- 24 tipi savaş uçağının düşürülmesi de iki ülke ilişkilerini iyice kopma noktasına getirmiştir. Olaydan neredeyse 9 ay sonra Ağustos 2016'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya devlet başkanı Putin'le görüşmesinden sonra ilişkilerde bir düzelme dönemi başladıysa da Karlov suikastının ilişkilerde bir

gerilime sebep olup olmayacağı sorgulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada yapılacak analizin, haberler aracılığıyla iki ülke arasındaki ilişkilerin özellikle Suriye meselesi ekseninde seyrini okumak açısından fayda sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Her iki ülkenin resmi devlet haber ajansları olan Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nın bu hadiseyi nasıl çerçevelediği, dünyaya ve kendi kamuoyuna nasıl sunduğu, haberlerde neyi içerdiği neyi dışladığı, ne tür bir söylem pratiği izlediği önem arz etmektedir.

Bu sebeple çalışmanın ikinci bölümünde analize konu olan TASS ve Anadolu Ajanslarının medya kuruluşlarının sahiplik yapısı incelenmiştir. Her iki ajans da resmi devlet haber ajanslarıdır; bağlı oldukları devletlerin yürüttüğü siyasete uygun geliştirilen söylemi aktarma fonksiyonu taşımaları sebebiyle adı geçen haberlerle ilgili karşılaştırmaya konu olmuştur.

Anadolu Ajansı, Kurtuluş Savaşı hakkındaki haberleri tüm yurda ve dış dünyaya hakkıyla anlatabilmek amacıyla 6 Nisan 1920'de Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Nadi ve Halide Edip Adivar tarafından Ankara'da kurulan ve günümüze kadar yayın hayatına devam eden uluslararası bir devlet haber ajansıdır. Anadolu Ajansı Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en zorlu döneminde işgal kuvvetleriyle mücadelesine devam eden Türk halkının ve devletinin resmi tezlerini dünyaya duyurabilme ihtiyacını karşılamak adına zor şartlar altında yayın hayatına başlamıştır.¹⁰

Anadolu Ajansı 1 Mart 1925 tarihinde bir anonim ortaklık statüsüne kavuşturulsa da halen devlet örgütlenmesi içerisinde kendine has bir denetim mekanizmasına sahiptir.¹¹ Öyle ki 19 Nisan 2019'da yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre Anadolu Ajansı'nın faaliyetleri, bütçesi, örgütlenmesi ve

¹⁰ A.G, Manka, **İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Anadolu Ajansı'nın Dış Haber Politikası**,2008

¹¹H.S.Türk, **Anadolu Ajansı Sorunu Ve Çözüm Yolları**,Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,1977,34(1).s.62

personel rejimi ile ilgili denetim yetkisi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığındadır. Anadolu Ajansı'nın yöneticilerini atama yolları da yine bu kararname gereğince Başkanlık tarafından belirlenmektedir.¹²

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra İTAR- TASS adını alan TASS Haber Ajansı ise Sovyet Prezidyumu tarafından 10 Temmuz 1925'te kurulmuştur. TASS'ın, teşkilat yapısı 2012 yılında değiştirilerek yönetim kurulu tarafından idare edilmesine karar verilmiştir ve devletin resmi haber ajansı olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Adı geçen düzenleme ile ajansın yönetim kurulu başkanını atama ve görevden alma yetkisi hükümete verilmiştir.¹³

Çalışmanın üçüncü bölümünde analizin yöntemini belirleyen haber çerçeveleme kuramı kuramsal ve kavramsal olarak incelenmiş; dördüncü bölümünde seçilen örneklemin analizi gerçekleştirilmiş, sonuç bölümünde ise araştırmanın genel değerlendirmesi sunulmuş ve ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır. Bu bölümde son olarak ifade edilmesinde fayda olan nokta şu ki örneklem olarak bu konuyu seçmemin bir diğer sebebi de Rusya, Rus siyaseti, tarihi, dili ve kültürüne duyduğum özel ilgidir.

¹²Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2019,19 Nisan).*Resmi Gazete*, (Sayı:30750).Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/04/20190419-1.pdf>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2019

¹³J. Gadimov, **Rusya'da Devlet Ve Özel Haber Ajansları: İtar-Tass, RiaNovosti Ve İnterfaks**, Global Media Journal: TR Edition, 2014, 5 (9), s.141-146

I. BÖLÜM

TÜRK- RUS İLİŞKİLERİ (1923-2017)

1.1.Milli Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin Kuruluş Döneminde SSCB ile İlişkiler

1917’de Rus Çarlığı’nın dağılmasından sonra Bolşevikler önderliğinde kurulan Sovyet Rusya, Türkiye Cumhuriyeti ile kuruluş bakımından yakın tarihlerde dünya siyaset sahnesinde boy göstermiştir.

Modern dönemde Türk-Rus ilişkilerinin başlangıcı kabul edilen 1920-1930’larda her iki ülke de iç sorunları ve kurulan rejimin devamlılığını tesis edecek iktidarı sağlayabilmek adına birbirleriyle olan ilişkilerini “işbirliği ve dayanışma” merkezli kurmuşlardır.¹⁴

Milli Mücadele Dönemi’nde Bolşevikler, bir yandan Türkiye ile ittifak kurma girişimlerinde bulunup bir yandan da henüz kurulan komünist düzeni Anadolu’da benimsetmek için çalışmalar yapmışlardır. Bolşevikler, Lozan’da Boğazların bütün devletlere kapatılması fikrini savunmuş ve emperyalist devletlere karşı Türkiye’yi bu konuda desteklemiştir. Ancak aynı dönemde Yunanlılar ile de ilişkilerini geliştirmeye devam etmişlerdir.¹⁵

Bolşevik Rusya’nın Milli Mücadelesini sürdüren Türkiye’yle yakın ilişkisine en önemli örneklerden biri, bu dönemde her iki taraftan pek çok heyetin karşılıklı ziyareti ve bunun neticesinde, büyük bir kısmı Rusya’dan Türkiye’ye olmak üzere, silah, sıhhi malzeme, gıda gibi çeşitli kalemlerde hibelerin verilmesidir.¹⁶

¹⁴M.Çelikpala, **Rekabet ve İşbirliği İkileminde Yönünü Arayan Türk-Rus İlişkileri**, Bilig Dergisi,2015,sayı:72, s.120-121

¹⁵İ. Topsakal, **Tarihi Süreçte Rusya-Türkiye İlişkileri**, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi,Cilt:3, Sayı:2,2016,s.45

¹⁶Ç.Benhür, **1920’li Yıllarda Türk-Sovyet İlişkileri: Kronolojik Bir Çalışma**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi,Sayı:24, 2008,s.278

Bolşevik Devrimi ile kurulan Sovyetler Birliği Büyük Türkistan'ı kapsayan geniş bir coğrafyaya hükmederek dünya siyasetinin büyük devletlerinden biri haline geldi. Sovyet Rusya'nın kurulduğu yıllarda, Batı dünyasında kendisine karşı oluşabilecek olası bloklardan endişe duyduğu için saldırmazlık ve tarafsızlık politikasını benimsemiş; komşularla iyi ilişkileri önemsemiştir. Bu bağlamda Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında gerçekleşen ilk anlaşma olan Dostluk ve Saldırmazlık Paktı, 17Aralık 1925'de imzalanmıştır.¹⁷

Tarafların imzaladığı bu anlaşmadan itibaren Sovyet Rusya ve Türkiye arasındaki bu saldırmazlık durumu ve siyasal çıkar birliği İkinci Dünya Savaşı'na dek sürmüştür.

İki devlet arasında bu dönemde dikkat çeken diğer bir husus ise; Türkiye'nin *Yurtta Barış Cihanda Barış* düsturuyla resmi sınırlar dışındaki Türkler ile ilgili meseleyi dış politikasının önemli bir unsuru haline getirmemesi ve günümüzde Avrasya olarak tanımladığımız coğrafyaya yönelik ilgisini bu süreç boyunca gündeminin dışına çıkarmasıdır. Sovyet tarafı ise Türkiye'nin bu tutumuna karşılık, Türklerin yeni kurulan rejime yönelik tehdit oluşturabilecek komünist unsurlarla çatışmasına ses çıkarmamıştır.¹⁸

1.2.İkinci Dünya Savaşı'ndan SSCB'nin Dağılmasına Kadar Dönemde İkili İlişkiler

İkinci Dünya Savaşı başlarken SSCB-Türkiye ilişkileri, ortaya çıkabilecek ittifak ihtimalleri konuşulurken tekrar ısınmış, aynı blokta yer alabilmek adına iki devlet arasında diplomasi trafiği hareketlenmiştir. Şükrü Saraçoğlu ve ekibinin 21 Eylül 1939'daki Moskova ziyaretiyle Türkiye, Rusya ile savaş öncesi görüşme olanaklarını

¹⁷İ. Topsakal, 2016,s.46

¹⁸M.Çelikpala, 2015

aramış; ancak Sovyetler Birliği bu süreçte Almanya ile bir saldırmazlık paktı imzalamış; böylece Saraçoğlu SSCB ile anlaşma için görüşmeler yapılamadan Moskova'dan dönmek durumunda kalmıştır. İlişkilerin aniden olumsuz bir seyir izlemeye başlaması Türk tarafını başka ittifak olasılıklarını aramaya itmiştir. Türkiye hızlı bir şekilde İngiltere ve Fransa ile ortak bir deklarasyona imza atmak suretiyle kendine tehdit oluşturabilecek olası bir Sovyet saldırısını da engelleme çabasına girişmiştir.¹⁹

İkinci Dünya Savaşı'nın başlarında müttefik olan Almanya ve SSCB arasında tam bir mutabakat sağlanamamıştı. 12-13 Kasım 1940'da Berlin görüşmelerinde her iki ülke savaş sonrası paylaşımlarda anlaşamayınca yeniden Türkiye ile blok olmak istemiş, ancak Türkiye SSCB'ye mesafeli kalmıştır. Türkiye bu arada Almanya ile de saldırmazlık paktı imzalamış ve üzerinde yoğun Sovyet ve Avrupa baskısını hissetmesine rağmen kurduğu dengeyle savaşa girmeden kritik dönemi atlattır.²⁰

Türkiye, 1940'lı yıllarda Sovyet tehdidi ile burun buruna gelmesi üzerine, Batı dünyası ile siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerini hızlandırmış; bu kapsamda iç ve dış siyaset eksenini Batı ile uyumlu hale getirmiştir. Bu dönemde, yine geleneksel söylem benimsenerek Rusya "düşman" olarak nitelenmiştir. Bunun ana nedeninin ise "Sovyet tehdidi ve komünizm korkusu" olduğu aşikârdır. Aslında Soğuk Savaş yılları boyunca Türk-Rus ilişkileri, görece Batılı müttefiklerin, en önemlisi de ittifakın başını çeken ABD'nin, Rusya ile arasındaki ilişkilere tabi olarak devam etmiştir.²¹

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde ise Sovyetler Birliği Boğazlar üzerindeki tarihsel emelleriyle uyumlu şekilde 7 Ağustos 1946'da Türkiye'ye nota vermiş; Türk tarafı ise bu düşmanca tutumu şiddetle kınamıştır. Sovyetler Birliği bu tutumunu daha da ileri götürerek 24 Eylül'de ikinci bir nota daha verdiğinde, İngiltere ve ABD Türkiye'yi desteklediklerini söylemiştir. Bu olayların neticesinde Türkiye, ABD'nin önderliğinde 1949 yılında kurulan NATO'ya 1952 yılında üye olarak Atlantik

¹⁹ H. Gürsel, **Tarih Boyunca Türk Rus İlişkileri**, Ak Yay, İstanbul, 1968, s.204-207

²⁰ İ. Topsakal, 2016, s.46

²¹ H. Yeltin, K. Işık, **Rekabetten İşbirliğine Giden Süreçte Türkiye-Rusya İlişkilerinde Bir Test: Suriye Krizi**, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, 2017, s.41

sisteminin güvenlik şemsiyesi altına girmiştir. 1953'e gelindiğinde ise SSCB dış politikasında değişikliğe giderek Türkiye'den taleplerinden vazgeçtiğini ilan etmiştir.²²

1960'lı yıllarda dünya siyasetinin genel algısının da pekiştirdiği tehdit algısıyla, Türkiye NATO'ya da üye olduktan sonra Rus tarafını tekrar "düşman" biçiminde tanımlamıştır.

Komünizm karşıtlığıyla birleşerek ideolojik bir boyut da kazanan ötekileştirme, Türkiye'yi Sovyet karşıtı *Çevreleme* politikasını benimseyen ABD'ye ve Avrupa-Atlantik güvenlik kurumlarına bir adım daha yaklaştırırken Sovyetlerden uzaklaştırmıştır. Kısacası, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar Türkiye'de Sovyet/Rus algısını şekillendiren, güvenlik ve dış politika kararlarının alınmasında rol oynayan ana faktör Sovyet tehdidi ve komünizm korkusudur.²³

1970'lerde Türkiye ve Sovyet Rusya arasındaki ilişkileri gerilime sürükleyen konu, Türkiye'nin Kıbrıs'a gerçekleştirdiği askeri harekâttır. Sovyet Rusya, 1964 yılından itibaren Kıbrıs'ta hâkim gücün Türkiye olmasına izin vermeyeceği yönünde açıklamalar yapmıştır. Bu kapsamda Sovyetler, 23 Ağustos 1974'te Türk askeri güçlerinin Kıbrıs'tan geri çekilmesi gerektiğini savunan bir bildiri yayınlamıştır. SSCB bunun dışında Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü'nden kopan Yunanistan ile ilişkilerini geliştirerek Türkiye aleyhinde gerçekleştirilen çalışmalara desteğini sunmuştur. Buna mukabil ABD tarafından, Türkiye'ye 1975 ve 1978 yılları arasında uygulanan silah ambargosu sebebiyle Türkiye – ABD ilişkileri ciddi ölçüde zayıfladığında SSCB Türkiye'ye yönelik izlediği siyaseti değiştirmiş ve Türkiye'ye yakınlaşma siyasetini yürütmeye başlamıştır. 12 Eylül 1980 tarihine gelindiğinde ise İhtilali yaşayan Türkiye'nin yeni hükümeti yüzünü yeniden Batı'ya dönerek Sovyetler ile arasına mesafe koymuştur.²⁴

1983 yılında Turgut Özal'ın başbakanlık görevine gelmesiyle beraber 1980'lerin ikinci yarısından sonra Türk dış politikasında değişim başlamıştır. Özellikle 1991

²²İ. Topsakal, 2016, s.47

²³E. Tellal, **SSCB'yle İlişkiler. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, C. 1: 1919-1980. İstanbul: İletişim Yay, 2002, s.499-521

²⁴F. Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014, s.831-832

yılında Sovyet bloğunun parçalanmasıyla Kafkasya ve Orta Asya’da bağımsız devletler dünya siyaset sahnesinde boy göstermeye başlamıştır.²⁵

Soğuk Savaş’ın bitiminden ve SSCB’nin parçalanmasından sonraki dönemde ortaya çıkan yeni durumda Rusya ve Türkiye arasındaki diyalogda ortaya çıkan gerilim, Türkiye’nin Orta Asya’da bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerine ilişkin politikalarından kaynaklanmaktadır. Başlarda Soğuk Savaş atmosferinden çıkan iki yakın komşu ülke açısından yeni dönem büyük ölçüde ümit vaat edici olarak başlamış ancak Türkiye’nin Orta Asya’daki Türkî Cumhuriyetler’e yönelik ortaya koyduğu “büyük ağabey” ya da “model ülke” rolü eski Sovyet coğrafyasını ve özellikle Orta Asya’yı arka bahçesi olarak gören Rusya’nın tepkisine neden olmuştur. Aynı dönemde iki ülkenin Çeçen ve Kürt sorununa yaklaşımlarındaki farklılıklar ilişkilerde hissedilir bir gerginliğe yol açmıştır.²⁶

Türkiye, SSCB’nin parçalanmasından sonra Kafkaslar ve Orta Asya’da ortaya çıkan bağımsız devletlerle ‘Türklük’ ortak paydasında siyasi ve ekonomik ilişkiler kurma yoluna gitmiş ve Rusya ile ilişkiler bu sebeple gerilim sürecine girmiştir. Bu gerilim Rusya’nın bahsi geçen coğrafyada nüfuz kaybına uğraması ile ilişkilendirilmiştir. “Türkiye, 1991’den sonra Soğuk Savaş sürecinde Batı bloğu ile tesis edilen güvenlik bazlı ilişkilerine ve geleneksel dış siyasetine yeni ve başka bir gözle bakacak ve Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar’daki nüfuzu bakımından zayıf düştüğüne inandığı Rusya ile rekabete girişecektir.”²⁷

1990’ların Türkiye – Rusya ilişkilerine damga vuran gündem maddeleri arasında ciddi önemi haiz konusu Kürt ve Çeçen sorunlarıdır. Bunun yanında bahsi geçen meseleler, her iki ülkenin de Batı ile ilişkilerinde birçok gerilime sebep olmuştur.

²⁵ O.Kolobov, A.Kornilov, F.Özbay, **Çağdaş Türk- Rus İlişkileri Sorunlar ve İşbirliği Alanları 1992-2005**,Tasam Yayınları. İstanbul,2006,s.125

²⁶F. Özbay, **Soğuk Savaş Sonrası Türkiye-Rusya İlişkileri: 1992-2010**, Bilge Strateji, Cilt 2, Sayı 4, Bahar 2011, s: 36-37

²⁷E. Denizhan, **Türkiye’nin Kafkasya ve Orta Asya politikası ve TİKA**, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,Cilt: 2, Sayı:1,2010. s: 17-23.

Türkiye’de PKK, Rusya’daki Çeçen sorunu (ve diğer özerk cumhuriyetlerdeki ortaya çıkmaya yüz tutan ayrılıkçı hareketler) ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine yönelik dışarıdan kaynaklanan saldırılar olarak nitelendirilmiştir. Hem Rusya’da hem de Türkiye’de ulusal egemenliğin ve toprak bütünlüğünün muhafaza edilmesi düşüncesi, Batı ülkeleri tarafından desteklenen terör grupları söylemi etrafında güçlendirilmiştir. Ortaya çıkan bu durum ise her iki ülkede de Batı karşıtlığını artırmıştır. Her iki ülkede etkisini daha da artıran “düşman Batı” nitelemesi iki ülkenin hedef coğrafyadaki nüfuz rekabeti ile birleştiğinde ortak hareket etmekten ziyade, çatışmayı artırmıştır.²⁸

1990’lardaher ne kadar politik mücadeleler gündemi meşgul etse de bu dönem iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin giderek ivme kazandığı bir dönemdir. “İşbirliği ve rekabetin içi içe geçtiği bu dönemin en önemli kalemini ekonomik ilişkiler oluşturmaktadır. 1991’den itibaren sürekli gelişme gösteren ticari-ekonomik işbirliği ikili ilişkilerin gelişmesinde adeta lokomotif rolü oynamıştır ve oynamaya devam etmektedir.”²⁹

1.3.2000’lerde Türk- Rus İlişkileri

Genel bir perspektiften bakıldığında, 2000’lerde iki ülke ilişkilerinin alanının genişlediği, politik diyalogun derinleştiği, iki ülke halkları arasındaki ilişkilerin geliştiği ve karşılıklı güvenin pekiştirilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir.

Bu noktada Rusya açısından Türkiye değerlendirildiğinde genel olarak şu ifadeler açıklayıcı olacaktır:

1999’da başlayan Putin dönemi, en başta Rus devletinin menfaatlerinin, Rus milliyetçiliği çerçevesinde tekrar tanımlandığı; Rusya’daki seçkin politik zümrenin, "şanlı geçmiş" kavramı etrafında Rus milliyetçiliği ile tekrar bağlantı kurdukları bir dönemdir. Örneğin, 2000’lerden bu yana okullarda okutulan bütün tarih ders kitapları, Çarlık döneminden beri Rusya’nın, uluslararası siyasi güçlerle diyalogunu şekillendiren ana unsurun, “süper

²⁸E.Balta , B.Özkan, **Türkiye-Rusya İlişkilerine ‘Tarih’ İle Bakmak**,Boğaziçi Üniversitesi, TÜSIAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu DPF 2016, s.27

²⁹F. Özbay, 2011,s: 39

güç” olarak kabul edilmesi olduğunu belirtecek biçimde tekrar kaleme alınmıştır. Bu ders kitaplarında Batı, artık, güç mücadelesinde Rusya’nın asıl ‘ötekisi’; Türkiye ise bu güç mücadelesinde, Batı’nın, çıkarları doğrultusunda kullandığı bir maşa olarak görülmektedir. Tam da bu nedenle, Rus dış politikası söyleminde Türkiye, Batı karşısında güvenilmez bir aktör olarak resmedilir.³⁰

1990’lardan 2000’lere gelindiğinde Rusya perspektifinden Türkiye yukarıda da belirtildiği gibi Batı ve Doğu bloğu arasında denge siyasetini hep aktif tutan politikasıyla pek de güvenilmeyecek bir komşu olarak nitelenmiştir.

2000’lerden bu yana Vladimir Putin’in, Rusya Federasyonu’nda artık yegâne karar alıcı konumuna gelerek üretimi yeniden canlandırması, özellikle bölgede oldukça zengin bir şekilde bulunan doğal kaynakları dünya ekonomik sistemine dâhil edebilmesi, para ve sermaye piyasasını yeniden düzenleyerek oligarklar aracılığıyla dengeli dağıtabilmesi dönemin karakterini anlatmaya yetecektir.³¹

Bu bağlamda Putin, Yeltsin döneminde kaybedilen gücü Rusya’ya tekrar kazandırarak uluslararası arenada Rusya’yı tekrar saygı gören bir aktör konumuna getirme yönünde politikalar izlemiştir.

Türkiye’de ise aynı dönemde seçimleri kazanarak iktidar olan gelen Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından izlenen uluslararası siyaset aracılığıyla iki ülke ilişkileri ekonomik, siyasi ve diplomatik yönden ivme kazanmaya başlamıştır.

Bu dönemin karakterine enerji alanında yapılan ortak yatırımlar damga vurmuştur. Bu gelişmeler hem Ortadoğu’nun hem de Batı’nın dikkatini bölgeye yöneltmiştir. Doğal kaynakları sayesinde enerji piyasasında hâkim güç olan Rusya dağıtım döngüsünün de belirleyicisi olarak dünya siyasetinde eski iki kutuplu dünya düzenini hatırlatırcasına

³⁰E.Balta ve B.Özkan, 2016, s.30

³¹İ. Topsakal, 2016,s.48

güç dengelerini değiştirmeye başlamıştır.Hindistan ve Çin’le ortaklaşarak yürüttüğü Şanghay İşbirliği deklarasyonu buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.³²

İki ülke ilişkilerinde gerilim yaratan hususlardan biri Rusya Federasyonu’nun Kırım’ı işgal etmesi ve sonrasında 16 Mart 2014’de gerçekleştirilen halk oylaması yoluyla Kırım’ın Rusya Federasyonu’na bağlanması olmuştur. Türk tarafı bütün bu süreçlerde Ukrayna’nın toprak bütünlüğü ve Kırım Tatarları için duyduğu kaygıyı deklare etti. Türk tarafından yapılan açıklamada, Kırım Tatarlarının halk oylaması sürerken baskı altında bırakıldığı ifade edildi ve onların can güvenliğine yönelik tehditlerin ‘kabul edilemez’ olduğunu belirtildi.³³

Daha önce de ifade edildiği gibi Türkiye ve Rusya arasında süregelen jeopolitik rekabet SSCB’nin dağılmasından sonraki süreçte bilhassa Türkiye’nin Sovyet coğrafyasında bulunan dış Türklere yönelik ilgisini artırma girişimleri sebebiyle iyice kızışmıştır.1990’ların bitiminden itibaren Türkiye’nin bahsi geçen coğrafyaya yönelik söylemlerini daha iddiasız bir tona doğru kaydırması, bölgede bulunan Türkî Cumhuriyetlerin Türk ve Rus tarafları arasında dengeli bir siyaset yürütmesi; Türkiye’nin enerji meselesiyle ilgili olarak Rus tarafının savlarına yaklaşması ile beraber iki ülke arasındaki rekabet gittikçe belirsiz hale gelmiştir. İki ülke arasında 2000’lerde kendini iyiden iyiye gösteren olumlu havanın en baskın sebeplerinden biri, tarafların, iki ülke için de büyük sorun kalemlerinden biri olan PKK ve Çeçen meselesi ile ilgili anlaşmaya varması ve 5 Kasım 1999’da terörizm karşıtı ortak bildirgeyi imzalamalarıdır.

Rusya ile Türkiye arasındaki politik ilişkilerin derinleşmesi, iki ülke dış işleri bakanları nezdinde 2001’de Avrasya Eylem Planının imzalanmasına dayanmaktadır.

³²İ. Topsakal, 2016,s.49

³³O.Gafarlı, Kırım Krizi ve Türkiye,2014, Erişim adresi:<http://www.bilgesam.org/incele/598/-kirim-krizi-ve-turkiye/#.Xb1x0Zlzb1V>, Erişim tarihi: 27 Haziran 2019

Avrasya Eylem Planı, kültür, sanat, turizm, ikili ticari ilişkiler gibi yumuşak sahalarda artan diyalog çağrısında bulunmakla birlikte, düzenli siyasi istişareleri de savunmaktadır. Bu dönemden itibaren Rus ve Türk tarafı savunma sanayi, ikili ticari ilişkiler, enerji gibi alanlarda karşılıklı koordinasyonu derinleştirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ABD askerlerinin 2003 yılının Mart ayında kuzeyden Irak'ı işgal etmesine izin vermeyi reddetmesi, Rusların gözünde bağımsız bir aktör olarak Türkiye'nin imajını pekiştirmiştir.³⁴

2001'den bu yana siyasi diyalog yoğunlaşmış ve ilişkiyi daha yüksek seviyelere çıkarmıştır. İkili ilişkilere siyasi açıdan bakıldığında, 2004 Aralık'ta gerçekleşen Putin ziyareti, son 32 yıl zarfında Türkiye'yi ziyaret eden ilk Rus Devlet Başkanı olması başlı başına anıtsal bir olay olmuştur. Ziyaret, Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında "Dostluk ve Çok Boyutlu Ortaklığın Derinleştirilmesi" konulu ortak bir deklarasyonun imzalanmasıyla sonuçlanmıştır.³⁵

İlerleyen süreç içerisinde ekonomisini ve ordusunu yeniden ayağa kaldıran Rusya, çevresine yayılma ve eski nüfuz alanlarında yeniden belirleyici güç olma siyasetini izlemeye başlamıştır. Bu siyaset ise Rusya'nın Türkiye ile pek çok yerde karşı karşıya kalmasına yol açmış; 2008 Gürcistan Savaşı, 2012 sonrası Suriye anlaşmazlıkları, Ukrayna'da yaşanan Ekim devrimi sonrası süreç ve 'uçak krizi' bu döneme damgasını vuran olaylar olarak hafızalara kazınmıştır.

Bu süreçte Rus ve Türk tarafları arasındaki diyalogu zedeleyen gelişmelerden biri yukarıda da bahsedildiği gibi Gürcistan'a Rusya tarafından yapılan askeri müdahale olmuştur. Abhazya'nın Gürcistan'dan koparak bağımsızlığını duyurması ve Türkiye'nin, NATO'ya bağlı bir ülke olarak NATO ittifakı içerisindeki diğer ülkelerle

³⁴S. Kınıklioğlu, **TurkeyAnd Russia: Partnership By Exclusion**, Insight Turkey, Nisan- Haziran,Cilt: 8, Sayı: 2,2006, s: 2

³⁵S. Kınıklioğlu, 2006, s: 3

beraber Gürcistan'a Rusya tarafından gerçekleşen askeri müdahaleye tepki gösterdiğini ifade etmesi, iki ülke arasındaki diyalogu zedeleyen ilk büyük olay olarak kabul edilmiştir.³⁶

Putin, karşılıklı ekonomik ilişkilerin sorunsuz şekilde ilerlediği bir süreçte, Sovyetler Birliği'nin eski bir üyesi olan Gürcistan'a askeri müdahalede bulunarak, NATO'ya karşı bir hamle gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin Atlantik Paketi'nde yer alan bir ülke sıfatıyla Rusya'nın gerçekleştirdiği bu müdahaleye tepki sunması iki ülke arasındaki ekonomik koordinasyona pek de yansımamıştır.

İki ülke arasında, ekonomik ilişkileri üst düzey anlaşmalarla güvenceye kavuşturmayı hedefleyen bir yapı olan Rusya- Türkiye Üst Düzey İşbirliği Konseyi kurulmuştur. Coğrafyada meydana gelen olaylara yönelik olarak ortaya çıkan değişik yaklaşımlar, ekonomik ilişkileri etkilememiştir. Buna mukabil, Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan ve Rusların da bölgede büyük önem verdiği müttefiki Suriye'de iç savaş meydana geldiğinde tarafların birbirlerine yönelik tavrı değişmiştir.

1.4.Suriye İç Savaşı ve Türkiye- Rusya İlişkileri

Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan Suriye'de ortaya çıkan savaş kızıştıkça, Türkiye bu savaşın sebep olduğu birçok güvenlik problemi ile baş etmek durumunda kalmıştır. Ankara, Suriye'deki iç savaştan kaçan milyonlarca mülteciyle kendini gösteren ekonomik ve toplumsal problemlerle yüzleşmek durumunda kalmasının yanında ülke için büyük güvenlik sorunları oluşturan DEAŞ ve PKK gibi terör örgütleriyle de mücadele etmeye devam etmiştir. Türkiye Suriye İç Savaşı'nda Batılı müttefiklerle beraber Esad rejimine karşı muhalifleri destekleyerek Rusya ile bu bölgede farklı cephelerde yer almıştır.

³⁶Birgün Gazetesi, "Ortaklıktan düşmanlığa: Türkiye-Rusya ilişkileri" Erişim tarihi: 1 Mayıs 2019, <https://www.birgun.net/haber/ortakliktan-dusmanliga-turkiye-rusya-iliskileri-96353>

İki ülkenin Suriye'ye yönelik görüş ayrılıklarına rağmen belirli düzeyde politik görüşmelerin devam etmesini sağlamak için çabaladıkları bilinmektedir. Ankara ve Moskova arasındaki ilk kriz 2012 yılının Ekim ayında Moskova'dan Şam'a hareket eden sivil bir Rus uçağının Ankara'da inişe zorlanmasıyla yaşanmıştır. Bu kriz iki ülke arasındaki siyasi diyalogla çok hızlı bir şekilde çözülmüş hatta olayın hemen arkasından Putin Türkiye'ye gelerek ÜDİK toplantısına katılmıştır. Taraflar arasında devam eden politik diyalog süreci, Rusya'nın 2015 yılının Eylül ayında Suriye'ye yönelik yürütmeye başladığı hava operasyonlarından sonra da sürmüştür.

Rusya'nın Suriye'de yürüttüğü hava operasyonlarına ilişkin olarak Türkiye'nin tepkilerinin dozunu artırmasında ise bilhassa iki unsur dikkat çekmektedir. Bu nedenlerden ilki Rusya'nın hava operasyonlarının DEAŞ unsurlarından ziyade diğer muhalif gruplara yönelik olmasıdır ki bu gruplar Türkiye'nin de içinde yer aldığı bir kısım ülke tarafından desteklenmiştir. Türkiye ve Rusya'yı karşı karşıya getiren diğer bir mesele ise Putin'in PKK'nın Suriye uzantılarını da, desteklediği Esad rejimi ile beraber uluslararası terörizmle mücadele konusunda kayda değer bir müttefik olarak nitelenmesidir.

2015 yılında Türkiye, DEAŞ ile savaştığı gerekçesiyle ABD tarafından da destek gören PYD/PKK unsurlarının Fırat nehrinin batısına geçmesinin Ankara için bir "kırmızı çizgi" olduğunu ilan etmiştir.³⁷

Burada büyük önem arz eden asıl husus, Ankara'nın bütün ısrarlı çabalarına rağmen Moskova'nın PKK'yı terör örgütleri listesine koymaması ve bunun yanında Ankara nezdinde bir terör örgütü olarak tanımlanan PYD'nin 2016 yılının Şubat ayında Moskova'da temsilcilik açmasına Rusya tarafından onay verilmesi olmuştur. Diğer taraftan Katar, Suudi Arabistan, Türkiye tarafından desteklenen Ahrar-uş Şam, Fetih Ordusu gibi muhalif unsurlar da Moskova nezdinde terör örgütleri listesinde yer

³⁷E.Erşen, **Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci**, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi • Cilt III, Sayı 2 • Sonbahar 2016, s:156

almaktadır. Rus tarafının Türkiye ile yakın akrabalık ve tarihsel ilişkileri olan ve Esad güçlerine karşı da mücadele eden Bayır bucağın Türkmenlerini hedef alması Türkiye’de önemli tepkilere neden olmuş ve tarafların terör örgütlerine ilişkin tanımlamaları konusuna farklı yaklaşımları yine önem kazanmıştır.³⁸

24 Kasım 2015’te tarafları iyiden iyiye krizle burun buruna getiren olay Soğuk Savaş’ın sona ermesinden sonra bir Rus jetinin, ilk kez bir NATO ordusu unsurları tarafından düşürülmesidir.³⁹ Uçak düşürülmesi olayının ardından Rus siyasetçiler Türkiye’yi sert şekilde kınamış ve uluslararası platformlarda kendi haklılıklarını ispat çabalarına girişmiştir.

Bu olaydan sonra Rusya, Ankara’ya yönelik hız kazanan bir ivmede sertleşen bir siyaset yürütmeye başlamıştır. Rusya ilk etapta Ankara’dan olay sebebiyle hemen özür dilemesini ve ortaya çıkan ziyana tazmin etmesini talep etmiş ve arkasından süratle ekonomik yaptırımlara geçilmiştir. Rus hükümeti tarafından Rus vatandaşlarına Türkiye’ye seyahat etmemeleri yönünde uyarılarda bulunuldu. Rusya’da ikamet eden ve iş sebebiyle Rusya’ya seyahat eden Türklere yönelik önemli sorunlar yaratılmıştır. Buna ek olarak Rusların hem Suriye’de konuşlu askeri üsleri, hem Karadeniz, Ege ve Akdeniz’de konuşlu askeri güçleri vasıtasıyla Türk askeri ve sivil gemilerini hedef alan tahrik edici eylemler gerçekleştirilmiştir.⁴⁰

Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Haziran 2015’de Putin’e gönderilen mektupta, düşürülen Rus uçağı ve öldürülen pilotla ilgili üzüntülerini iletmiş; Putin iki gün sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı arayarak teşekkür etmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 2016

³⁸E.Erşen, 2016, s:157

³⁹H.S.Özertem, **Turkey And Russia: A Fragile Friendship**, Turkish Policy Quarterly, Mart 2017, S:124
Erişim adresi: <http://turkishpolicy.com/article/847/turkey-and-russia-a-fragile-friendship>

⁴⁰A.F.Demir, **Türkiye-Rusya İlişkilerinde Suriye Krizinin Yansımaları ve Etkileri**, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi • Cilt III, Sayı 2 • Sonbahar 2016, s: 146

yılıının Ağustos ayında gerçekleştirdiği Rusya ziyareti ile uçak krizinden sonra ciddi bir gerilime sürüklenen ilişkiler yeniden onarıma aşamasına girmiştir.⁴¹

Ağustos 2016'da gerçekleşen Putin-Erdoğan zirvesinde gündeme gelen asıl konu iki ülke ekonomik ilişkileridir. Bu zirvede her iki taraf da jet krizi sebebiyle sekteye uğrayan ekonomik ilişkileri yeniden ivmelendirmeyi amaçlamıştır. Türkiye tarafından Akkuyu nükleer santraline stratejik yatırım statüsünün verileceğinin açıklanması, Türk Akımı projesinin 2019 yılında başlatılması adına harekete geçilmesi kararının verilmesi ve taraflar arasındaki ticaret hacmine yönelik hedefin tekrar 100 milyar dolar olarak belirlenmesi bu kapsamda önem arz etmektedir.⁴²

İki ülke arasında jet krizinden sonra tekrar ivmelenen siyasi diyalogun bir diğer yüzü artık diyaloga Tahran'ın da davet edilmesidir. Bu durum, bu tarihe kadar Suriye meselesinde Rusya ve İran ile aynı düşünmeyen Ankara'nın bölgeye yönelik siyasetinde ciddi bir eksen kayması şeklinde yorumlanmıştır.

Türkiye'de 2016 Temmuz'da meydana gelen darbe kalkışmasına yönelik Batı'dan gelen tepkilerin zayıf olmasına rağmen Rus ve İran hükümetleri tarafından 15 Temmuz darbe girişimi sürecinde Ankara'ya verilen destek bölgesel anlamda ülkelerin yakınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Türkiye ve Rusya arasında askeri alanda da bu süreçte işbirlikleri söz konusu olmuştur. Ankara'nın Moskova'dan hava savunma sistemi temini ile ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiş ve iki ülke yetkililerince bu konularda açıklamalar yapılmıştır.

⁴¹Al- Jazeera, "Putin Dönemi Türk- Rus İlişkileri", Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2019, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/putin-donemi-turk-rus-iliskileri>

⁴²Cumhuriyet, "Putin-Erdoğan zirvesi... Adım adım normalleşme", Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/581727/Putin-Erdogan_zirvesi..._Adim_adim_normallesme.html

1.5.Fırat Kalkanı Harekâtı

Türk Silahlı Kuvvetleri, terör gruplarını bölgeden uzaklaştırmak; sınır hattının ve bölge halkının güvenliğini sağlamak; güvenli bölge oluşturmak amacıyla 15 Temmuz darbe girişiminden kısa bir süre sonra Suriye'ye ilk sınır ötesi operasyon olan Fırat Kalkanı Harekâtı'nı gerçekleştirmiştir. Türkiye tarafından, 24 Ağustos 2016'da DEAŞ için önem arz eden Suriye'nin Cerablus kentinin hedef alındığı ve ÖSO militanları vasıtasıyla gerçekleştirilen harekât, Türkiye'nin Suriye sınırları içinde gerçekleştirdiği en önemli hamlelerden biridir.⁴³

Moskova tarafından ise Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Cerablus'ta başlattığı Fırat Kalkanı operasyonu ile ilgili, Türkiye-Suriye sınırında ortaya çıkan gelişmelerin Rusya'da ciddi bir kaygıya sebep olduğu vurgulanarak "Suriye krizinin sadece uluslararası hukuk zemininde ve Kürtlerin de dâhil edildiği, Suriyeli taraflar arasında geniş katımlı diyalog kurulması yoluyla çözülebileceğinden eminiz" ifadelerinin yer aldığı bir açıklama yapılmıştır.⁴⁴

Rus hükümeti resmi açıklamalar yoluyla Fırat Kalkanı Harekâtı'nın Suriye'de yaşanan iç savaşı iyiden iyiye derinleştireceğini vurgulasa da birçok Rus üst düzey devlet görevlisinin Ankara'nın Suriye'deki savaş sebebiyle baş etmek zorunda kaldığı güvenliğe ilişkin kaygılarına anlam verdiklerini dile getirmiş; Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlama çabasının makul bir çaba olduğunu ifade etmişlerdir.

Tüm bu süreçte Rus hükümeti, düşürülen jet olayından sonra krize sürüklenen Türk-Rus ilişkilerinin normale dönmesi ve PYD/YPG'nin geçen zamanda gitgide ABD tarafından kullanışlı bir aktör olarak ortaya çıkması nedeniyle Fırat Kalkanı Harekâtı'na karşı katı bir muhalefet yürütmemişlerdir.

⁴³E. Erşen, 2016,s.23

⁴⁴F5 Haber, "Rusya'dan Cerablus açıklaması: Çok endişeliyiz", Erişim tarihi: 25 Mayıs 2018, <https://www.f5haber.com/gundem/rusyadan-cerablus-aciklamasi-cok-endiseliyiz-826545>

Ankara ve Moskova arasındaki bu yakınlaşmanın göstergesi ise Aralık 2016'da Türkiye, İran ve Rusya'nın Suriye'deki muhalifler ve Esad rejimini bir masada bir araya getirmeyi amaçlayan siyasi müzakereleri içeren ve taraflar arasında ateşkese zemin hazırlayan Moskova Deklarasyonu'nu Karlov suikastından hemen sonra imzalamaları olmuştur.

Moskova Deklarasyonu, Suriye'nin toprak bütünlüğünün altını çizerek; DEAŞ ve El Nusra Cephesi'ni terör örgütü olarak nitelemiş, ateşkese dahil etmemiştir. Üç ülkenin inisiyatifıyla imzalanan deklarasyon, bütün bunların yanında Suriye'deki muhalif gruplar ve Esad yönetimi arasında Astana'da gerçekleşecek olan görüşmelere zemin oluşturmuştur.⁴⁵

2016 Aralık'ta imzalanan Moskova Deklarasyonu, 2017 Ocak'ta başlayan Astana Süreci Ankara ve Moskova arasındaki ilişkileri yeni bir zemine taşımıştır. Rus savaş uçaklarının da Aralık 2016'daki Moskova Deklarasyonu'ndan sonraki süreçten El Bab'da aktif olarak TSK'ya sunduğu destek dikkate değerdir.⁴⁶ Bu çalışmanın da konusu olan Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görevli bir polis memuru tarafından öldürülmesinin bile iki ülkenin Suriye'deki yakın işbirliğini olumsuz yönde etkilemediği anlaşılmaktadır.

⁴⁵Stratejik Ortak, "Dünden Bugüne Tüm Suriye Zirveleri" Erişim adresi:<https://www.stratejikortak.com/2018/04/suriye-zirve-astana-cenevre-soci.html>, Erişim tarihi: 5 Nisan 2019

⁴⁶E. Erşen, 2016,s.165

II. BÖLÜM

ANADOLU AJANSI VE TASS HABER AJANSI

Bu çalışmada incelenen haberlerin bağlamını daha iyi anlayabilmek adına analize tabi tutulan haber ajanslarını yakından bilmek gerekir. Bu anlamda Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nın tarihçesi, oluşum ve gelişim süreçleri, yapıları ve genel olarak haber ajansları tanımını bu bölümde incelenecektir.

2.1.Haber Ajansları

Haber ajansları, belge, bilgi ve video, fotoğraf gibi haberi oluştururken gerekli olan unsurları toplayarak abonelerine servis etmektedir. Haber ajanslarının aboneleri arasında basın kuruluşları haricinde birçok devlet kurumu, özel sektör ve sayısız kurum ve kuruluş bulunmaktadır.⁴⁷

UNESCO ise haber ajanslarının tanımını şöyle yapmaktadır: Haber ajansı, hukuki statüsü ne olursa olsun, genel anlamda haberleri, gerçekleri gösteren ve tanımlayan aktüalite belgelerini bulup, bunları kitle iletişim araçlarına, onları ikna etmenin dışında kalmak üzere yayan, yasaların hükümlerine, ticaret kurumlarına uygun, olanak verdiği ölçüde tam ve tarafsız hizmet götüren kuruluştur.⁴⁸

Haber ajanslarının tarihine baktığımızda dünya sahnesine çıkan ilk haber ajansı, bilginin ve haberin medya tarafından talep edildiği, bilginin bir kıymet ifade ettiği ve haberin de artık ticari bir unsur olarak kabul gördüğü tarihsel bir dönemde ortaya çıkmıştır. Dünyadaki ilk haber ajanslarının en bilinen örnekleri, Paris (Havas),New York (Associated Press), Berlin (Wolff),Londra (Reuter) gibi dünyanın önemli ekonomi ve finans merkezlerinde ortaya çıktığı bilinmektedir. Dünyanın bu en büyük haber ajanslarının tarihi incelendiğinde, haber ajanslarının dünyanın her noktasından haber aktarabilmek adına çok fazla sayıda muhabir istihdam etmek ve haberlerin aktarılma

⁴⁷J. Gadimov, **Rusya'da Devlet Ve Özel Haber Ajansları: İtar-Tass, RiaNovosti Ve İnterfaks**, Global Media Journal: TR Edition, 2014, 5 (9), s:135

⁴⁸O,Tokgöz, 1981, s.144

maliyetlerini karşılamak durumunda olduğu bilinmektedir. Maliyeti oldukça yükselten bu sebeplerin ortaya çıkmasıyla ajanslar arasında işbirliği anlaşmaları gündeme gelmiştir. Emperyalist imparatorlukların dünyanın geri kalan topraklarını aralarında paylaşmalarını hatırlatırcasına Havas, Reuter ve Wolff ajansları dünyayı haber yayma tekeli bakımından aralarında paylaşmışlardır. Osmanlı toprakları ise Havas ve Reuter'in ortak alanı sayılmıştır. Bunun sebebi parçalanmakta olan Osmanlı topraklarının Fransa ve İngiltere'nin ortak ilgi alanı olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır.⁴⁹

Türkiye'de ilk yerli haber ajansı olan ve 1911'de kurulan Osmanlı Telgraf Ajansı, Havas ve Reuter ajanslarıyla gerçekleştirilen sözleşme sonucunda bu ajansların haberlerini Türkiye'de yayınlama yetkisine sahip olmuştur. Ancak bu ajans ulusal bir ajans olmaktan ziyade adı geçen ajansların yerel bir kuruluşu gibi faaliyet göstermiştir. Bu sebeple Osmanlı Telgraf Ajansı 1914 yılında İngiliz ve Fransız hükümetlerinin propagandasını yürüttüğü gerekçesiyle kapatılmıştır. Fakat Havas ve Reuter'in Türkiye'deki ortaklığı, Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisi ve bunun sonucu olarak İstanbul'un işgal edilmesi nedeniyle tekrar başlamış; 1920 yılında Türkiye- Havas- Reuter adında yeni bir haber ajansı kurulmuştur.⁵⁰

2.2. Anadolu Ajansı

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye'de, Milli Mücadele sırasında Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan imtiyazla faaliyet gösteren Havas Reuter Ajansı faaldi. İşgal güçlerinin menfaatleri doğrultusunda yayın yapan bu yabancı ajans, Türkiye'de meydana gelen olayları dış dünyaya sübjektif ve negatif bir bakış açısı ile aktarıyordu.⁵¹ Bu yanlış haber yayını faaliyeti Milli Kurtuluş Mücadelesi'ni hakkıyla iç

⁴⁹ A. Girgin, **Uluslararası İletişim Haber Ajansları ve AA**, Der Yayınları, İstanbul, 2002, s. 17

⁵⁰ *ibid*, s. 131-132

⁵¹ O. Koloğlu, **Havas-Reuter'den Anadolu Ajansı'na**, ÇGD Yayınları, Ankara, 1994, s. 41-42

ve dış kamuoyuna aktarmaktan yoksundu. Bu sebeple Anadolu Ajansı'nın kuruluşu Milli Mücadele kadroları tarafından kaçınılmaz olarak görülmüştür.

Milli Mücadele sırasında cephede kazanılan başarının dış dünyaya aktarılması ve Milli Mücadelenin gayesinin anlatılması adına Yunus Nadi'nin ve Halide Edip Adıvar'ın inisiyatifiyle 6 Nisan 1920'de kurulan Anadolu Ajansı, devletin kurulma aşamasında Hey'eti Temsiliye Reisi sıfatıyla Gazi Mustafa Kemal'in yayımladığı bir genelge ile faaliyetlerine başlamıştır.⁵²

Mustafa Kemal Paşa imzalı Anadolu Ajansı'nın kuruluş genelgesi günümüz Türkçesiyle şöyledir:

İslam'ın canevi olan Osmanlı Saltanatı merkezinin düşman işgaline geçmesi, bütün ülke ve ulusumuzun en büyük tehlikeyle karşılaşması sonucu olarak bütün Rumeli ve Anadolu'nun giriştiği ulusal ve kutsal savaşım sırasında, Müslüman kişilerin iç ve dış en doğru havadisle aydınlanmalarının zorunlu bir gereksinme olduğu önemle göz önüne alınmış, bunun sonucu, burada en yetkili kişilerden oluşan bir özel kurul yönetiminde, Anadolu Ajansı (AA) adı altında bir kurum kurulmuştur. Anadolu Ajansı'nın en hızlı araçlarla vereceği havadis ve bilgi aslında Temsilciler Kurulumuzun belgeli ve asıl kaynaklarının sonucu olacağı için bu ajans bildirimlerinin oraca ve özellikle Müdafaa-i Hukuk örgütümüzce dahi seçilecek caddelere ve toplanılacak yerlere asılması, dağıtımı, dahası bucak ve köylere dek ulaştırılması yolunda, olabildiğince çok yayınlanabilmesi için ivedili düzenlemeler yapılması, sonucundan da bilgi verilmesi önemle rica olunur.⁵³

Genelgede iki nokta önemlidir. İlk olarak, ülkede ortaya çıkan bir iletişim ihtiyacından bahsedilmektedir ve yeni kurulan ajans bu ihtiyaca binaen işlev görecektir, ikinci olarak da ajansın kuruluşundaki gaye iç ve dış kamuoyunu “irşat etmek” yani aydınlatmaktır. Gazi Mustafa Kemal'in, genelgede haberciliğin temel ilkesi olan “doğru haber” kavramının altını çizmesi dikkat çekicidir.⁵⁴

⁵²H.Bengi, **Tarihsel Süreç İçinde Anadolu Ajansı'nın Özgün Kurumsal Yapısı (1920-2011)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,2012, s.302

⁵³ A.G.Manka, **İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Anadolu Ajansı'nın DışHaber Politikası**, 2008, Doktora tezi, s.55

⁵⁴ K. Alemdar, **İletişim ve Tarih**, İmge Kitabevi, Ankara, 1976, Ankara, s. 58

Anadolu Ajansı kuruluş sürecinde kısıtlı bir kadro ile bağımsız şekilde çalışmalarına başlamış fakat daha sonra Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi'nin⁵⁵ kurulmasından sonra bu genel müdürlük çatısı altında faaliyet göstermiştir.⁵⁶

Anadolu Ajansı, Milli Mücadele sırasında bir taraftan Ankara'daki gelişmeler hakkında halkı bilgilendirmiş ve milli bilinç oluşturmak adına etkili bir görev ifa etmiş diğer taraftan Anadolu'da verilen Milli Mücadele boyunca kurulacak olan yeni devletin sesini yabancı kamuoyuna duyurmuştur. Bu dönemde gerçekleştirilen yayıncılık faaliyeti şöyle anlatılmıştır:

Yerine getirilmesi gereken görev çok zordu. İçeride, savaştan ve dış dünyadan habersiz kalmış bir halkı ülke ve dünya olaylarından haberdar kılmak, bazı yabancı ve İstanbul gazetelerinin teslimiyetçi tutumlarıyla mücadele etmek gerekiyordu. Dışarıda ulusal mücadeleyi savunmak, Türkiye'nin haklı istekleri konusunda kamuoyunu aydınlatmak ve ona karşı bazı çevrelerin yürüttüğü oyunları boşa çıkartmak zorunluydu. Bu amaçla ülke içinde İstanbul, Zonguldak, İnebolu, Antalya ve İzmit'te; yurt dışında Londra, Paris, Berlin, Viyana, Cenevre ve New York'ta irtibat büroları açılmıştı. Günün çeşitli saatlerinde bültenler yayınlanıyor, bunlar telgrafla hemen çeşitli merkezlere gönderiliyordu. Kurtuluş Savaşını anlatmak için kitap ve broşürler yayınlanıyordu.⁵⁷

Anadolu Ajansı milli bağımsızlık mücadelesi ortamında, kamuoyunu manipüle edecek, ulusal birliği zedeleyecek zararlı yayınlara yönelik olarak halkı bilgilendirmiş, milli kurtuluşu temin edecek kararları halka ulaştırarak halkı aydınlatmıştır.

“Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu, meclis ve hükümet faaliyetleri, Mustafa Kemal'in Başkomutan oluşu, Kurtuluş Savaşı, savaş cephelerinden haberler, Büyük Taarruz, zaferin iç ve dış kamuoyundaki yankıları, Cumhuriyet'in ilanı, art arda yapılan inkılâplar, Anadolu Ajansı aracılığıyla kitlelere duyurulmuştur.”⁵⁸

⁵⁵Daha sonra Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ismini almıştır; 2018 yılından itibaren ise Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı adıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

⁵⁶H.Bengi, 2012, s.299-341

⁵⁷ibid,s.66

⁵⁸ A.Girgin,**Uluslararası İletişim Haber Ajansları ve AA**, Der Yayınları, İstanbul,2002, s.145

Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması ve Cumhuriyet'in ilân edilmesinden sonra ise Anadolu Ajansı, normal zamanların koşullarına ve yaptığı işlerin özelliklerine uygun bir hareket serbestliğine, kısacası belirli bir özerkliğe kavuşturulmak istenmiş ve 1925 Yılı Bütçe Kanunu ile Ajansın bir özel kurum tarafından yönetilmesine Dışişleri Bakanı yetkili kılınmıştır. Böylece Anadolu Ajansı, Devletin idarî yapısı dışına çıkarılarak 1 Mart 1925'de bir anonim ortaklık pozisyonuna getirilmiştir.⁵⁹

2.2.1. Günümüzde Anadolu Ajansı

Kurulduğu günden bugüne ciddi bir değişim ve gelişim sürecinden geçen Anadolu Ajansı bugün 93 ülkede yaklaşık 6 bin kullanıcıya 13 farklı dilde yayın yaparak her gün İngilizce, Rusça, Fransızca, Arapça, Kürtçe, Hırvatça, Boşnakça, Sırpça, Arnavutça, Farsça ve Makedonca haber yayını uluslararası bir haber ajansı olarak dünyadaki abonelerine iletmektedir.

Anadolu Ajansı,100 ülkede 3 binden fazla çalışanıyla günlük 1600 haber, 2 bin 300 fotoğraf, 6 infografik, 400 video yayımlayan ve 15 canlı yayın yapan uluslararası bir haber ajansı olarak faaliyetlerine devam etmektedir.⁶⁰

19 Nisan 2019 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı her yıl kendi bütçesinin Anadolu Ajansı bölümündeki ödeneği aşmamak kaydıyla Anadolu Ajansı ile en çok 5 yıllık sözleşme yapmaya yetkili olurken, Anadolu Ajansı'nın faaliyet, bütçe, örgütlenme ve personel rejimi konusunda denetim yetkisine

⁵⁹ H.S.Türk, **Anadolu Ajansı Sorunu ve Çözüm Yolları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1977, cilt: 34, sayı:1, s.62

⁶⁰AA, "AA 99 yıl önce başladığı yolculuğunu sonsuza dek sürdürecektir" İnternet sitesi (Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/aa-99-yil-once-basladigi-yolculugunu-sonsuzadek-surdurecek/1444000> Erişim tarihi: 23 Nisan 2019)

sahip olmuştur. Yapılacak sözleşmede Anadolu Ajansı yöneticilerinin atanma yolları da İletişim Başkanlığı ile tanımlanmaktadır.⁶¹

Bu kararname ile Anadolu Ajansı'nın denetimi, ajansın yöneticilerinin ataması ve faaliyet, bütçe, insan kaynakları yönetimi, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na verilmiştir.

2.3.TASS Haber Ajansı

Rusya'da da dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi haber ajansları, süreli yayınların gittikçe çoğaldığı 19. yüzyılın sonlarına doğru kendini göstermiştir. Rusya'da gazete sayısının günden güne artması, haberin ve bilginin talep görmesi sonuç olarak haber sağlayıcılarının yayın hayatına başlamasına olanak vermiştir. Rusya'da basın 1870-1880 yılları içinde süratli bir gelişme göstermiş ve ülke sınırları içerisinde süreli yayınlarda önem arz eden bir artış meydana gelmiştir.⁶²

Devlet haber ajansları, milletin ya da devletin sesini dünyaya aktarabilmek adına önemli bir fonksiyonu yerine getirirken, bazen hükümetler eliyle kendi menfaatlerini ve tezlerini savunmak gayesiyle de kullanılmaktadır. Bu da zaman zaman nesnellikten yoksun haberleri ve diğer görüşlerle çatışma içindeki haberleri de kapsamaktadır. Rusya'da basın tarihine dikkatli bakılınca devletin haber ajanslarını kendi çıkarı adına ve propaganda amacıyla kullandığı bilinmektedir. Dış dünyaya kendi görüş ve ideolojisini aktarma ihtiyacı duyan Sovyetler Birliği ve halefi Rusya Federasyonu haber ajanslarına sahip olmayı ve bu alanda propaganda faaliyetleri yürütmeyi büyük ölçüde önemsemiştir ve sonuç olarak çok sayıda farklı haber ajanslarına sahip olmuşlardır.

Rusya'da ortaya çıkan haber ajanslarının tarihsel sürecine bakıldığında 1904 yılında çoğunlukla yabancı basın kuruluşları tarafından iletilen, Rus – Japon savaşları ve bu

⁶¹Hürriyet Gazetesi, “Anadolu Ajansı'na yeni düzenleme” İnternet sitesi (Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/anadolu-ajansina-yeni-duzenleme-41188539> Erişim tarihi: 21 Nisan 2019)

⁶²J. Gadimov, 2014, s.137

konuda Rusya'nın yürüttüğü siyaset hakkında gerçeği yansıtmayan içeriklerle dolu haberlerin yayınlanmasından sonra, dönemin Rus Dışişleri Bakanı, bakanlığa 'Rus menfaatlerini tam olarak anlatan ve doğru haberler' yapma görevinin verilmesini teklif etmiştir. Daha sonra Çar II. Nikolay 21 Temmuz 1904'te ajans projesini tasdik etmiştir. Bu onayla Rusya'nın ilk resmi ve devlet haber ajansı St. Petersburg Telgraf Ajansı (SPTA) tarih sahnesinde boy göstermiştir.⁶³

SPTA, 1917'de gerçekleşen Ekim Devrimi'nden sonra ROSTA haber ajansına dönüştürülmüş, SSCB'nin kuruluşundan sonra ülkedeki enformasyon akışının tekrar düzenlenmesi gereği duyularak TASS, Sovyet Prezidyumu tarafından 10 Temmuz 1925'te kurulmuştur. Sovyetler Birliği dağılına kadar olan süreçte, Doğu Bloku ile Üçüncü Dünya ülkelerinin önde gelen haber kaynağı olma niteliğine haiz TASS, dünyada Alman haber ajansı 'Transocean'dan sonra devlet tarafından kurulan ikinci haber ajansıdır.⁶⁴

TASS aynı zamanda Sovyet Cumhuriyetleri'nde faaliyet gösteren haber ajanslarını da habercilik sürecinde domine etmiştir.⁶⁵

Sovyetler Birliği döneminde TASS uzunca bir süre haber toplama ve aktarma iznine sahip olan tek ajanstı. Bu dönemde TASS dışında hiçbir haber ajansının faaliyet göstermesine izin verilmezken, TASS, Sovyet coğrafyasında tekel özelliği kazanmıştır.⁶⁶

TASS bu sayede devlet tekeline tipik bir örnek olmuş ve Sovyetler Birliği döneminde Bakanlar Kurulu'na bağlı olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Yayın politikasında ise

⁶³TASS, İnternet Sitesi, "СтраницыИстории" [Tarihten Sayfalar], (Erişim adresi: <http://www.tass-online.ru/?page=pages&pageID=7&langID=1>, Erişim tarihi: 23 Mayıs 2019

⁶⁴A.Girgin,2002,s.231

⁶⁵TASS, "TASS History" (TASS Tarihçesi) İnternet Sitesi, (Erişim adresi: <https://tass.com/history>, Erişim tarihi: 28 Mayıs 2019)

⁶⁶J. Gadimov, 2014, s.141-146

devlet ve ideoloji aleyhine hiçbir habere yer vermeyen merkezi bir haber ajansı olmuştur.⁶⁷

SSCB'nin resmî devlet haber ajansı olan TASS ile Birliğin dağılmasından sonra Bağımsız Devletler Topluluğu tarafından kurulmuş olan ITAR ajansı, ITAR-TASS adı altında 1992 yılında birleşmişlerdir.⁶⁸

Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından coğrafya üzerindeki gücünü yitiren Rusya'nın son dönemde bölgesel hâkimiyetini tekrar elde etmeye başlaması ile beraber hükümetin basın üzerindeki hâkimiyeti de yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu sebeple Moskova tarafından haber ajanslarının sahiplik yapısı ve teşkilatlanması ile ilgili olarak da son dönemde düzenlemeler yapılmıştır.

ITAR-TASS, 2012 yılında yapılan düzenleme ile yönetim kurulu tarafından idare edilen bir devlet ajansı olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bu düzenleme ile hükümet yönetim kurulu başkanını atama ve görevden alma yetkisine sahip olmuştur.⁶⁹

SSCB dağıldıktan sonra ITAR- TASS adını alan ajans Eylül 2014'te tekrar TASS adını almış; Rus Hükümeti'ne bağlı bir Federal devlet kuruluşu olarak tescil edilmiş ve Rusya ve eski Doğu Bloğu ülkelerinde 70 ofisi ve dünya çapında ise 68 ofisi faaliyet göstermektedir.

2019 yılında 115. yıldönümünü kutlayan TASS Haber Ajansı'nın günümüzde dünya genelinde yaklaşık 2.000 çalışanı mevcuttur. Petersburg, Novosibirsk ve Yekaterinburg'da bulunan bölgesel bilgi merkezlerinin yanında Rus coğrafyasında düzinelerce ofis ve 60 ülkeden 63 küresel şube ile TASS'a dünyanın herhangi bir köşesinden hızlı bir şekilde haber aktarımı sağlanır.

⁶⁷A.R.Bülbül, **Uluslararası İletişim**, Konya: Damla Ofset,2000,s.123

⁶⁸A.Girgin, 2002, s.150-151

⁶⁹J. Gadimov, 2014, s.141-146

TASS, Rusya ve dünyadaki muhabirleri aracılığıyla günlük yaklaşık 1.500 haber ve 500'den fazla fotoğraf ve video yayınlamaktadır.⁷⁰

⁷⁰TASS, “About TASS” (TASS Hakkında) İnternet sitesi, (Erişim adresi: <https://tass.com/today>, Erişim tarihi: 28 Mayıs 2019)

III. BÖLÜM

HABERCİLİĞE YÖNELİK KURAMSAL ÇERÇEVE VE HABER ÇERÇEVELEME KURAMI

3.1.Haber Çerçeveleme

Çalışmanın bu bölümünde sosyal bilimler kapsamında farklı disiplinlerin ilgi alanı olan çerçeveleme kavramı tanımlanıp; çalışmanın teorik temeli olan haber çerçeveleme kuramı açıklanmıştır. Bu kapsamda kavrama iletişim araştırmaları perspektifinden nasıl yer verildiğinin ve kavrama nasıl bir anlam atfedildiğinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi bu araştırmanın kuramsal temeli, haber çerçeveleme yaklaşımı esas alınarak olgunlaşmıştır. Rusya Federasyonu Devlet Haber Ajansı TASS ve Anadolu Ajansı yayın kuruluşlarının internet portallarında yayınlanan konuya ilişkin haberlerin ‘haber çerçeveleme’ yaklaşımı benimsenerek karşılaştırılmasıyla çalışma gerçekleştirilmiştir.

Haber çerçeveleme yaklaşımı, medya çalışmaları alanında 1980’lerden itibaren kayda değer bir yer edinmiştir. Haber çerçeveleme kuramının, medya çalışmaları sahasında geliştiği akademik ve teorik zemin önem arz etmektedir. Bu kapsamda medya çalışmalarında güçlü ve sınırlı etki yaklaşımlarına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

3.1.1. Medya Etkileri Araştırmaları

Ünlü İngiliz medya kuramcısı Denis Mc Quail’a göre medya etki araştırmaları tarihi dört bölüme ayrılır. İlk bölüm 20. Yüzyıldan 1930’ların sonlarına kadar olan bölümdür yani Birinci Dünya Savaşı sırasında stratejik propaganda ile yoğun bir süreçtir. Bu süreç medya mesajlarının insan davranışları üzerindeki etkisinin yarattığı korku ile geçmekle

karakterize olmuştur. Alanda çalışma yapan araştırmacılar bu dönemde bilhassa radyo aracılığıyla yapılan propagandanın kamuoyu üzerindeki etkilerine odaklanmışlardı. Bu yaklaşımın arkasındaki toplum tahayyülü bireysel çıkarına göre hareket eden ve atomize olmuş bireylerden oluşur. Sistematik ve büyük ölçekli hazırlanan mesajların toplu şekilde alınılarak yine toplu şekilde tepkide bulunmayı artırması beklenmiştir.⁷¹

Medya çalışmalarındaki güçlü etkiler döneminde ortaya çıkan baskın yaklaşım davranış psikolojisi alanındaki çalışmalardan etkilenmiştir. Davranışçı yaklaşım iletişim araçlarının izleyici üzerindeki etkisinin ortaya konulmasında ampirik sınımalara başvurulmasına neden olmuştur. Medya çalışmalarına bu görgül yaklaşımın dâhil edilmesi Amerikan pragmatizminin sebep olduğu bir olgudur zira bahsi geçen dönem medya çalışmaları ABD’de ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimler alanına bu ampirik yaklaşımın altında yatan ideolojik anlayış ise çalışmanın kapsamını medya mesajlarının birey üzerindeki etkilerine indirgeyerek toplumsal, ekonomik ve siyasal güçlerin araştırmaların çözümlene çerçevesinin dışına çıkarılmasında yatmaktadır.⁷² Bu dönemin toplumu kitle toplumdur ve kitle iletişimi de bu kapsamda edilgen ve atomize bireylere düşünceler, tutumlar ve davranışlar enjekte eder.⁷³ Kitle iletişimi doğrusal bir süreçtir ve kitleler pasiftir.

1960’ların sonunda biten ikinci aşamada ise, güçlü medya etkileri paradigması revizyona uğramıştır. Bu süreçte kişisel etki ve görüş insan davranışlarındaki tutum değişikliğinde ana etken olarak görülmüştür. Özellikle 1940 ABD Başkanlık seçimleri öncesinde gerçekleştirilen çalışmalar ile kitle iletişim araçlarında yer alan seçim kampanyalarının oy verme davranışları üzerinde birebir etkisi olmadığı bilakis kanaat önderleri olgusunun medya ve seçmen arasında bir belirleyici unsur olduğu tespit edildi.

⁷¹ D.Mc Quail, S. Windahl, **Kitle İletişim Çalışmalarında İletişim Modelleri** (2. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s:80

⁷² L. Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Dipnot Yayınları, Ankara 2010, s: 24

⁷³ Lasswell’in Hipodermik İğne Modeli

Bunun yanında seçmen tercihlerinin medya mesajları ile doğrudan belirlenmediği ve bireylerin toplumsal yapı içerisinde yer aldıkları grupların ve sosyal oluşumların etkisi ile belirlendiği anlaşılmıştır. Daha önceki çalışmalarda tüm izleyicilerin eşit bir küme olarak kabul edildiği ve hepsinin aynı değerleri paylaştığı öngörülmüştü. Ancak izleyici davranışlarının kendi yorumunun bir sonucu olarak anlaşılması gerektiği kabul edilmiştir. Güçlü medya etkileri döneminde pasif bir konuma yerleştirilen izleyici artık yorum yapabilen, seçen, tercih eden veya reddeden bir pozisyona konumlandırılmıştır.⁷⁴

1970'lerin başından itibaren yani üçüncü dönemde ise, yeni güçlü medya etkileri anlayışı hâkim olmuştur. Bu dönemde araştırmaların odak noktası tutum değişikliğinden kaymış ve araştırmalar daha ziyade kitle iletişim araçlarının bilişsel etkileri üzerine odaklanmıştır. Bu kapsamda medyanın toplum üzerindeki etkileri tartışılırken içinde yaşanan toplum ve kültürün önemli birer unsur olduğu dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda medyanın güçlü etkileri olduğu fakat medya etkilerinin doğrudan bir şırınga gibi hedefe direkt isabet eden bir etki değil, dolaylı yollar ile ortaya çıkan etkiler olduğu iddia edilmiştir.

1980'lerde başlayıp günümüze kadar süren son dönem ise 'sosyal inşacılık' kavramıyla karakterize olmuştur. Bu aşamada kitle medyasının güçlü ve sınırlı etkilerinin unsurları bir aradadır. Araştırmalarda, kitle medyasının sosyal gerçekliği inşa ederken bir yandan güçlü bir etkisinin olduğu kabul edilmiş, bunun ise hakikatin görüntülerinin çerçevelenerek gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Diğer yandan medya etkilerinin, kitle medyası ve alıcılar arasındaki etkileşim aracılığıyla da sınırlandırıldığı kabul edilmiştir.⁷⁵ Bu kapsamda haber çerçeveleme kuramına göre toplumsal gerçeklik medyada sıklıkla yer alan haber çerçeveleme aracılığıyla inşa edilir. Haberin üretimi,

⁷⁴L. Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Dipnot Yayınları, Ankara 2010, s: 56-58

⁷⁵D.Mc Quail, **Mass Communication Theory: An Introduction** (3rd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage, 1994, s.327-331

çeşitli platformlarda sunumu ve okuyucu veya izleyici tarafından alınması süreci, çerçevelenmenin özünü ortaya koymaktadır. Buna göre çerçeveleme kuramının asıl odaklandığı yer, haberin nasıl sunulduğu veya nasıl çerçevelendiğidir.⁷⁶ Bu kapsamda değerlendirilen gündem koyma kuramı da medyanın toplumsal gündemin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığı varsayımından hareket eder. İzler kitle toplum için önem arz eden olayları ve durumları medyadan öğrenir. Bu çerçevede siyasal güç izler kitlenin ne üzerinde düşünmesini arzu ediyorsa medya içerikleri de buna göre oluşturulur; izler kitle bu konular hakkında düşünür ve tartışır.⁷⁷ Gündem kurma, medyanın bazı konuları önceleyerek, bunları medya gündemine taşınması açısından izler kitlenin bu gibi hususlara verdiği öneme odaklanırken, çerçeveleme gündem kurmadan farklı olarak, herhangi bir konunun haber medyasında nasıl ifade edildiği kadar, izler kitlenin bu konuyu haber olarak anlaması adına nasıl bir etki yaratacağı varsayımına odaklanmaktadır. Dolayısıyla haber çerçeveleme hem makro hem de mikro düzeyde yapılandırma olarak karşımıza çıkmakta ve çerçeveleme üzerine odaklanılması gündem kurma yaklaşımının göz ardı edilmesi anlamına gelmemektedir.⁷⁸

Gündem belirleme araştırmalarında önemli bir rol oynayan ve medya etkilerinin ikinci aşaması olan duygular düzeyinde bulgular araştıran çerçeveleme, Entman'a göre, algılanan bir olgunun arzu edilen bir kısım unsurlarını seçmek, izleyiciye aktarılan haber ya da yorumda sadece bunları öne çıkarmak olarak kabul edilebilir. Sorunun tanımlanması, ahlaki değerlendirme ve konunun işleniş biçimi bu doğrultuda yapılır. Tipik bir çerçeveleme, sorunun teşhisini, değerlendirilmesini ve çözüm önerisini içerir. Çerçeveleme üzerine yapılan çalışmalarda, klasik anlamda gündem kurma yaklaşımı bakımından önem arz eden “ne hakkında düşünüleceği” sorusundan daha öte “ne

⁷⁶D. Mc Quail, **McQuail's Mass Communication Theory**, Sage Publications, 2010, s. 378

⁷⁷N.Güngör, **İletişim, Kuramlar, Yaklaşımlar**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011, s: 98

⁷⁸D.Weaver, **Thoughts on Agenda Setting, Framing and Priming**, Journal of Communication, 57, March, 2007, s: 142

düşüneceği” ve “nasıl düşüneceğine” yönelik de bir etkinin varlığı araştırılmaktadır. Gündem kurma araştırmalarında olgunun ya da olayın önemlilik sırasına göre medyadan kamuya aktarılışı değerlendirilirken çerçeveleme çalışmalarında konuların niteliklerinin değişip değişmediği ele alınmaktadır.⁷⁹

3.1.2. Çerçeve ve Çerçeveleme Kavramları

Kavramı ilk kez geliştiren isim, sosyolog (1974) Erwin Goffman’dır. O’na göre günlük yaşam görüldüğünden daha karmaşıktır ve çerçeveleme kuramı “insanların özlenimlerini günlük yaşam hakkında nasıl kullandıkları üzerinde kurulu bir kuramsal yaklaşımdır.” Goffman çerçeve terimini belirli bir zaman dilimi itibariyle toplumsal durumlar hakkında belirli özlenim setlerinden çıkarmak kapsamında işlevselleştirdiği anlaşılmaktadır.⁸⁰ Kavrama literatürde ilk kez yer veren Goffman’dan beri çerçeveleme kavramı sosyal ve bilişsel bilimlerin yanı sıra siyaset biliminin çeşitli çalışma alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Çerçeveleme kavramı, genel olarak toplumsal hareketler, dış politikada karar alma süreçleri, politik psikoloji, kamuoyu ve oy verme davranışları, siyasal kampanyalar ve diğer birçok alanda çalışan araştırmacılar tarafından kullanılmıştır.⁸¹

Tuchman (1978) ve Gitlin(1980), Goffman’dan etkilenerek çerçevelemeyi Amerikan medya çalışmalarına uygulamışlardır. Gitlin ve Tuchman’ın, öncelikle çerçeveleme kavramına yaklaşımı yukarıda da bahsedildiği gibi “toplumsal bir inşa ve toplumsal kaynak olarak haberleri anlamak” adına araçsal bir bakış açısıyla olmuştur. Gitlin’e göre

⁷⁹E.Yüksel, **Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, 7 (1), s:580

⁸⁰O.Tokgöz, **İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıcından Günümüze Anglo- Amerikan İletişim Kuramı**, İmge Kitabevi, Ankara,2015, s:366

⁸¹J. Druckman, **The Implications Of Framing Effects For Citizen Competence**, Political Behavior, 2001, 23(3), s.226

kamusal ideolojinin oluşturulması için medya “önemli bir toplumsal güç” olmuştur. Gitlin, kamusal ideolojinin hangi çerçevelerle oluşturulduğunu incelemiştir.⁸²

Haber çerçeveleme çalışmaları son dönemde medya çalışmaları alanında gittikçe başvurulan analiz yöntemlerinden biri olmaya başlamıştır. Bir yandan sosyoloji alanında Goffman tarafından 1974’te yayınlanan “Frame Analysis”⁸³ kitabı çerçeveleme sahasındaki akademik literatür için bir referans olarak kabul edilse de Robert Entman’ın 1993’te yayınladığı “Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm” başlıklı makalesi iletişim çalışmalarında haber çerçeveleme kuramının yerine dair önemli bir gösterge sayılabilir.⁸⁴

Haber çerçevelemeyi tanımlamak için Gitlin’in tanımını belirleyici olmaktadır. Gitlin çerçevelemeyi, medya profesyonellerinin, söylemin düzenlenmesi için rutin şekilde kullandığı habere konu olan olayı yorumlamaya ve kavramaya aracılık eden vurgulama, seçme, dışta bırakma kalıpları olarak tanımlar.⁸⁵

Goffman’a göre ise çerçeveleme, bireylerin gerçekleşen olayları ve buna ilişkin bilgileri ‘tespit etmelerini, algılamalarını, tanımlamalarını ve etiketlemelerini’ sağlayan bir araçtır.⁸⁶

Çerçeveler ortaya çıkan hakikatin bir kısmını seçip sunarak ve hakikatin diğer yönlerini dışlayarak kamuoyunun dikkatini herhangi bir noktadan uzaklaştırmış ve aynı zamanda her hangi bir unsura, konuya dikkati çekmiş olurlar. Bu dışlama süreci dahil etme kadar

⁸²H.Özarslan, M. Güran, **İletişim Araştırmalarında Çerçeveleme Paradigması: Son Döneme Ait Bir İnceleme**, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 2015, 8(4), s.34,35

⁸³E.Goffman, **Frame Analysis: An Essay On The Organization Of Experience**. Harvard University Press. 1974

⁸⁴R.M. Entman, **Framing: Toward Clarification Of A Fractured Paradigm**. Journal Of Communication, 1993, 43(4), s.51-58.

⁸⁵C.H. De Vreese, **News Framing: Theory And Typology**, Information Design Journal & Document Design, 2005, 13(1), s.52-53

⁸⁶Z.Pan, G.M. Kosicki, **Framing Analysis: An Approach To News Discourse**. Political Communication, 1993, 10(1), 55-75, s.56

önemlidir.⁸⁷Kamuoyunun dikkatinin konunun belli yönlerinden uzaklaştırılması aynı zamanda dikkatin istenen yöne çekilmesini de sağlar.

Entman'a göre çerçeveleme siyasi gücün icrasında çok temel bir role sahiptir ve haber metnindeki çerçeveleme gerçekten de siyasi güç tarafından etkilenir. Bu ise haber metnini yönlendirme konusunda yarışan aktörlerin ya da menfaat odaklarının kimliğini vurgular.⁸⁸Çerçeveleme siyasi güç tarafından etkilendiği için genel manasıyla haber metnini yönlendiren aktörler arasında hükümetler ya da devlet erki bulunmaktadır.

Çerçeveler, herhangi bir problem veya bir konu etrafında seçkin söylene ve konu hakkındaki popüler kavrayış arasında köprü görevi görür. Yayınlanan her tartışmayı, basın konferanslarının sahne arkası ve zamanlamasına kadar takip eden 'kamuoyu oluşturucuları'ndan (spin doctoring) başlayarak siyasi elitler, sadece hangi bilginin yayınlanacağını değil bunun nasıl sunulacağını da belirlemek için çok kayda değer bir çaba sarf ederler. Politik elitler tarafından yayılan sembolik ve retorik araçlar, medyanın onların hikâyesini çerçevelemesine yardımcı olurlar.⁸⁹

Burada vurgulanan, sadece neyin haber olacağı değil, neyin nasıl haber olacağı, nasıl sunulacağı meselesi haber çerçeveleme yaklaşımını özetleyen en temel ifade olabilir.

Bütün bu çerçeveleme süreci ve çabası esasında hükümet, iş, emek ve diğer organize şekilde hareket eden çıkar odaklarını temsil eden haber kuruluşları ve medya ilişkileri uzmanları arasındaki simbiyotik ilişki tarafından bir nebze de teşvik edilmektedir.⁹⁰

Burada bahsedilen taraflar arasındaki karşılıklı simbiyotik ilişki sebebiyle, olayların ve yaşanan durumların haber medyası için çerçevelenerek sunulması, tüm taraflar açısından iktidar alanlarını muhafaza edebilmenin elverişli bir yolu haline gelmektedir.

⁸⁷H.Özarlan, M. Güran,2015, s.36

⁸⁸R.M. Entman,1993, s.55

⁸⁹T.E.Nelson, Z.M. Oxley, R.A.Clawson, **Toward A Psychology Of Framing Effects**, Political Behavior,1997, 19(3), 221-246. s.224

⁹⁰ibid,1997.

Bahsi geçen organize çıkarların temsilcileri, bir konunun belirli bir yapısını özlü ve etkili bir şekilde iletmek için sloganlar, analogiler ve görüntüler gibi çerçeveleme araçları sunarlar ki bunlar organizasyonun kendi çıkarlarına doğal olarak fayda sağlayan araçlardır.⁹¹

Çerçevelemenin, ikna edenlerin hedef kitleyi etkilemek için kullandıkları bir araç olduğuna hiçbir şüphe yoktur. Fakat standart ikna edici bir argüman ve bir çerçeve arasında önemli bir farklılık vardır. Klasik koşullamalar, ruh hali manipülasyonlarından sübliminal önerilere kadar tutum ve fikirlerin değiştirilebileceği birçok yol olmasına rağmen, iletişim tabanlı standart ikna modeli tipik olarak bir kitleye bir tutum nesnesi hakkında bir mesaj sunan kaynağı içerir. İzleyici kitle hem bu mesajı anlar hem de buna inanırsa ve bu mesaj eğer bu kitlenin daha önceki tutumundan farklıysa o zaman bu tutum mesajın işaret ettiği yönde değişmelidir. Mesaj, hedef kitlenin bilgi dağarcığı ve inanç sisteminin henüz bir parçası olmayan bir tutum hakkında olumlu ya da olumsuz bir bilgi içerdiği için görüşleri etkileyebilir. Buna karşılık Nelson'a göre çerçeveleme etkisi, çerçevelenen mesajın sunduğu ve içerdiği yeni bilgiye de indirgenemez. Bunun yerine, çerçeveler, alıcıların elindeki, uzun süreli bellekte saklanan bilgileri etkinleştirerek çalışır.⁹²

Chomsky'e göre, medyanın sundukları, toplumun elitleri tarafından kitlelerin aklını karıştırmak, dikkati başka yöne çekmek, rızayı inşa etmek ve aynı zamanda kitleleri aktif katılımcılar olmaktan pasif gözlemciler olmaya dönüştürmek için kullanıldı. Galeano'nun da söylediği gibi çoğunluk fantezinin tüketimine kendini bırakmalıdır. Refah ve zenginlik yanılısaması fakirlere satılır, özgürlük yanılısaması ezilenlere satılır, yenilgiye uğramışlara zafer rüyaları satılır ve zayıf olanlara iktidar rüyası satılır.⁹³

⁹¹ibid,1997.

⁹²ibid,s. 225

⁹³ N. Chomsky, **Deterring Democracy**,1991, s.370

Haberi çerçeveleme aynı zamanda haberlerde öne çıkarma kavramını da gündeme getirmektedir. Iyengar ve Simon'a göre öne çıkarma, herhangi bir konuya ilişkin siyasal yargılara ulaşmada haberin içeriğine ve okuyucuların siyasal olaylara ilişkin değerlendirmeler yaparken kullandığı unsurlardaki farklılıklara gönderme yapar.⁹⁴ Bu sayede haber medyası tıpkı ABD'nin Saddam'ı şeytanlaştırma sürecinde yaptığı gibi habere konu olacak bazı olayları seçerek bazılarını da dışarıda bırakarak okuyucuda oluşacak siyasal kanaate etki eder.

Bu durum, haber çerçeveleri kullanılarak belirli kelimeler, ifadeler, fotoğraflar ve görsel unsurların birlikte ve tekrar edecek şekilde metinde yer almasıyla ve böylece vurgulanmak istenenin metnin bütünü içerisinde daha belirgin hale getirilmesiyle gerçekleştirilir. Bu da tipik bir şekilde belirli bir kamusal söylemle ilişkili fikirleri uyandırır. Entman'a göre haber metni, teknik olarak dört ayrı çerçeveye kurulabilir. Haberi yapılan olayın veya aktörün sorumluluğunu anlatan fotoğrafların ve kelimelerin tutarlı şekilde kullanımı, olaydan doğrudan etkilenenlerin kimliğinin himaye edilmesi ya da kötülenmesi, olayın belirli bir kategorizasyona tabi tutulması ve olaydan, bastırılan ya da teşvik edilen geniş çaplı bir genellemeye varılması.⁹⁵

Kılıç da Entman'ın ifadesini pekiştirerek, fotoğraf altı yazılarda farklı sözcüklerin ve görüntülerin (fotoğraflar, infografikler) tutarlı ve bilinçli bir biçimde seçilmesinin okuyucu tarafından neyin nasıl algılanması gerektiğinin belirlenmesi amacıyla yapıldığını ifade eder.⁹⁶

Haber söyleminin etkinlik alanı o toplumun çoğunluk tarafından paylaşılan inanışları çerçevesinde yönlendirilir. Bu inanışlar içeriklerinin kaygan doğasına rağmen toplumun

⁹⁴ N. Atabek, F. Uztuğ, 1998, s.102

⁹⁵ R.M. Entman, **Framing US Coverage of International News: Contrasts In Narratives of The KAL And Iran Air Incidents**, Journal of Communication, 1991, 41(4), 6-27, s.11

⁹⁶ D. Kılıç, **Türk Basınında İran Nükleer Krizi'nin Sunumu: Haberlerin Çerçevesi**, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 2007, (6), 67-86. s.70

çoğunluğu tarafından bir sağduyu ifadesi olarak bilinir ve kabul edilir. Örneğin; “fırsat eşitliği arzu edilir bir şeydir, siyaseten rakip olan adaylar kazanmak için rekabet ederler, hakikat bir şeylerin doğru olduğu anlamına gelir”. Bunlar genellikle yaygın inanışlardır ve kanıksanmışlardır. Bunlar haber söyleminin inşa edildiği, aktarıldığı ve geliştirildiği geniş çerçevenin değişkenlerini belirler.⁹⁷

Haber çerçevelemenin okur kitle üzerinde nasıl bir etki yarattığı ise Druckman’ın ifadesiyle anlaşılabilir hale gelmektedir. İnsanlar hafızalarında bulunan ulaşılabilir inançlar tarafından herhangi bir konu hakkında görüşlerini oluştururlar. Sadece bazı inançlar içinde bulunulan zamanda ulaşılabilir olurlar. Ulaşılabilir inançlar seti dışında kalan bazı inançlar ise, mevcut konuyla ilgili değerlendirilebilecek, uygulanabilecek kadar güçlüdür. Haber çerçeveleme, herhangi bir konuyla ilgili yeni inançlar oluşturarak, inançları ulaşılabilir kılarak ya da inançları insanların değerlendirmesinde uygulanabilir olacak kadar güçlü hale getirerek iş görür.⁹⁸

Yani bireyler zaman zaman görüşlerini, bilinçli bir müzakere yapmadan mevcut ve erişilebilir hususlara dayandırırır.⁹⁹

3.1.3. Haber Çerçeveleme için Öne Çıkan Örnekler

Haber çerçevelemenin başka bir türünden Kanjirathinkal ve Hickey ‘Media Framing and Myth: The Media's Portrayal of the Gulf War’ isimli makalelerinde bahsetmiştir. Daha derin bir seviyeye hitap eden bir çerçeveleme türü olarak niteledikleri kolektif bilinç ve duygulara hitap eden bir çevreleme tarzından bahsederler. Burada mitolojik arketiplerin inşası ve meta anlatılar mevcuttur. Bu bakış açısından Körfez Savaşı gibi olayların medyadaki tasviri, sadece küresel politikaların ve savaşın kanlı gerçeklerini

⁹⁷Z.Pan, G.M. Kosicki, 1993, s.57

⁹⁸ D. Chong, J.N. Druckman, **Framing Theory**, Annual Review of Political Science, 2007, 10, 103-126. s.111

⁹⁹ E.T. Higgins, **Activation: Accessibility, and Salience**, Social psychology: Handbook of Basic Principles, 1996, 133-168

tasvir etmekle kalmaz aynı zamanda birbiriyle savaşıyan iyi ve şeytani güçlerin olduğu bir efsaneyi de çağrıştırır. Efsaneler için kahramanların karşısında bir kötü adam gerekmektedir. 6 Ağustos 1990'da dönemin ABD Başkanı Bush, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'i 'Yeni Hitler' olarak tanımlayarak Saddam Hüseyin'i şeytanlaştırma sürecini başlatmıştı. Medya sıradan ölümlü insanları, iyi ve kötü arasındaki zamansız mücadeleye tutuşan efsanevi karakterlere dönüştürür. Böylece medya konuyla veya bölgeyle ilgili karmaşık sorunları derinlemesine araştırmak yerine efsanelere uygun bir anlatı sunar. Körfez Savaşı örneğinde Saddam Hüseyin'in şeytanlaştırılması süreci kademeli bir şekilde gerçekleşmiştir. Başlarda O'nun biyografisine, yaşamına ve yaşamının arka planına yönelik yoğun bir medya ilgisi süreci olmuştur. Medya O'nu karanlık bir geçmişi olan çelişkili bir adam olarak niteledi, ergenliği, üvey babası tarafından kötü muameleye maruz kalan ve okula gitmesi bile engellenen bir genç olarak anlatıldı. Yedi yaşındayken Saddam'a silah verildiği ve on yaşındayken de ilk düşmanını öldürdüğü iddia edildi. Koalisyon liderleri özellikle de George Bush ve General Schwarzkopf ise, dindar, profesyonel, adil ve etkili insanlar olarak resmedildi. Başkan Bush ve eşinin kilise etkinliklerinin görüntüleri, Bush'un başkanlığı sürecinde en yoğun şekilde savaş sırasında medyada yer buldu. Dramatik eylemin en zirve noktası 'savunmasız' ve 'tecrübesiz' koalisyon pilotlarının gecenin ortasında düşman bölgelerine girmesiyle 17 Ocak 1991'de başladı. Aydınlik ve karanlığın savaşının en eski sembolizmini kullanarak olayı yorumlayan CNN muhabiri Bernard Shaw'un cümleleri oldukça dikkat çekicidir: " Bağdat'ta gökyüzü aydınlatıldı. Gökyüzünün her yerinde parlak ışıkların yanıp söndüğünü görüyoruz.". Dakikalar sonra da Beyaz Saray sözcüsü Marlin Fitzwater ise televizyonda "Kuveyt'in özgürleşme süreci başladı. Saddam ve onun köleleri hemen geri çekildi." açıklamasını yaptı.¹⁰⁰

¹⁰⁰ M. Kanjirathinkal, J.V.Hickey, **Media Framing And Myth: The Media's Portrayal Of The Gulf War**, Critical Sociology, 1992, 19(1), s.105-107

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi çerçeveleme kuramının ana iddiası, haber metinlerinin hedef kitlenin sadece ne düşüneceğini değil nasıl düşüneceğini de belirlediğidir.¹⁰¹ Vreese'nin de belirttiği gibi haber çerçevesinin belirlenmesi, medyanın habere konu olan olaya ilişkin belirlediği çerçeve ve bireylerin daha önceki bilgi ve bakış açıları arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Haberlerde kurulan çerçeveler olayların nasıl anlaşılacağını, nasıl yorumlanacağını etkiler.¹⁰²

Gamson'ın 'Talking Politics'¹⁰³ isimli kitabında örneklendirdiği ABD dış politika haberleri tarafından domine edilen 'Soğuk Savaş' çerçevesinde, ülkelerin iç çatışmalarının ve istikrarsızlıklarının kaynağı olarak komünist isyancıları gösterir ve buna ilişkin ahlaki yargılamalar sunar (onların ateist öfkesi gibi) ve yine buna uygun çözümler sunar (ABD dış politikasının desteklenmesi gibi). Soğuk Savaş çerçevesi örneği, çerçevelerin aynı zamanda iletişim sürecinde en az dört belirleyicisinin olduğunu söyler: iletişimci, metin, hedef kitle ve kültür. İletişimciler, inanç sistemlerini düzenleyen çerçevelerin (genellikle bunlara şema denir) rehberliğinde neyin söyleneceğine karar verir ve yargılarda bulunurlar. Metinde ise, belirli anahtar kelimelerin, basmakalıp sözlerin, klişe görüntülerin, fotoğrafların, bilgi kaynaklarının, hakikatler veya yargıların tematik olarak desteklenmesini sağlayan cümlelerin varlığı veya yokluğu ile çerçeveler belirlenir. Alıcının fikrine veya çıkardığı sonuca rehberlik eden çerçeveleri yansıtabilmesinde kültür önemli bir belirleyicidir. Kültür, bir sosyal gruptaki birçok insanın söylem ve fikir dünyasında ortaya çıkan deney ile kanıtlanabilir ortak çerçeveler kümesi olarak tanımlanabilir. Bütün bu dört alandaki çerçeveleme birbirine yakın fonksiyonları ihtiva eder: seçme ve vurgulama, vurgulanan unsurların

¹⁰¹D.Tewksbury, D.A. Scheufele, Special **Issue On Framing, Agenda Setting, & Priming: Agendas For Theory And Research**, Journal Of Communication, 2007, 57(1), 8-8.

¹⁰² C.H. De Vreese, 2005, s.52

¹⁰³ W.A.Gamson, **Talking Politics**, Cambridge University Press. 1992

nedenselliği, değerlendirilmesi ve/ veya çözümü hakkında bir delil oluşturmak için kullanımı.

Bu anlamda haber çerçevelemeye bir diğer örnek ise Sexton'un ABD basınında yer alan İsrail polisi ve Filistinli protestocular arasındaki şiddet olaylarını konu alan haberlere ilişkin değerlendirmesi dikkat çekmektedir. Sexton'a göre ABD basınında yer alan haberlerin büyük çoğunluğu bu şiddet olaylarının sorumlusunun kim olduğu sorusu üzerinedir. Sexton, haberlerdeki ana tartışmanın önce hangi tarafın eylemde bulunduğunu bulmaya yönelik olması bunun da sorunun kaynağından uzaklaşmaya sebep olacağı üzerinde durmaktadır. Şiddeti kim başlattıysa ya da ilk kim eylemde bulduysa sorunun kaynağı olan tarafın o taraf olduğu üzerinde durulması Sexton'a göre hatalı bir değerlendirmedir. Fakat İsrail – Filistin örneğindeki asıl meselenin şiddeti başlatan taraftan çok 'vaat edilen topraklara dönüş' ya da 'işgal altındaki vatan topraklarının kurtarılması' sorunu olduğu haber metinlerinde yer almamaktadır. Şiddet unsurunun merak uyandıran niteliği meselenin özünün vurgulanmamasına sebep olmaktadır.¹⁰⁴

Haber çerçeveleme yöntemine ilişkin diğer bazı örnekler ise Iyengar ve Simon'un (1993), Körfez Savaşı'nı konu olarak ele aldıkları çalışmalarında ABC News televizyon kanalının savaşın sürdüğü tarihlerdeki haberlerini çerçeveleme bağlamında incelemeleri, Baysha ve Hallahan'ın (2004) 2000-2001 yılları arasında Ukrayna'da meydana gelen siyasi krizin, ülkenin medya unsurları nezdinde çerçevesi araştırılmaları, Berinsky ve Kinder'in (2006), 1998'de Miloseviç komutasındaki Sırp ordusunun Kosova'da etnik çoğunluğu meydana getiren Arnavutlara yönelik sürdürdüğü saldırıların dönemin Amerikan medyasında nasıl yer aldığına ilişkin analizleridir.

Dikkat çeken diğer bir araştırma ise Entman tarafından gerçekleştirilmiştir. Entman, 1983'de bir Sovyet savaş uçağının, Kore Hava Yolları'na ait bir uçağı düşürmesine

¹⁰⁴D. Kılıç,2007,s.73

ilişkin haberler ile, 1988'de Amerikan savaş gemisinin, İran Hava Yolları'na ait bir yolcu uçağı Amerikan savaş gemisi tarafından düşürmesi haberlerini karşılaştırmıştır. *Washington Post, Times, New York Times, CBS* gibi ünlü yayın organlarının haberlerini inceleyen Entman, Kore uçağı ile ilgili haberlerin, sözel ve görsel unsurlar dikkate alınarak daha yoğun eleştirildiğı ve bu konuya daha fazla yer verildiğini saptamıştır. Ancak Amerikan savaş gemisi tarafından düşürülen uçak haberinin ise medyada daha az yer aldığı ve daha ortalama eleştirilerle geçiştirildiğini tespit etmiştir.

Sonuç olarak hakim ideolojinin taşıyıcısı olan çerçeveler, haber metinlerinde anlamlandırma pratikleri vasıtasıyla sosyal, siyasi ve kültürel gerçekliğin inşa edilmesinde önemli bir işleve sahiptir.¹⁰⁵Bu bağlamda, spesifik bir konu için yapılan çerçeveleme analizi, metin içerisinde yer alan yukarıda bahsi geçen unsurları analiz ederek gerçekleşen hadisenin ne şekilde sunulduğunu bu sayede hakim olan görüşün haber metni aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini gözler önüne sermeyi amaçlar.

¹⁰⁵ E.K. Durur, **İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı Ve Haberin Çerçevesi**, Atatürk İletişim Dergisi, 2011, (2), 21-31, s.29

IV. BÖLÜM

KARLOV SUİKASTI'NA İLİŞKİN TASS VE AA

HABERLERİNİN ANALİZİ

4.1.Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi

Bu çerçevede her iki ajansta da Büyükelçi Andrey Karlov suikastının iki ülke ilişkileri bağlamında değerlendirilmesine yönelik haberler yer almaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Rusya'nın Suriye'deki işbirliği, bu suikastın bu işbirliğine yönelik bir provokasyon olduğu, Türk- Rus ilişkilerinin bu suikast sebebiyle zarar görmeyeceği, suikastın zamanlamasının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, iki ülke arasındaki vize rejimi, yeni büyükelçinin atanmasına ilişkin temalar göze çarpmaktadır.

TASS Haber Ajansı'nda Anadolu Ajansı'ndan farklı olarak ilişkilerin 2015'te gerçekleşen uçak krizinden sonra tekrar restore edilme sürecine girdiği temalarının yanı sıra Rusya'ya ait bir savaş uçağının Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesinde kazara Türk askerlerini vurması neticesinde 3 askerinin yaşamını kaybetmesi ve 11 askerinin yaralanması olayına ilişkin bir haber de ikili ilişkilerle ilgili olduğu için bu çerçeveye dâhil edilmiştir.¹⁰⁶ Ancak 9 Şubat 2017'de gerçekleşen bu olayla ilgili Anadolu Ajansı'nda hiçbir haberin yer almaması da bu analiz açısından önem arz etmektedir.

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçeveye dâhil edilen 22 haber; Anadolu Ajansı'nda ise 34 haber bulunmaktadır.

Haber çerçeveleme yaklaşımı bakımından önem arz eden haberlerde kullanılan fotoğraf ve görseller; alt başlıklar, haber kaynakları, son cümleler ve aktarılan açıklamalar da bu analize dâhil edilmiştir. “Çerçevelemek;algılanan bir gerçekliğin bazı yönlerini seçip onları bir iletişim metninde daha önemli hale getirerek belli bir problem tanımını, neden

¹⁰⁶BBC, “TSK: Rus uçağı kazaen Türk askerlerini vurdu, 3 şehit”, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38918491>, Erişim tarihi:5 Nisan 2019

sonuç yorumunu, ahlaki değerlendirmeyi ve/veya çözüm önerisini destekleyecek biçimde kullanmaktır.Önem ve seçim, sadece gündeme getirilenin değil, dışarıda bırakılanın, ikinci plana itilenin, küçük görülenin de çerçevelemeye dâhil olduğunu vurgulamaktadır.”¹⁰⁷ Bu kapsamda bu çalışmada analiz edilecek olan kategoriler çerçevelemeyi daha açık bir şekilde ortaya koymayı sağlayacaktır.

4.1.1. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinde Kullanılan Görseller

Bu çerçeve içerisinde değerlendirilen Anadolu Ajansı haberlerinde toplam 34 fotoğraf; TASS Haber Ajansı haberlerinde ise toplam 17 fotoğraf kullanılmıştır. Haberlerde kullanılan görsel ve fotoğraflar daha önce de ifade edildiği gibi haberi çerçevesi kullanılarak sıklıkla başvurulan bir araç haline gelmektedir. Öyle ki kullanılan görseller ve fotoğraflar aracılığıyla haberde aktarılmaya çalışılan mesajlar veya bakış açıları vurgulanmakta ve pekiştirilmektedir. Bu kapsamda Anadolu Ajansı’nda daha fazla görsel kullanımı ile yapılan çerçevelemenin daha baskın bir hale gelmesi amaçlanmaktadır.

	AA	TASS
Türk Devlet Yetkilileri	12	2
Rus Devlet Yetkilileri	6	3
Diğer Devlet Yetkilileri	1	2
Karlov	7	-
Erdoğan – Putin Ortak Rus – Türk Heyeti	2	4
Uzman Kişi	1	-
Diğer	5	6
Toplam	34	17

Tablo 2: Diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesi haberlerinin görsellerinde yer alan kişi ve konular

¹⁰⁷H. Özarslan, M.Güran, 2015, s.33

Yukarıda yer alan tablodan anlaşılacağı üzere Anadolu Ajansı haber sayısının TASS'dan daha fazla olması sebebiyle, Anadolu Ajansı'nın sayı bakımından daha fazla görsel kullanımını tercih ettiği göze çarpmaktadır. Fakat haber sayısının daha fazla olmasının yanında özellikle Türk devlet yetkililerinin ve Karlov'un yer aldığı fotoğrafların sayısı TASS Haber Ajansı'ndan fazladır. Bu da Anadolu Ajansı'nın Türk tarafını ve Karlov'un şahsını daha fazla ön plana çıkarmaya gayret ettiği şeklinde yorumlanabilir.

TASS Haber Ajansı'nda ise Erdoğan ve Putin'in birlikte yer aldığı fotoğraflar ve Türk-Rus ortak heyetinin bulunduğu fotoğrafların toplam sayı içindeki payının fazla olmasının iki ülkenin bu kriz ekseninde birlikte hareket ettiği ve bu konuda bir çatışma yaşamadığına yönelik mesajı kuvvetlendirme çabasının sonucu olduğu düşünülebilir. Haberlerde fotoğraflar dışında haber içeriğini pekiştirmek amacıyla görseller ve infografikler kullanılmamıştır.

4.1.2. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinin Kaynakları

Haber kaynakları, haber metninin temasını meydana getiren bilgiyi temin eden kişi ve kurumlardır. Birçok filtreleme mekanizmasından geçen haber, eşik bekçilerinin bağlı oldukları kurumsal yapının yayın politikası, yayın kimliği, politik ve ekonomik menfaat ilişkileri aracılığıyla dolaylı olarak okuyucuya arz edilir. Bu süreç haber kaynağından başlayarak haberin yayınlandığı basın organına dek sürmektedir.¹⁰⁸ Buna göre haberin kaynağı olarak gösterilen kişi veya kurumlar haber aracılığıyla oluşturulmak istenen çerçeve için kurucu unsurlardan biridir.

¹⁰⁸N.Mora, *Medya, Toplum Ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 5, Sayı:1,2008, s. 13-14

	AA	TASS
Anadolu Ajansı muhabirleri	28	1
TASS Ajansı muhabirleri	1	17
Rus Basını	4 ¹⁰⁹	5 ¹¹⁰
İngiliz Basını	4 ¹¹¹	-
Arap Basını	3 ¹¹²	1

Tablo 3: Diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesi haber kaynaklarının dağılımı

Anadolu Ajansı diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesine dâhil olan haberlerde yukarıda yer alan tabloda da görüleceği üzere 28 defa olmak üzere en fazla yine Anadolu Ajansı muhabirlerini kaynak göstermiş; 4 defa ise Rus basınından; 4 defa da İngiliz basınından kaynak göstermiştir.

TASS Haber Ajansı ise 17 defa olmak üzere yine TASS muhabirlerini haberlerinde kaynak göstermiştir. Tablo 2'den anlaşılacağı üzere TASS, 22 haberde sadece 2 defa Rus basını dışında diğer kaynaklardan aldığı haberleri yayınlamıştır. Bu oldukça dikkat çekici bir orandır, zira TASS Haber Ajansı'nın sadece Rus basını ve kendi muhabirlerini kaynak göstererek yayınladığı haberler Rus devletinin resmi söylemini aktarmak amacını açıkça ortaya koymaktadır ve çerçeveleme pratiği de bu yolla kuvvetlendirilmiştir.

4.1.3. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamalar

Anadolu Ajansı'nda yer alan haberlerde en fazla Türk devlet yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir ve daha sonra da Rus devlet yetkililerinin açıklamaları

¹⁰⁹ Kommersant, İzvestiya, Moskovsky Komsomolets, Rossiya 24

¹¹⁰ The Mir Tv Channel, Izvestia, Kommersant, Vedomosti, RBC

¹¹¹ The Guardian, Daily Mail, Sky News, The Telegraph

¹¹² Şarkul Evsat, El-Arab, El-Arabi el-Cedid

toplam 34 haber içerisinde 13 ayrı yerde yer almıştır. TASS Haber Ajansı'nda ise 19 ayrı yerde Rus devlet yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir. TASS Haber Ajansı'nda toplam 22 haber olduğu düşünülürse 19 defa Rus yetkililerinin açıklamalarının bu haberlerde yer alması TASS'ın olaya ilişkin çerçevelemeyi neredeyse yalnızca Rus devletinin resmi söylemini aktararak kurduğu yorumunu pekiştirmektedir.

	AA	TASS
Türk Devlet Yetkilileri	24	5
Rus Devlet Yetkilileri	13	19
Uzman ve Akademisyenler¹¹³	5	6 ¹¹⁴
Türk Sivil Toplum Kuruluşları¹¹⁵	2	-
Diğer Ülke Devlet Yetkilileri¹¹⁶	1	-

Tablo 4: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamaların Dağılımı

Anadolu Ajansı haberlerinde yer alan Rus hükümetinin açıklamaları ise genellikle Türk devletinin olaya dönük resmi söylemiyle örtüşen açıklamalardır. Bu kapsamda her iki ajansın da haberlerde yer verdikleri açıklamaların, bağlı oldukları devletin resmi söylemi doğrultusunda haberi çerçeveledikleri tezini pekiştirmektedir.

¹¹³Prof. Dr. İlber Ortaylı, Prof. Dr. Mesut Hakkı Çaşın, Prof. Dr. Hasan Ali Karasar, Prof. Dr. Nurşin Güney, Edam Başkanı Sinan Ülgen

¹¹⁴Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Direktörü Kortunov, Rus Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü'nden Vasilyev, Rus Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nde Askeri Politika ve Ekonomi Başkanı Konovalov, Siyasi ve Askeri Analiz Enstitüsü Direktör Yardımcısı Khamchikhin, Modern Türk Araştırmaları Merkezi Politika Bölüm Başkanı Mavashev, USAK Direktörü Özertem

¹¹⁵Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (UETD), Türk-Rus Toplumsal Forumu Genel Sekreteri Emekli Büyükelçi Ender Arat,

¹¹⁶Irak Türkmen Cephesi Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşet Salihi

4.1.4. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıklar

Alt başlıklar haber çerçeveleme yaklaşımı bakımından olayda neyin, kimin öne çıkarılıp neyin dışarıda bırakıldığını anlamak açısından yardımcı bir unsurdur. Bu bakımdan Anadolu Ajansı'ndaki haberlerde yoğun şekilde yer verilen alt başlıklar, bu saldırının bir 'provokasyon' olduğuna ve iki ülke ilişkilerinin bu provokasyondan etkilenmeyip; ilişkilerin bozulmayacağına yönelik mesajlar içeren alt başlıklardır. Daha sonra ise Türk- Rus devlet yetkilileri arasındaki koordinasyona vurgu yapılmıştır. Burada da tıpkı haber içeriklerinde olduğu gibi ilişkilerle ilgili en baskın vurgu bu ifadeler üzerinedir.

	AA	TASS
Türk- Rus devlet yetkililerinin koordinasyonu	8	2
Türk Akımı- Akkuyu Npp Projeleri	-	1
Suriye'de işbirliği mesajları	5	5
FETÖ ile mücadele	1	-
Taziye ve kınama	2	-
Provokasyon/ ilişkiler bozulmayacak	18	3
Olayın arkasındakiler bulunacak	4	-
Karlov için yapılanlar	4	-
Suikasta ilişkin bilgilendirme	1	-
Terörle mücadele	3	-
Türkiye'nin Suriye'deki operasyonlarına destek mesajları	2	-
Diğer	5	-

Tablo 5: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı

TASS Haber Ajansı'nda ise tüm alt başlıklar içerisinde Suriye'de iki ülkenin işbirliğine yönelik alt başlıklar ön plana çıkarılmıştır. Ancak burada anlaşılmaktadır ki TASS Haber Ajansı, Anadolu Ajansı kadar yoğun bir şekilde ilişkilerin bozulmayacağı mesajlarını içeren alt başlıklar tercih etmemiştir. Bu durum suikast Türkiye sınırları içerisinde gerçekleştiği için Türk tarafının Rus tarafına nazaran ilişkilerin bozulmaması

konusuna daha hassas yaklaşmasıyla açıklanabilir. Haber içerikleriyle beraber düşünüldüğünde alt başlıkların dağılımı haberin çerçevesine uygun biçimde gerçekleşmiştir.

4.1.5. Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümleler

Anadolu Ajansı haberlerinde yer alan son cümleler incelendiğinde tıpkı diğer kategorilerde olduğu gibi ilişkilerin bu ‘provokasyon’ sebebiyle zedelenmeyeceği yönünde ifadelerin sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde Türk- Rus devlet yetkililerinin koordinasyonu son cümlelerde yoğun şekilde öne çıkarılmaktadır. TASS Haber Ajansı’nda ise son cümle ve paragraflarda en sık vurgulanan mesajlar uluslararası terörizm açıklamaları ve iki ülke arasındaki vize rejimine değinen açıklamalar ve yorumlardır.

	AA	TASS
Suikasta ilişkin bilgilendirme	3	1
Suikastın FETÖ bağlantısı	2	1
Bu provokasyon sebebiyle ilişkiler zedelenmeyecek	11	-
İlişkilerin önemi (enerji, ekonomi, savunma işbirlikleri)	-	3
Taziye ve kınama	4	-
Türk- Rus devlet yetkililerinin koordinasyonu	6	1
Uluslararası terörizmle mücadele	5	5
Suriye’deki işbirliği	3	3
Vize rejimi	-	4
Türkiye’de güvenlik endişesi	-	2
Rusya’nın meyve ambargosu bilgilendirme	-	2

Tablo 6: Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesi Haberlerindeki Son cümlelerin dağılımı

Bu noktada aktarılan açıklamaların dağılımı ile beraber düşünüldüğünde TASS Haber Ajansı’nda bu açıklama ve yorumlar daha ziyade Rus devlet yetkilileri veya uzmanları

tarafından dile getirilmiştir. Bu kategoriler bütüncül bir bakışla değerlendirildiğinde, yaşanan saldırı olayında TASS Haber Ajansı'nın Rus devlet yetkililerinin terörizm, Suriye'de işbirliği, vize rejimi konularındaki açıklamalarını ön plana çıkarıp daha ziyade Rus medyası kaynak gösterilerek çerçevelediği anlaşılmaktadır.

Anadolu Ajansı'nın ise bu olayı, Türk devlet yetkililerinin açıklamaları doğrultusunda, Anadolu Ajansı muhabirleri kaynak gösterilerek, ilişkilerin bu provokasyon sebebiyle bozulmayacağına yönelik mesajları öne çıkararak çerçevelediği yorumu yapılabilir.

4.1.6. Anadolu Ajansı'nda Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

İki ülke ilişkilerini kopma noktasına getirebilecek bir olay olarak nitelendirilebilecek büyükelçi suikastı, Anadolu Ajansı'nın haberlerinde Türk devlet yetkililerinin açıklamaları etrafında kurulmuştur. Nitekim Anadolu Ajansı'nın haberlerinde cumhurbaşkanı, başbakan, başbakan yardımcısı gibi üst düzey devlet yetkililerinin açıklamaları ağırlıklı olarak yer almıştır. Bu haberlerde dikkat çeken, suikastın bir provokasyon olarak nitelendirilmesidir. Aşağıdaki alıntı bu çerçevede yer alan örneklerden biridir:

Belli ki açık ve net bir provokasyon. Buna karşı tedbirli olacağız. Türkiye-Rusya ilişkilerinin normalleşmesiyle birlikte özellikle Suriye'de başlayan barış sürecini ve oradaki durumun iyileşmesine yönelik atılacak adımlara da kasteden bir saldırı olduğu anlaşılıyor. Zaten tamamıyla paramparça hale gelmiş bölge dengelerini biraz daha istikrarsızlaştırmak ve dengesizleştirmek için yapılmış bir saldırı olduğu anlaşılıyor. (Anadolu Ajansı; Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş'un açıklaması, 20.12.2016)¹¹⁷

Dönemin başbakan yardımcısı Numan Kurtulmuş'un sözleri çerçevesinde suikast bir provokasyon olarak işaretlenmekte, “istikrarsızlaştırmak”, “dengesizleştirmek” gibi sözcük seçimleriyle bu vurgu pekiştirilmektedir. Yine yetkililerin açıklamalarından

¹¹⁷AA, “Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Olay belli ki açık ve net bir provokasyon”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/gunun-basliklari/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-olay-belli-ki-acik-ve-net-bir-provokasyon/710328>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2019

hareketle “bir provokasyon olarak suikastın” Türkiye-Rusya ilişkilerine verebileceği potansiyel zarar gündeme getirilmekte ve bu zararın önlenmesi teması öne çıkmaktadır.

Aşağıdaki haber bunun örneklerinden biridir¹¹⁸:

Bu teröristlerin, bu provokatörlerin amaçlarına ulaşmalarına izin vermeyeceğiz. Acımız ne kadar büyükse kararlılığımız da o kadar güçlüdür. Türkiye-Rusya ilişkileri her zamanki gibi güçlü, Türkiye-Rusya dostluğu her zamanki gibi kuvvetlidir. İlişkileri daha ileri ufuklara taşımak da hepimizin Büyükelçi Karlov'a borcudur. Başkentimizde hayata gözlerini yuman Büyükelçi Karlov'un bir parçası artık ebediyen Türkiye'nin kalbinde olacaktır. (Anadolu Ajansı; Başbakan Yardımcısı Türkeş'in açıklaması,20.12.2016) ¹¹⁹

Bu çerçeveye dâhil edilen bazı haberlerde ise iki ülkenin Suriye'deki işbirliği teması ve bu suikastın bu işbirliğini baltalamaya dönük zamanlaması ön plana çıkarılmıştır. Rusya ve Türkiye'nin Suriye'de gerçekleştirdikleri ortak operasyonlar ve masada yapılan müzakereler ile gerçekleştirilen suikast arasında kurulan ilişki haberlerde sıklıkla yer almıştır. Haberlerde sıklıkla yer alan ‘işbirliği’, ‘dayanışma’ ifadeleri ile iki ülkenin Suriye konusundaki yakın teması pekiştirilmiştir. Bu temaya örnek olarak aşağıdaki haber verilebilir:

Bu saldırı, Rusya ve Türkiye arasında özellikle Suriye'de ateşkesin sağlanması, sivil insanların kurtarılması ve insani yardımların ulaştırılması, Suriye'de siyasi bir çözüm için iki ülke arasında oluşan iş birliğini de hedef almıştır ama biz Türkiye ve Rusya olarak buna müsaade etmeyeceğiz ve bu süreci devam ettireceğiz, iş birliğimizi daha da güçlendireceğiz. Özellikle de terör örgütlerine karşı dayanışmamızı ve işbirliğimizi daha da artırarak

¹¹⁸AA, 'Saldırı, Türkiye-Rusya ilişkilerini olumsuz etkilemeyecek', Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/saldiri-turkiye-rusya-iliskilerini-olumsuz-etkilemeyecek/709795>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

AA, “İçişleri Bakanı Soylu saldırganın kimliğini açıkladı”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-saldirganin-kimligini-acikladi/709853>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

AA, “Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Bu tür alçak saldırılar bizim ilişkilerimizi bozamaz”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/disisleri-bakani-cavusoglu-bu-tur-alcak-saldirilar-bizim-iliskilerimizi-bozamaz/709929>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

¹¹⁹AA, “Başbakan Yardımcısı Türkeş: Büyükelçi Karlov'u öldürmediler aksine tarihe kazıldılar”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/basbakan-yardimcisi-turkes-buyukelci-karlovu-oldurmediler-aksine-tarihe-kazidilar/710650>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

devam ettireceğiz. (Anadolu Ajansı; Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu'nun açıklaması, 20.12.2016)¹²⁰

İlişkilerin 2016 yılının ikinci yarısından itibaren daha yoğun bir diplomasi trafiği ile normalleşme seyrine girmesi¹²¹ ve iki ülkenin Suriye krizi konusunda ayrıştıkları noktalar olsa dahi Suriye'de barışın tesisine ilişkin ortak bir çaba olarak değerlendirilen ikili, üçlü devlet başkanları ve dışışleri bakanları düzeyindeki müzakereler suikastla ilişkilendirilmiş ve kurulan işbirliğinin zarar görmeyeceği bilakis daha da geliştirileceği defaatle ifade edilmiştir. 'İlişkilerin gelişmesine engel olmayacak', 'orta yol bulmaya başladık', 'ilişkilerin normalleşmesi' gibi birbirini destekleyen ifadelerin sıklıkla vurgulanması bu argümanı destekler niteliktedir.

Bu, Türkiye-Rusya ilişkilerinin gelişmesine engel olmayacak. Biz Türkiye-Rusya ilişkilerinin anlamının ve öneminin farkındayız ve geliştirmek için çalışacağız. İlişkilerimizin normalleşmesinin ardından son yılda orta yol bulmaya başladık. Bunun gelecekte de devam etmesini umut ediyorum. Halep konusunda Türkiye yönetimi, Türkiye Cumhurbaşkanı, İran Cumhurbaşkanı ve İran yönetimi, elbette bizim de aktif katılımımız olmadan sonuç alınamazdı. Halep'ten sonraki adım tüm Suriye'yi kapsayacak ateşkes ve sonrasında siyasi çözüm müzakerelerine başlanması olmalı. Görüşmeler Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenebilir. Bu görüşmeye Türkiye hazır, İran hazır, Esed hazır, Nazarbayev görüşme ortamını hazırlama hususunda hazır. (Anadolu Ajansı; Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Putin'in açıklaması, 23.12.2016)¹²²

Bazı haberlerde ise saldırının zamanlamasına yönelik açıklamalar yer almaktadır.

Saldırıdan bir gün sonra gerçekleşecek olan Moskova Zirvesi'ne atıf yapılarak, 'eli zayıflayan Türkiye' ifadesiyle Türkiye'nin zirvede kendi talepleri konusunda baskın bir rol sergilemesi istenmediği için bu saldırının gerçekleştirildiği vurgulanmıştır.

Buna bir örnek olarak aşağıdaki haber verilebilir:

¹²⁰AA, "Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu: Bu saldırı iki ülke arasında oluşan iş birliğini de hedef almıştır, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/disisleri-bakani-cavusoglu-bu-saldiri-iki-ulke-arasinda-olusan-is-birligini-de-hedef-almistir/710038>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

¹²¹MFA, "Türkiye-Rusya İlişkileri", Erişim adresi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-rusya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

¹²²AA, "Rusya Devlet Başkanı Putin: 'Büyükelçimizin öldürülmesi ilişkilerin gelişmesini engellemeyecek", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-devlet-baskani-putin-buyukelcimizin-oldurulmesi-iliskilerin-gelismesini-engellemeyecek/712838>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

Ancak bu saldırının zamanlamasının da Moskova’da, Türkiye, Rusya ve İran Dışışleri ve Savunma Bakanlarının katılımıyla yapılan ve Suriye’nin geleceğinin ele alındığı toplantıdan tamamen bağımsız olmadığı düşünülebilir. Gerçekten de Türkiye, bu zor müzakereye bir anlamda eli zayıflamış olarak katılmak durumunda bırakılmıştır. Rusya Devlet Başkanı’nın Türkiye’deki temsilcisi sıfatı ile görev yapan büyükelçisinin hayatını koruyamamış bir ülke olarak, Rusya’ya karşı aynı güçle argümanlarını savunması en azından bu saldırının hemen ertesinde daha zorlaşmıştır. (Anadolu Ajansı; EDAM Başkanı Ülgen’in açıklaması, 21.12.2016)¹²³

Bu çerçeveye dâhil edilen diğer bir tema ise yeni büyükelçinin atanması haberleri ile ilgilidir. Anadolu Ajansı’nda bu çerçeveye dâhil edilen sadece iki haber tespit edilmiştir. Bu çerçeve içerisinde yer alan diğer bir haberde ise Batı medyasının olayı nasıl değerlendirdiği incelenmiştir. Batı medyası suikastı, 1. Dünya Savaşı’nı tetikleyen Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand’a yönelik gerçekleştirilen suikasta benzetmiştir.¹²⁴ Bu haberde O zaman da Büyük Güçler’in bu olayı bir terör eylemi olarak kınama konusunda birleştikleri fakat üzerinden 6 hafta geçmeden Viyana’nın tepkisi nedeniyle birbirleriyle savaşa tutuştukları ifade edilerek Karlov’un öldürülmesini kınamaya yönelik ortak tutumun, Rusya ve Türkiye’nin seçeceği hareket tarzına bağlı olarak dağılabileceği ileri sürülmüştür. Ancak Anadolu Ajansı’nda bu temaya ilişkin sadece bir haber yer almaktadır. Bu da çerçeveleme yaklaşımının ileri sürdüğü öne çıkarma ve dışarıda bırakma pratiklerinden hareketle bu temanın Anadolu Ajansı’nda ön plana çıkarılmadığını göstermektedir.

4.1.7. TASS Haber Ajansı’nda Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

TASS Haber Ajansı’nda bu çerçeveye dâhil edilen 22 haber bulunmaktadır. Bu çerçeveye dahil edilen haberlerde, Türk- Rus ilişkilerinin bu suikast sebebiyle zarar görmeyeceği, bu olayın bir provokasyon olduğu ve zamanlamasının da buna göre

¹²³AA, “Terör amacına ulaşamadı” Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/teror-amacina-ulasamadi/711072>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

¹²⁴AA, “Dış basında Karlov suikasti” Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dis-basinda-karlov-suikasti/710641>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

seçildiği, iki ülkenin Suriye konusundaki işbirliği, ilişkilerin 2015'te gerçekleşen uçak krizinden sonra tekrar restore edilme sürecine girdiği temalarının yanı sıra iki ülke arasındaki vize rejimi, Ankara'ya yeni büyükelçinin atanması temaları sunulmuştur.

Bunun dışında Rusya'ya ait bir savaş uçağının Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesinde kazara Türk askerlerini vurması sonucunda 3 askerın hayatını kaybetmesi ve 11 askerın yaralanması olayına ilişkin bir haber de ikili ilişkilerle ilgili olduğu için bu çerçeveye dâhil edilmiştir. ¹²⁵Ancak 9 Şubat 2017'de gerçekleşen bu olaya ilişkin Anadolu Ajansı'nda hiçbir haberin yer almaması da bu analiz açısından önem arz etmektedir. Zira Anadolu Ajansı iki ülkenin Suriye'de gerçekleştirdiği operasyonlar kapsamında önemli sayılabilecek bu olayı görmemiş ve çerçeveleme yaklaşımına uygun olarak dışarıda bırakmıştır. Rus jetinin Türkiye tarafından düşürülmesinin yıl dönümünde gerçekleşen ve Türk askerlerinin kaybıyla sonuçlanan bu saldırı Rus yetkilileri tarafından 'kaza' olarak nitelenmiş "Türk tarafının bu durumla empati kuracağına inanılmıştır" Bahsedilen bu olaya ilişkin açıklamanın yer aldığı haber:

2015'te Rus jetinin düşürülmesi ve Büyükelçi Andrey Karlov'un suikastı ile böylesi durumlara katlanabilmeyi başardık. İki ülkenin liderliği, kasıtlı bir eylem ile ölümcül bir tesadüf arasındaki farkı anladı. El Bab'da Suriye yanlısı hükümet güçleri Türkiye'den sadece birkaç kilometre uzakta ve kaza olasılığı yeterince yüksek (TASS; Modern Türk Araştırmaları Merkezi Politika Departmanı Başkanı Mavashev'in açıklaması,10 Şubat 2017)¹²⁶

Örneklendirilen haberde yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere taraflar bu saldırıyı iki ülke ilişkilerini bozmayı amaçlayan ve her iki ülkeden bağımsız diğer odaklar eliyle gerçekleştirilen bir eylem olarak konumlandırmış ve yapılan açıklamalarda kullanılan 'ilişkilerin normalleşmesini bozmayı amaçlayan', 'baltalamayı amaçlayan' ifadeleriyle haberde bu anlatım daha da güçlendirilmiştir.

¹²⁵BBC, "TSK: Rus uçağı kazaen Türk askerlerini vurdu, 3 şehit", Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38918491>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

¹²⁶TASS, "Press review: Warplane accident in Syria and surprises in Russian presidential election", Erişim adresi: <https://tass.com/pressreview/930134>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

Bu bizim ikili ilişkilerimizin tarihinde görülmemiş bir durumdur. Başkan Putin bu suçu, Rus-Türk ilişkilerinin normalleşmesini bozmayı ve ayrıca Rusya ve Türkiye'nin Suriye çatışmasının siyasi olarak çözülmesi konusunda birbirlerine yaklaşma çabalarını baltalamayı amaçlayan bir eylem olarak nitelendirdi. (TASS; Kremlin Sözcüsü Peskov'un açıklaması, 21 Aralık 2016)¹²⁷

Her iki ajansın da bu çerçeveye dâhil edilen haberlerinde dikkat çeken şema, gerçekleşen saldırının sadece Rus hükümetini, Rus Büyükelçi'sini hedef alan bir saldırı olarak değil her iki devleti de hedef alan bir saldırı olarak görülmesi ve bu şekilde tanımlanmasıdır.

Tıpkı Anadolu Ajansı haberlerinde sıkça yer verilen açıklamalarda olduğu gibi TASS Haber Ajansı'nda da yer verilen açıklamalarda 'provokasyon', ' Rus- Türk ilişkilerine tecavüz' gibi çerçeveyi destekleyici ifadeler göze çarpmaktadır. Buna örnek olarak Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Putin'e ait açıklamanın yer aldığı aşağıdaki haber incelenebilir:

Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un Ankara'da öldürülmesi - benzeri görülmemiş ve çirkin bir saldırı-her iki lider tarafından Rus-Türk ilişkilerine bir provokasyon ve tecavüz olarak oybirliğiyle tanımlandı. Putin, saldırının ikili ilişkilerin normalleşmesini bozmayacağını söyledi. (TASS; Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Putin'in açıklaması, 30 Aralık 2016)¹²⁸

TASS Haber Ajansı'nda Anadolu Ajansı'ndan farklı olarak ikili ticari ilişkilere yönelik açıklamalar da Karlov suikastı konulu haberlerde yer almıştır. Akkuyu Nükleer Santrali, Türk Akımı Doğalgaz Boru Hattı gibi büyük projeler bahsi geçen konular arasında olmuştur. TASS Haber Ajansı Suriye'deki işbirliğinin yanı sıra 'mega projeler' konusuyla ilgili açıklamaları haber metnine dahil etmiş, dışarıda bırakmamıştır. 'Normalleşme', 'etkileşim', 'koordinasyon' ifadelerinin Suriye

¹²⁷TASS, "Kremlin says Russian ambassador's barbaric murder in Turkey is 'well-timed', Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921240>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

¹²⁸TASS, "Man of 2016: Putin's achievements on world scene amid pressure on Russia", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/923536>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

konusu kapsamında bu çerçeveye dâhil edilen haberlerin çoğunda yer aldığı tespit edilmiştir. Aşağıda yer alan haber metni buna bir örnek olabilir:

Gündem olabildiğince kapsamlı, üst düzey Rus-Türk İşbirliği Konseyi toplantısı olacak -sadece birkaç ülke bu tür gelişmiş ortaklık biçimlerini uygulayabilir. İki ülkenin hükümetleri toplantıya tam katılım sağlayacak. Ticaret ve ekonomik işbirliği ve ikili ilişkilerin gündeminde olan mega projeler- Türk Akımı Doğalgaz Boru Hattı, Akkuyu Nükleer santralinin inşası'nın uygulanması da toplantının konuları arasında. Bu, belirli kriz anlarından sonra ilişkilerimizin daha da normalleştirilmesi sürecidir. Görüşmede Ankara'daki Büyükelçimiz Andrey Karlov'un öldürülmesiyle ilgili soruşturma kapsamında Suriye'ye yönelik güvenlik konuları büyük önem arz edecek. Taraflar ayrıca Suriye meselesiyle ilgili olarak "siyasi çözüm, askeri görevlerin uygulanması sırasında etkileşim" hakkında da görüşecekler. Türk ordusu Suriye'de mevcut ve orada askeri operasyonlar yürütüyor ve Rus ordusu da Suriye Silahlı Kuvvetleri'ni destekleme faaliyetlerine devam ediyor - bu çok yakın etkileşim ve koordinasyon gerektiriyor. (TASS; Kremlin Sözcüsü Peskov'un açıklaması,9 Mart 2017)¹²⁹

İki ülkenin Halep'ten sivillerin çıkarılması konusunda gerçekleştirdiği işbirliğine yönelik açıklamalar TASS Haber Ajansı'nda sıklıkla yer bulmuştur. Bu kapsamda Karlov suikastını Halep konusundaki ortak çabaların engellenmesi girişiminin bir uzantısı olarak gören tarafların açıklamaları bu haber ajansında da mevcuttur. Ek olarak Türkiye'nin Suriye'deki muhalif unsurlara desteğine yönelik söyleme, Rusya tarafının da muhalif unsurlar ve terör grupları arasında bir ayırım yaptığı yönündeki açıklamalar ile iki devletin birbirine bu hususta yaklaşma seyri haberde kendine yer bulmuştur. Her ne kadar bu açıklama Türk tarafından geliyor olsa da, TASS Haber Ajansı'nın haber metninde bu açıklamayı içermesi bu şekilde bir yorumlamaya kapı aralamıştır. Buna örnek olarak:

Rusya ile işbirliği, sivillerin Halep'ten çıkarılması konusunda ilerleme kaydetmeye yardımcı oldu. Şimdi Suriye'de sürdürülebilir barışı sağlamak için Moskova'nın yol haritasını uygulamaya dönük çalışmalar devam ediyor. Rusya'nın Büyükelçisi Andrey Karlov'un Ankara'daki iğrenç suikastı, Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesini bozmayı ve sivillerin Halep'ten çıkarılmasını engellemeyi amaçlıyordu. Türkiye başından beri 'Suriye muhalif güçlerinin zalim rejime karşı mücadelesini'

¹²⁹TASS, "Putin, Erdogan to discuss settlement in Syria, bilateral relations — Kremlin", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/934676>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

meşru olarak görüyor. Şimdi Rusya, ılımlı muhalefet güçlerini terörist gruplardan ayırma ihtiyacını nihayet kabul etti. Bununla birlikte, hala inkâr eden bazı gruplar var. (TASS; Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanı Işık'ın açıklaması, 22 Aralık 2016)¹³⁰

Bu kapsamda ilişkilerin bu saldırıdan olumsuz etkilenmeyeceği bilakis Suriye'de oluşturulmaya çalışılan ortak hareket çabalarının geliştirileceğine ilişkin açıklamalar bu haber çerçevesinin önemli bir unsurunu teşkil etmektedir.

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçevenin kapsamına giren diğer bir tema ise Ankara'ya atanacak yeni büyükelçi konusuyla ilgilidir. Rusya'nın Ankara'ya atayacağı büyükelçilik makamını önemseydiğini ve bu bağlamda Türkiye ile olan diyaloguna önem atfettiğini vurgulayan açıklamaların olduğu haberler bu haber ajansında kendine yer bulmuştur. Türkiye'deki diplomatik ofislerin güvenliğinin de Türk tarafıyla beraber yürütüldüğü vurgulanmıştır. 'İstişare', 'önemli ülke Türkiye' ifadeleri iki ülkenin yakın bir temasta olduğuna yönelik bir gönderme olarak yorumlanabilir. Buna ilişkin bir örnek olarak aşağıdaki haber verilebilir:

Önemli bir bölgede önemli bir ülke olan Türkiye'deki Büyükelçilik görevi uzun süre boş kalmaz. Rusya'nın Türkiye'deki diplomatik ofislerindeki güvenlik önlemleri, Türkiye makamlarıyla yakın istişarede bulunularak artırılacak. Türkiye tarafından bazı ciddi adımlar çoktan atıldı. (TASS;Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Meshkov'un açıklaması,13 Ocak 2017)¹³¹

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçeveye içerisinde yer alan bir diğer tema ise iki ülke arasındaki vize rejimi haberleridir. Türkiye'nin Rus vatandaşlarına yönelik uyguladığı vize kolaylıkları olmasına rağmen Türkiye'de yaşanan güvenlik sorunları sebebiyle ve son olarak da Karlov suikastına gönderme yaparak Rus tarafının Türk vatandaşları için vizeyi tamamen kaldıramayacağına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Ancak yine de ilişkilerin geliştirilmesi kapsamında Rus tarafı vize

¹³⁰TASS, "Turkish minister says cooperation with Russia helps achieve important results in Aleppo"

Erişim adresi: <https://tass.com/world/921548>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

¹³¹TASS, "Diplomat explains why it is hard to find new Russia's ambassador to Turkey", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924949>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

kolaylıkları sağlama konusunda açık kapı bırakmış ve bu tutum yetkililerin açıklamalarına yansımıştır. Anadolu Ajansı'nda yer almayan temalardan biri olarak Rus tarafının vize kısıtlamalarına ilişkin açıklamalarının yer aldığı haberler, TASS Haber Ajansı'nın aktarmayı tercih ettiği bir diğer unsurdur.

Türk tarafı şu anda Rus turistleri teşvik etmek için tek taraflı vize serbestleştirme önlemleri uyguluyor ve bunun için Türk makamlarına teşekkür etmek gerektiğini düşünüyorum. Ancak Rus tarafı vizeyi tamamen kaldırmaya hazır değil ve bunun için de güçlü sebepler var. Yine de Moskova, hizmet pasaportu sahipleri için vize işlemlerinin serbestleştirilmesi gibi Türk ortaklarla bir dizi alanda buluşabilmek için olası adımları tartışmaya hazır. (TASS; Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Yerhov'un açıklaması, 9 Şubat 2018)¹³²

Çerçeveye dahil edilen tüm bu haberlerin içerikleri dikkate alındığında her iki ajans da gerçekleşen saldırıyı, Suriye konusunda iki ülkenin ortak çabalarına yönelik bir provokasyon olduğu, bu saldırının zamanlamasının da saldırıdan bir gün sonra gerçekleşecek Moskova Zirvesi'ndeki görüşmeleri baltalama amacını taşıdığı argümanı etrafında konumlandırmıştır. Ayrıca bu provokasyonun amacına ulaşamayacağı ve iki ülkenin hem Suriye'de hem de diğer konularda ilişkilerinin yakın temaslar kurularak devam edeceği yönünde açıklamalarla kurulan çerçeve pekiştirilmiştir.

Bu çerçeveye yönelik genel bir değerlendirme olarak ifade edilmesi gerekir ki; alt başlıkların, fotoğrafların, son cümlelerin, aktarılan açıklamaların, haber kaynaklarının haberlerde yer alan temalarla büyük ölçüde örtüştüğü ve oluşturulmaya çalışılan çerçeveyi destekleyen unsurlar olduğu değerlendirilebilir.

4.2. Terörizm Çerçevesi

Bu çerçevede her iki ajansta da, gerçekleşen Büyükelçi suikastının bir terör saldırısı olduğuna, bu kapsamda uluslararası terörizmle topyekûn mücadele edilmesi gerektiğine

¹³²TASS, "Russia not yet ready to abandon entry visas for Turkish nationals — ambassador", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/989343>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

dair devlet yetkililerinin açıklamalarının yer aldığı haberler bulunmaktadır. Terörizm çerçevesine dâhil edilen haberlerde, habere konu olan olayın ilgili diğer faktörlerden ayırt edilerek; olayın terör boyutunun ön plana çıkarıldığı anlaşılmaktadır. TASS Haber Ajansı'nda Anadolu Ajansı'ndan farklı olarak terör vurgusunun yer aldığı haberlerin dışında Rusya'nın yabancı ülkelerde görev yapan diplomatlarının güvenliğini artırmaya ilişkin önlemler de haberleştirilmiştir.

Bu çerçevenin daha iyi anlaşılabilmesi için terör, terörizm gibi kavramları anlamak önemlidir. Terör sözcüğü etimolojik kökeni itibariyle Latince 'terrere' sözcüğünden ortaya çıkmıştır. Terör; sindirmek, korku salmak, yıldırım, dehşete düşürmek anlamını taşımaktadır. Terörizm ise "siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı" şeklinde tanımlanabilir.¹³³

Ajansların haberleri ayrı ayrı incelendiğinde görülecektir ki terörizm, terör, uluslararası terör eylemi kavramları daha ziyade Rus tarafının açıklamalarında ve TASS haberlerinde vurgulanmıştır. Yani Rus tarafı olayı bir uluslararası terör eylemi olarak nitelendirmiş ve bunun daha da pekiştirilmesi için bu çerçeveye dâhil olmayan TASS haberlerinin özellikle son cümle ve paragraflarında bu vurgu tekrarlanarak öne çıkarılmıştır. Haberler analiz edilirken bunun sebepleri üzerinde daha detaylı şekilde durulacaktır.

Terörizm kavramı etrafında çerçevelenen TASS haberlerinin sayısı 27; Anadolu Ajansı haberlerinin sayısı 7'dir. Toplam haber sayısından hareketle TASS Haber Ajansı'nın terör çerçevesine Anadolu Ajansı'ndan daha yoğun şekilde yer verdiği anlaşılmaktadır.

¹³³H. Semercioğlu, **Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya**, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 34, Sayı 2, 2016, s. 97-114

4.2.1. Terörizm Çerçevesinde Kullanılan Görseller

Anadolu Ajansı bu çerçeveye dâhil olan 7 haberinde de görsel kullanmıştır. TASS Haber Ajansı ise toplam 27 haber içerisinde 18 haberde görsel kullanımına gitmiştir.

	AA	TASS
Rus Devlet Yetkilileri	-	8
Türk Devlet Yetkilileri	5	-
Diğer Devlet Yetkilileri	-	2
Karlov /Cenaze	2	4
Suriye Bayrağı	-	1
Nato Bayrağı	-	1
Katil Altıntaş	-	1
Netenyahu- Putin	-	1
Toplam	7	18

Tablo 7: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı

Tablodan da açıkça anlaşıldığı gibi TASS Haber Ajansı'nda en fazla Rus devlet yetkililerinin fotoğraflarına yer verilmiştir. Aynı şekilde Anadolu Ajansı'nda da en fazla Türk devlet yetkililerinin fotoğrafları haberlerde yer almıştır. Bunun en önemli sebebi her iki ajansın da kendi devlet yetkililerinin açıklamalarına en yoğun şekilde yer vermiş olmalarıdır. TASS Haber Ajansı'nda diğer devletlerin, NATO bayrağının, Netenyahu ve Putin'in birlikte yer aldıkları fotoğrafların da görsellerde yer verilmesinin sebebi bu kişi ve kurumların geçtiği haberlerin akılda kalmasını ve öne çıkarılmasını sağlamaktır. Zira NATO'nun konusu olduğu haber terörizmle mücadelede Rusya'nın NATO'ya¹³⁴topyekûn mücadele çağrısına yönelik açıklamanın olduğu haber ve Netenyahu- Putin fotoğrafı¹³⁵ da İsrail'in Rusya'ya terörle mücadelede destek

¹³⁴TASS, "Time for 'reset' in Russia-NATO relations — diplomat", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924936>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

¹³⁵TASS, "Putin, Netanyahu discuss anti-terrorism cooperation", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921607>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

açıklamalarının bulunduğu haberlerdir. Bu noktada TASS Haber Ajansı'nın bu mesajları önemsemediği yorumu yapılabilir.

4.2.2. Terörizm Çerçevesi Haberlerinin Kaynakları

Ajansların haber kaynakları incelendiğinde, Anadolu Ajansı haberlerinin tamamında yine kendi muhabirlerinin kaynak gösterildiği; TASS Haber Ajansı haberlerinde ise 24 haberde TASS muhabirlerinin, 3 haberde Rus medya kuruluşları *Rossiyskaya Gazeta*, *Izvestiya Daily*, *Rossiya 24*'ün kaynak gösterildiği anlaşılmıştır.

	AA	TASS
AA Muhabirleri	7	-
TASS Muhabirleri	-	24
Rossiya 24	-	1
Rossiyskaya Gazeta	-	1
Izvestiya daily	-	1
The Al-Youm Al-Sabea Gazetesi¹³⁶	-	1
Haber 7	-	1

Tablo 8: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı

Haber 7 ve *The Al-Youm Al-Sabea Gazetesi*¹³⁷, nin kaynak gösterildiği haber ise Ceş-ül Fetih isimli terör grubunun Karlov suikastını üstlenme açıklamasının bulunduğu haberdur. Bu haberi TASS Haber Ajansı, Mısır merkezli bir Arap internet gazetesi olan *The Al-Youm Al-Sabea* ve Türk medya kuruluşu *Haber 7*'yi kaynak göstererek yayınlamıştır.

¹³⁶Al Youm Al Sabea, Erişim adresi: <https://egypt.mom-rsf.org/en/media/detail/outlet/al-youm-al-sabea/>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

¹³⁷TASS, "Media: Jaish al-Fatah claims responsibility for murder of Russian ambassador" Erişim adresi: <https://tass.com/world/921186>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

4.2.3. Terörizm Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamalar

Anadolu Ajansı'nın 6 defa Türk devlet yetkililerinin açıklamalarına yer vererek bu haberleri Türk devletinin resmi söylemi etrafında çerçevelediği anlaşılmaktadır. TASS Haber Ajansı'nın ise 27 haber içerisinde 21 defa Rus devlet yetkililerinin açıklamalarına yer vermiş olmasıyla TASS Haber Ajansı'nın da Rus devlet yetkililerinin söylemleri üzerinden haberleri çerçevelediği anlaşılmaktadır.

	AA	TASS
Türk Devlet Yetkilileri	6	-
Rus Devlet Yetkilileri	3	21
Diğer Devlet Yetkilileri	1	5
Ceyş-ul Fetih	-	1
Uluslararası Örgüt¹³⁸	-	1

Tablo 9: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı

TASS Haber Ajansı haberlerinde diğer devlet yetkilileri ve uluslararası örgütlerin açıklamalarının da bulunmasının sebebi bu aktörlerin Rusya'ya terörizmle mücadelede işbirliği mesajları verdiği haberlerin de bu çerçeveye dâhil edilmesidir.¹³⁹

4.2.4. Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıklar

Anadolu Ajansı'nda 7 haberde toplam 14 alt başlık; TASS Haber Ajansı'nda 27 haberde 4 alt başlık mevcuttur. Anadolu Ajansı'nda en fazla alt başlığın verildiği konular

¹³⁸Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Başkanı Pedro Agramunt -PACE

¹³⁹TASS, "PACE president condemns assassination of Russian ambassador", Erişim adresi:

<https://tass.com/world/921201>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

TASS, "Israeli PM says set to cooperate with Russia against terrorism", Erişim adresi:

<https://tass.com/world/921352>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

TASS, "Beijing vows to cooperate with Moscow against international terrorism", Erişim adresi:

<https://tass.com/world/921373>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

TASS, "Putin, Rouhani agree to continue cooperation on Syria", Erişim adresi:

<https://tass.com/politics/922197>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

TASS, "US diplomat says ambassador's tragic death may lead to better anti-terrorism cooperation",

Erişim adresi: <https://tass.com/world/921086>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

“Saldırgan etkisiz hale getirildi”¹⁴⁰ gibi suikasta ilişkin bilgilendirme cümleleri, “Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Kodalak olay yerine geldi,” “Tam bir saha çalışmasını ortaya koyduk” gibi Türk makamlarının olayı çözmeye yönelik uygulamaları ile ilgili ifadeler¹⁴¹, “Karlov'a terör saldırısı yapıldı, Terör, Türkiye'nin rutinini ortadan kaldıramayacaktır” gibi terörle ilgili ifadelerdir. Anadolu Ajansı'nın terör çerçevesi etrafında oluşturulan haberlerin alt başlıkları genel olarak incelendiğinde, terörle mücadeleyle, güvenlik önlemlerinin artırıldığına ve Türk makamların olayın takibini yapacağına yönelik vurgu dikkat çekmektedir.

	AA	TASS
Olay Bilgilendirmesi	3	-
Liderler Koordinasyon-İlişkiler	2	1
Türk Adli Makamların Takibi	3	-
Güvenlik Önlemleri Artırıldı	1	-
Saldırı Terör Eylemi- Terörle Birlikte Mücadele	3	3
Karlov-Cenaze	2	-

Tablo 10: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı

TASS Haber Ajansı haberlerinde en yoğun şekilde saldırının bir terör eylemi olduğuna, terörle mücadelenin önemine dikkat çeken alt başlıklar yer almaktadır.

¹⁴⁰AA, “Rusya'nın Ankara Büyükelçisi silahlı saldırıda hayatını kaybetti”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/rusyanin-ankara-buyukelcisi-silahlı-saldirıda-hayatını-kaybetti/709718>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

¹⁴¹AA, “Soylu'dan 'iç güvenlik' bilgilendirmesi”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/türkiye/soyludan-ic-guvenlik-bilgilendirmesi-/719579>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

4.2.5. Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümleler

Anadolu Ajansı'nda bu çerçeveye dâhil edilen haberlerin son cümlelerinde terörle topyekûn mücadele mesajları sıklıkla yer almıştır. TASS Haber Ajansı'nda ise bu saldırının uluslararası bir terör eylemi olduğuna yönelik mesajlar son cümlelerde en fazla vurgulanan ifadelerdir. Örneğin Rusya Soruşturma Komitesi'nin, Rus Ceza Kanunu'nun 361.maddesi ("bir kişinin ölümü ile sonuçlanan uluslararası terörizm eylemi") 3. Bölümü kapsamında bir ceza davası açtığı sıklıkla vurgulanmıştır.¹⁴²

	AA	TASS
Karlov	2	-
Terörle Ortak Mücadele İhtiyacı	4	9
İlişkiler- Suriye'de İşbirliği	1	1
Saldırı uluslararası bir terör eylemidir	-	11
Türk Tarafı Sorumlunun FETÖ Olduğunu Söylüyor	-	1
Rus diplomatik misyonlarında güvenlik önlemlerinin artırılması	-	5

Tablo 11: Terörizm Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı

TASS Haber Ajansı'nda bunun dışında terörle topyekûn mücadele ihtiyacına yönelik ifadeler de son cümlelerde en fazla vurgulanan mesajlar arasındadır. Örneğin “Rusya Federasyonu Konseyi'nin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, yetkili makamlara bu trajediyi araştırma ve gelecekte bu tür terör saldırılarını önlemek için güvenilir ve etkili bir önlem seti geliştirmede yardımcı olma noktasında beklenti içerisinde olduğunu”¹⁴³

¹⁴²TASS, “Top diplomat says Russian envoy's murder proves importance of war on terror”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921016>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

¹⁴³TASS, “Russian senators condemn Ambassador Karlov's murder, call for pooling anti-terror efforts” Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921657>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

ifade eden mesajlar dikkat çekmektedir. TASS Haber Ajansı'nda bu çerçevede ayrıca saldırı sonrası başka ülkelerde görev yapan Rus diplomatik misyonlarının güvenlik önlemlerinin artırılmasına yönelik haberler de yer almıştır. Bu sebeple bazı haberlerin son cümlelerinde “Rus diplomatik misyonlarının ve personelinin güvenliğini artırmanın acil ihtiyacı” na yönelik vurgu da mevcuttur.

4.2.6. Anadolu Ajansı'nda Terörizm Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

Daha önce de ifade edildiği gibi Anadolu Ajansı'nda terörizm çerçevesi etrafında yayınlanan toplam 7 haber mevcuttur. Aktarılan açıklamalar bölümünde de belirtildiği üzere bu haberlerde sıklıkla Türk devlet yetkililerinin açıklamalarının haberleştirilmesi söz konusudur. Tıpkı aşağıda yer alan örnek haberde olduğu gibi dönemin Avrupa Birliği Bakanı Ömer Çelik'in açıklamalarının konu edildiği haberde, ‘teröre politika inşa etme fırsatının verilmeyeceği’ belirtilerek, saldırı terör eylemi olarak nitelenmiş ve ‘terörle mücadelede kararlılığın uluslararası düzeyde artırılması’ vurgulanmıştır.

Türkiye ve Rusya, bu eylemle hedeflenen kaosa karşı, sağduyuda birleşmiştir. Sağduyu en net cevaptır. Terörün her türlüsüne karşı ortak dayanışmayı daha da artırmalıyız. Bu konuda kararlı olmalıyız... Türkiye, terör eylemleriyle iç ve dış politikanın yönlendirilmesi karşısında çok tecrübelidir. Bu zaman diliminde bu eylemin amacı belli. Bu amacın gerçekleşmemesi için Türkiye ve Rusya arasındaki sağduyulu diyalog en önemli zemindir. Bu zemin güçlüdür. Eylemin amacını engelleyecek şekilde bu diyalog zeminini daha da güçlendireceğiz. Teröre, politika inşa etme fırsatı vermeyeceğiz... En önemlisi, terörle mücadelede kararlılığın uluslararası düzeyde artırılmasıdır. (Anadolu Ajansı; Avrupa Birliği Bakanı Çelik'in mesajı, 20.12.2016)¹⁴⁴

Tıpkı Rus tarafı gibi saldırıyı bir terör eylemi olarak niteleyen Türk tarafı, kanımızca olayı böyle tanımlarken bir yandan da saldırganın polis teşkilatının eski bir mensubu olmasının Türk devleti açısından ortaya çıkaracağı negatif algıyı önlemek amacıyla da

¹⁴⁴AA, “AB Bakanı Çelik: Türk ve Rus halkları ortak bir değerini kaybetti”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ab-bakani-celik-turk-ve-rus-halklari-ortak-bir-degerini-kaybetti/710027>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

taşımaktadır. Bu sebeple Türk devlet yetkililerinden gelen bu yöndeki açıklamalar haberleştirilmiştir. Örneğin dönemin Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın açıklamalarının yer aldığı haber bu çerçeveye girmektedir.

Türk polisinin sanki bu suikastı gerçekleştirmiş gibi takdim edilmesi, büyük bir saygısızlık ve iftiradır. Bu bir terör saldırısıdır, bu çok nettir. Bunun arkasındaki bağlantılar da ortaya çıkacaktır. Polis kıyafeti giymiş olması, polis unvanı taşımış olması bu saldırının niteliğini, bu saldırının arkasındaki kirliliği ve karanlık bağlantıları asla örtmez. (Anadolu Ajansı; Adalet Bakanı Bozdağ'ın açıklaması, 20.12.2016)¹⁴⁵

Anadolu Ajansı, Türk yetkililerin açıklamalarının yanında Rus yetkililerin de benzer mesajlarına bu çerçevede yer vermiştir. Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu'nun mesajına ilişkin haber buna bir örnektir:

Şoygu, Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un katıldığı bir fotoğraf sergisi açılışında silahlı saldırıda öldürülmesini "terör saldırısı" olarak nitelendirdi. Bakan Şoygu, Milli Savunma Bakanı Işık'la yaptığı toplantıda, trajik bir olay sonrasında görüştikleri için duyduğu üzüntüyü dile getirerek, 'Bu, Büyükelçimiz timsalinde Rusya'ya karşı yapılmış terör saldırısıdır. Kapsamlı bir soruşturma yapılacağını ve suçluların bulunarak cezalandırılacağını ümit ediyoruz.' dedi. (Anadolu Ajansı; Rusya Savunma Bakanı Şoygu'nun açıklaması, 20.12.2016)¹⁴⁶

4.2.7. TASS Haber Ajansı'nda Terörizm Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

TASS Haber Ajansı'nın terörizm çerçevesi haberleri analiz edilirken Rus makamların bu saldırıyı 'uluslararası terör eylemi' olarak tanımladığından daha önce de bahsedilmiştir. Bu noktada önem arz eden husus, TASS Haber Ajansı'nın bu çerçeve etrafında ne kadar yoğun bir öne çıkarma pratiği izlediğini anlamak olacaktır. Bunu anlayabilmek için Rus makamların bu saldırıyı neden 'uluslararası terör eylemi' sınıflandırmasına tabi tuttuğunu bilmek en kritik noktadır.

¹⁴⁵AA, "Adalet Bakanı Bozdağ: Karlov'un öldürülmesi bir terör saldırısıdır", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/adalet-bakani-bozdag-karlovun-oldurulmesi-bir-teror-saldirisidir/710803>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

¹⁴⁶AA, "Rusya, İran ve Türkiye, Suriye için garantör olmaya hazır", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-iran-ve-turkiye-suriye-icin-garantor-olmaya-hazir/710508>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

Tarihsel olarak insanlığın siyasi örgütlenmesiyle eşzamanlı bir gelişim gösterdiği bilinen terörizm, bilhassa ABD’de meydana gelen 11 Eylül saldırısından sonra devletlerin ve uluslararası örgütlerin gündemine gelmiştir. Bu olaydan sonra terörizmin önlenmesi konusunda tüm devletleri bağlayıcı nitelikli bir hukuk metni ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi’nin aldığı 1368 sayılı kararın yorumuyla terörist saldırılardan ciddi şekilde mağdur olmuş devletlerin teröristleri barındıran, destekleyen veya onlara tolerans gösteren başka devlet ülkelerine karşı silahlı kuvvet kullanmalarını “meşru müdafaa” hakkına dayandırabileceklerinin ve 11 Temmuz 2002’de toplanan Avrupa Birliği (AB) Bakanlar Konseyi’nin de insan hakları ve terörle mücadele konusunda kaleme alınmış ilk uluslararası hukuk metni olan “İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkındaki İlkeler” kararını kabul etmiş olmaları; uluslararası hukuk alanında terörizmin önlenmesine yönelik gerekli adımların atılmaya başlandığını bizlere göstermektedir.¹⁴⁷

ABD tarafından 11 Eylül saldırılarının ardından, ilk olarak Afganistan’a sonra Irak’a yönelik gerçekleştirilen operasyonlar ile uluslararası hukuk nezdinde ‘terörizme karşı meşru müdafaa hakkına başvurulabileceği ve bu hakka başvurulmasında coğrafya kısıtlamasının olmayacağı genel kabul gören olgular haline gelmiştir. Her ne kadar terörizm tanımı konusunda gerek BM gerek diğer uluslararası örgütler bünyesinde tam bir uzlaşmaya hala varılamamış¹⁴⁸ olsa da ABD gibi hegemon devletlerin yürüttüğü ulus ötesi askeri operasyonların uluslararası hukuk bakımından meşruiyetinin sağlanmasında ‘terörizmle mücadele’ olgusu bu devletler için adeta siper işlevi görmektedir.

Ancak burada bizim çalışmamız açısından bilinmesi gereken nokta Rusya’nın Suriye’deki askeri varlığının uluslararası hukuk bakımından ‘davet ile müdahale’ kavramı çerçevesinde ele alındığı gerçeğidir. Beşar Esad yönetimin BM Anlaşması

¹⁴⁷M.Saraçlı, **Uluslararası Hukukta Terörizm**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, 2007, s.105

¹⁴⁸E.Azarkan, **11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası Dönemde Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizm Konusundaki Tutumu**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:12-13, Sayı:16-17-18-19, 2008, S.45-68

madde 2/4'e getirilen bir istisna olan ve 51. madde ile düzenlenen 'müşterek meşru müdafaa hakkı' kapsamındaki daveti ile Rusya, 2015 yılının Eylül ayından beri Suriye'deki askeri varlığını muhafaza etmektedir.¹⁴⁹ Bu noktada Rusya, Suriye sınırları içerisindeki varlığını bölgesel istikrarı sağlamak ve korumak ayrıca terörle etkin bir şekilde mücadele etmek amacıyla koruduğu tezini her fırsatta dile getirmektedir.¹⁵⁰ Bu çalışma kapsamında üzerinde durulması gereken husus, Rusya'nın Suriye'de bulunmasının önemli sebeplerinden birinin 'terörle mücadele etmek' olarak dillendirilmesi ve Karlov suikastının de bir 'uluslararası terör eylemi' olarak nitelendirilerek; Rusya'nın buradaki eylemlerinin uluslararası kamuoyu nezdinde meşruiyetinin pekiştirilmesine yönelik söylem dikkate değerdir.

TASS Haber Ajansı da Rus makamlarının resmi söylemini tekraren haberleştirerek haber çerçevelemenin dikkat çeken bir örneğini sunmuştur.

Terörizm çerçevesi kapsamında değerlendirilen haberler içerisinde TASS Haber Ajansı, Rus makamların terör eylemleri karşısındaki tutumunu ortaya koyan bir manifestoyu haberleştirmiştir. Bu haberde 'terörizme karşı geniş işbirliği' ifadesi diğer haberlerde de fazlaca kullanılmıştır. BM gibi uluslararası örgütlerin bu amaç için ortak hareket etmesi çağrısı en sık rastlanan mesajlardır. İlgili haber aşağıda yer almaktadır:

Rusya Federal Parlamentosu'nun alt meclisi Devlet Duması Çarşamba günü Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov'un şok edici şekilde öldürülmesini kınayan bir bildiri kabul etti ve terörizme karşı geniş bir işbirliği çağrısında bulunup yurtdışındaki Rus diplomatik misyonlarının güvenliğini artırma çağrısında bulundu. Devlet Duması aynı zamanda terörizmin sponsorlarını, organizatörlerini ve faillerini adalet önüne çıkarma çağrısında bulunan BM Güvenlik Konseyi'nin 19 Aralık Bildirisi'ni tam

¹⁴⁹Ş.E.Kırdım, **Uluslararası Hukukta Davet ile Müdahale Konsepti Çerçevesinde Bir Örnek Olay İncelemesi: Rusya'nın Suriye Müdahalesi**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1,2017, s:179-190

¹⁵⁰ORSAM, "Suriye Gündemi: 10-16 Haziran 2019", Erişim adresi: <https://orsam.org.tr/tr/suriye-gundemi-10-16-haziran-2019/>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2019

olarak desteklemektedir. (TASS; Rusya Federal Parlamentosu Devlet Duması,21.12.2016)¹⁵¹

Rus makamların NATO'ya yönelik çağrısı da aynı çerçevede haberleştirilmiştir. Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Aleksey Meskhov ile gerçekleştirilen röportaj buna bir örnektir:

Meskhov, Rusya ile NATO arasındaki ilişkilerin bugünkü tehditlere karşı yaklaşımların ortak bir incelemesine ihtiyacı olduğunu ve Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov'un benzeri görülmemiş bir şekilde öldürülmesini, Avrupa'da ve Ortadoğu'da görülen terör eylemleri dalgasını da içeren sonyaşanan trajik gelişmelerin de bu ihtiyacı ortaya koyduğunu belirtti. (TASS;Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Aleksey Meskhov, 13.01.2017)¹⁵²

TASS Haber Ajansı yukarıda da bahsedildiği gibi Rusya'nın Suriye'deki operasyonlarını 'terörle mücadele' kavramı etrafında dünya kamuoyuna anlatma gayretini Rus makamların açıklamaları vesilesiyle sıklıkla öne çıkarmıştır. Bu haberlerde 'Suriye'deki teröristlerle mücadele', 'terör gruplarının Suriye'deki varlığı' gibi ifadeler tekrarlanarak yer almıştır.

Rusya Devlet Duması Sözcüsü Vyacheslav Volodin'in açıklamalarının yer verildiği haber buna örnektir:

Bu suikast, Suriye'deki teröristlerle mücadeleyi sürdürmek için elimizden gelen her şeyi yapmanın şart olduğunu göstermektedir. Bazı gruplar bu başarılı adımlardan hoşlanmıyor ve bu barış sürecine karşı koymak için çabalar tüm hızıyla devam ediyor.Bu şüphesiz, terörist grupların Suriye'deki ve bölgedeki pozisyonlarını geri almasını isteyenler ve daha fazla kan dökülmesini isteyenler için dünya toplumuna bir meydan okumadır. (TASS; Rusya Devlet Duması Sözcüsü Vyacheslav Volodin'in açıklaması,20.12.2016)¹⁵³

TASS haberleri arasında dikkat çeken bir diğer nokta ise Suriye'de eylemlerde bulunan Ceyş-ul Fetih isimli bir grubun Karlov suikastını üstlenmesi olayının

¹⁵¹TASS, "Russian MPs condemn ambassador's murder in Turkey, call for anti-terrorism fight", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921124>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2019

¹⁵²TASS, "Time for 'reset' in Russia-NATO relations — diplomat", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924936>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁵³TASS, "Parliament speaker: Russian envoy's murder aimed at disrupting peace settlement in Syria", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921046>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

haberleştirilmesidir. Bu olay Anadolu Ajansı'nda haberleştirilmemiş sadece TASS Haber Ajansı'nda haberleştirilmiştir. Rusya'nın Suriye'de yürüttüğü operasyonlarda bazı muhalif gruplarla mücadelesi de 'terörle mücadele' söylemi etrafında inşa edilmiş ve suikastı üstlenme olayına da bu kapsamda öne çıkarılarak yer verilmiştir.¹⁵⁴

TASS haberlerinde ayrıca daha önce de bahsedildiği gibi Büyükelçi suikastından sonra Rus diplomatların ve diplomatik misyonlarının güvenlik önlemlerinin artırılması konusu yer almıştır. Aşağıda Rus Dışişleri Bakanı Lavrov'un açıklamasının yer aldığı haber bu temaya örnek teşkil etmektedir.

Diplomatlarımız sık sık çok zor koşullar altında çalışmak zorunda kalırken bazen kendilerini düşmanca bir ortamda buluyorlar. Bu bağlamda Washington'un diplomatlarımızı kitlesel olarak tahliye etme kararından bahsedebilirim. Bunlar Obama yönetiminin Rus karşıtı uygulamalarıydı. Bu tür eylemlerin yanı sıra şantaj ve tehditlerle de sadece ABD'de değil, diğer ülkelerde de karşılaştık. (TASS;Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov'un açıklaması, 10.02.2017)¹⁵⁵

Lavrov, diplomatlara yönelik güvenlik önlemlerinin artırılmasına ilişkin ihtiyacın yanı sıra diğer ülkelerdeki Rus karşıtı uygulamaları da vurgulamıştır. TASS Haber Ajansı bu haberlerde Rus karşıtı bakış açısını eleştiren ifadelere de tekrarlayarak yer vermiştir.

Terörizm çerçevesi haberleri genel olarak değerlendirilecek olursa görseller, haber kaynakları ve aktarılan açıklamalar bakımından her iki ajansın da bağlı oldukları devletlerin yetkililerinin mesajlarını haberleştirdikleri gerçeği öne çıkmaktadır. Bu analizde örnekleri sunulan haberlerde de bu sebeple yetkililerin açıklamaları çoğunlukla yer almıştır.

¹⁵⁴TASS, "Media: Jaish al-Fatah claims responsibility for murder of Russian ambassador", Erişim adresi: <https://tass.com/world/921186>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁵⁵TASS, "Lavrov says other countries besides US attempt to recruit Russian diplomats", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/930104>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

4.3.Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesi

Bu çerçevede yer alan haberler, gerçekleşen suikastın arkasındaki odakların, azmettiricilerin hangi grup, odak, devlet veya kişiler olabileceğine dair devlet yetkililerinin açıklamaları etrafında oluşturulmuştur. Bu bağlamda Türk yetkililerinin, suikastı gerçekleştiren örgütün FETÖ olduğuna yönelik açıklamaları ve saldırının FETÖ bağlantısına ilişkin olayların yanı sıra bu eylemin arkasındaki fikirsel sebepler de haberlerin konusu olmuştur. Bu çerçevede aynı zamanda ABD ve FETÖ'nün kendilerine yönelik suçlamaları reddettiği mesajlar da haberleştirilmiştir.

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçeveye dâhil edilen 13 haber; Anadolu Ajansı'nda 36 haber mevcuttur.

Çerçeveye dâhil edilen haber sayıları karşılaştırıldığında da anlaşılacaktır ki; Anadolu Ajansı suikastın nedenselliğine FETÖ özelinde çok yoğun bir vurgu yapmıştır. Türk makamların suikastın arkasındaki örgütün FETÖ olduğuna yönelik açıklamalarının neredeyse tamamının haberleştirilmesi, FETÖ bağlantılı olup suikasta adı karışan herkesin adli soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin tamamının haberleştirilmesi Anadolu Ajansı'nın bu saldırıyı büyük oranda FETÖ nedenselliği çerçevesinden inşa ettiğini göstermektedir.

4.3.1. Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesi Haberlerinde Kullanılan Görseller

Nedensellik çerçevesi kapsamında değerlendirilen haberlerde her iki ajansta da haberlerin tamamında görsel kullanımına gidilmiştir.

Anadolu Ajansı'nda en fazla Karlov fotoğrafı kullanılmıştır; fakat bu fotoğraflar suikastın nedenselliğine ilişkin haberlerin içerisinde kullanıldığı için, bu kullanımın özel bir nedeni olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Burada asıl önem arz eden Türk devlet

yetkililerinin ve FETÖ'den hüküm giyen ve saldırıyla ilişkili olan bir hükümlünün fotoğrafının sık kullanılmasıdır. Anadolu Ajansı saldırının nedenselliğini FETÖ bağlamında öne çıkardığı için hükümlünün fotoğrafının sıklıkla kullanılması çerçeveleme yaklaşımı doğrultusunda bir anlam ifade etmektedir. Aynı şekilde Türk devlet yetkililerinin fotoğraflarının da sık kullanımı, Türk tarafının bu husustaki açıklamalarına sıklıkla yer verilmesiyle açıklanabilir.

	AA	TASS
Türk Devlet Yetkilileri	5	1
Rus Devlet Yetkilileri	-	3
ABD Devlet Yetkilileri	4	1
Kerry- Çavuşoğlu beraber	-	1
Karlov	10	1
FETÖ lideri Gülen		4
Ankara Adalet Sarayı/ Mahkeme Salonu	5	-
FETÖ'den Hüküm Giyen Eski BTK Çalışanı Söğüt	4	-
Diğer	8	2
Toplam	36	13

Tablo 12: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesin Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı

TASS Haber Ajansı ise nedensellik çerçevesine dâhil olan haberlerde en yoğun şekilde Fetullah Gülen fotoğraflarını kullanmıştır, daha sonra ise Rus devlet yetkililerinin fotoğrafları sıklıkla yer almıştır. Bu bölümde dikkate değer diğer bir husus ise ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü John Kirby, ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, ABD Ankara Büyükelçisi John Bass gibi ABD devlet yetkililerine ilişkin fotoğrafların da öne çıkarılmasıdır. Nedensellik çerçevesine dâhil olan haberlerde ABD tarafının kendilerine yöneltilen suçlamalara yönelik açıklamaları da bulunmaktadır. Haberlerde sıklıkla

ABD'ye ilişkin görsellerin kullanılması da, FETÖ üzerinden ABD'ye yönelik suçlamaları öne çıkarma çabası olarak anlaşılabilir.

4.3.2. Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesi Haberlerinin Kaynakları

Anadolu Ajansı haberlerinin en yoğun şekilde gösterdiği kaynaklar yine ajansın kendi muhabirleridir. Türk adli makamları tarafından saldırının FETÖ bağlantısına ilişkin sıklıkla yapılan açıklamaların ajans muhabirleri tarafından haberleştirilmesi sebebiyle Anadolu Ajansı en yoğun şekilde kendi muhabirlerini kaynak göstermiştir. Saldırının FETÖ bağlantısına ilişkin açıklamaların, Türk adli makamları tarafından sıklıkla dile getirilmesi bunun en büyük sebebidir. Suudi Arabistan destekli *Ukaz Gazetesi*'nin Anadolu Ajansı'nın bir haberinde kaynak gösterilmesinin sebebi ise Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş'un bu gazeteye verdiği röportajın haberleştirilmesidir.

	AA	TASS
Anadolu Ajansı Muhabirleri	33	1
TASS Muhabirleri	1	6
Ntv	1	1
Daily Sabah	-	2
HaberturkTv	-	1
NezavisimayaGazeta	-	1
AssociatedPress	-	1
Suudi Arabistan Destekli Ukaz Gazetesi¹⁵⁶	1	-

Tablo 13: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesin Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı

TASS Haber Ajansı ise tıpkı Anadolu Ajansı gibi haberlerinde en sık kendi muhabirlerini kaynak göstermiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere TASS Haber

¹⁵⁶AA, “Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Karlov suikastının arkasındakiler ortaya çıkarılacak”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-karlov-suikastinin-arkasindakiler-ortaya-cikarilacak/712295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

Ajansı'nın Türk medya kuruluşlarını da haber kaynağı olarak göstermesinin sebebi saldırının FETÖ bağlantısına yönelik açıklamaları Türk medya kuruluşlarına dayandırma amacı taşımasıdır.¹⁵⁷

4.3.3. Nedensellik/Sorumluluk Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamalar

Nedensellik çerçevesinde yer alan AA ve TASS haberlerinde en çok Türk devlet yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir. Bunun sebebi görseller bölümünde de anlatıldığı gibi Türk adli makamlarının ve siyasi aktörlerin saldırıyı FETÖ'nün gerçekleştirdiğine yönelik söylemleridir. TASS Haber Ajansı da bu haberleri Türk devlet yetkililerinin açıklamalarına yer vererek yayınlamıştır.

	AA	TASS
Türk Devlet yetkilileri	16	14
Rus Devlet yetkilileri	-	10
ABD Devlet yetkilileri	4	3
FETÖ lideri Gülen	-	2
Uzman/Akademisyen¹⁵⁸	-	1

Tablo 14: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesin Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı

TASS Haber Ajansı'nda Rus yetkililerin açıklamalarının yüksek oranda olmasının sebebi ise haberlerin son paragraflarında genellikle Rus makamların, gerçekleşen saldırıyı uluslararası terör eylemi olarak tanımladığını belirten ifadelerle yer verilmesidir. Yine tıpkı görseller bölümünde bahsedildiği gibi ABD yetkililerinin

¹⁵⁷TASS, "Turkish prosecutors say Russian ambassador killed upon FETO's order – TV", Erişim adresi: <https://tass.com/world/950986>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, "Killer of Russian ambassador to Turkey had links with Gulen — prosecutor's Office", Erişim adresi: <https://tass.com/world/981898>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, "Turkey arrests suspect linked to Russian ambassador's murder", Erişim adresi: <https://tass.com/world/984573>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁵⁸Ruben Safratsyan, Ermeni Ulusal Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Başkanı

açıklamalarına nispeten yoğun olarak yer verilmesinin sebebi ise, ABD tarafının kendilerine yöneltilen suçlamaları reddetmesi ve FETÖ konusuna ilişkin açıklamalardır.

4.3.4. Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıklar

Anadolu Ajansı nedensellik çerçevesi kapsamında ele alınan haberlerde toplam 63 alt başlığa; TASS Haber Ajansı ise hiçbir alt başlığa yer vermemiştir. Anadolu Ajansı bu çerçevede yer alan haberlerinde çok yüksek sayıda alt başlık kullanımına gitmiştir.

	AA	TASS
Suikasta yönelik bilgilendirme	2	-
ABD'nin FETÖ konusundaki açıklamaları	2	-
Suikastın FETÖ Bağlantısı	32	-
Soruşturmaya yönelik bilgilendirme	15	-
Suriye'deki Fiili Durum ve Devletlerin Yaklaşımları	5	-
Türkiye'nin Diğer Devletlerle İlişkileri	2	-
ABD'nin PYD'ye Desteği	1	-
ABD Elçiliğine Saldırı	2	-
Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri	2	-

Tablo 15: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesinin Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı

Bu bağlamda Anadolu Ajansı'nın nedensellik çerçevesini haberlerinde ciddi şekilde öne çıkarma amacını taşıdığı değerlendirilmesini yapmak yanlış olmayacaktır. Anadolu Ajansı'nda, saldırı ile FETÖ arasındaki ilişkiye vurgu yapılan alt başlıkların sayısının 32 gibi yüksek bir sayıda olması bu mesajı okuyucuların zihninde pekiştirme gayreti olarak anlaşılmaktadır. Soruşturmaya yönelik bilgilendirme mesajı taşıyan alt

başlıkların da nispeten yüksek sayıda olması FETÖ mensubu şahıslara yönelik bu saldırı kapsamında uygulanan adli kovuşturma ve soruşturma süreçlerinin haberleştirilmesi bağlamında öne çıkarılmıştır.

TASS Haber Ajansı'nın hiçbir alt başlığa yer vermemesi nedensellik çerçevesini alt başlıklar ile öne çıkarma gayreti içerisinde olmadığı şeklinde anlaşılabilir.

4.3.5. Nedensellik/Sorumluluk Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümleler

Anadolu Ajansı'nın nedensellik çerçevesine dâhil olan haberlerinin son cümleleri incelendiğinde saldırının FETÖ tarafından gerçekleştirildiği vurgulanmıştır. Toplam 36 haberin 23'ünün son cümleleri bu mesajı içermektedir. Bütünsel olarak haberlere bakıldığında bu oldukça yüksek bir orandır. Anadolu Ajansı bunun dışında Türk yetkililerin Suriye konusundaki mesajlarına da son cümlelerde sıklıkla yer vermiştir. Örneğin Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş'un Suriye'nin geleceğine ilişkin Beşar Esad'ın yer alıp almaması konusundaki tartışmada, kararın Suriye halkına ait olduğunu ancak çok fazla suç işlemiş bu rejimin, böyle bir kararı kabul etmeyeceğine yönelik ifadeleri buna bir örnektir.¹⁵⁹

	AA	TASS
Saldırı İle İlgili Bilgilendirme	1	3
15 Temmuz Darbe Girişiminin Arkasında FETÖ Olduğuna Yönelik İfadeler	-	4
Rus Makamların Saldırısını Bir Terör Eylemi Olarak İlan Ettiğine Yönelik İfadeler	-	2
Rus Diplomatik Misyonların Güvenlik Önlemlerinin Artırıldığına İlişkin İfadeler	-	1

¹⁵⁹AA, "Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Karlov suikastının arkasındakiler ortaya çıkarılacak", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-karlov-suikastinin-arkasindakiler-ortaya-cikarilacak/712295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

Suikastın Rusofobi'den¹⁶⁰ Kaynaklandığına Yönelik İfadeler	-	1
Türk Makamların Saldırının Arkasında FETÖ'nün Olduğuna Dair Açıklamaları	-	1
ABD'nin saldırıyı FETÖ'nün yaptığına dair kanıt olmadığına yönelik mesajları	2	1
ABD'ye Yönelik FETÖ Suçlamaları	1	-
Saldırının FETÖ Bağlantısı	23	-
Türk yetkililerin Suriye konusunda açıklamaları	9	-

Tablo 16: Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesin Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı

TASS Haber Ajansı ise haberleri sonlandırırken en yoğun olarak saldırıya ilişkin bilgilendirmelere ve FETÖ'nün Türkiye'de gerçekleşen 15 Temmuz Darbe Girişimi'nin de arkasında olan örgüt olduğu bilgilendirmesine yer vermiştir. Ajans aynı zamanda Rusya'nın başka ülkelerdeki diplomatik misyonlarında güvenlik önlemlerini artırdığına ilişkin mesajlara ve suikastın Rusofobi'den kaynaklandığına yönelik mesajlara da vurgu yapmıştır.

4.3.6. Anadolu Ajansı'nda Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

Daha önce de belirtildiği gibi Anadolu Ajansı saldırının nedenselliğine yönelik yapılan haber çerçeveleme kapsamına girebilecek 36 haber yayınlamıştır. Bu kapsamda neredeyse haberlerin tamamına yakını saldırının arkasında FETÖ'nün olduğuna yönelik mesajları içermektedir. Sadece iki haber ise FETÖ lideri Gülen'in ve ABD'nin bahsi geçen suçlamaları reddini konu alan haberlerdir.

¹⁶⁰Rusya, Ruslar ve/veya Rus kültürüne yönelik korku, antipati.

Saldırının arkasında FETÖ'nün olduğuna yönelik mesajların olduğu haberlerin bir kısmında saldırganın şahsının bahse konu terör örgütü ile iltisaklı olduğunu belgeleyen veya buna delil oluşturan olaylar konu edilmiştir. Aşağıdaki haber buna bir örnektir:

Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un hayatını kaybettiği silahlı saldırıyı gerçekleştiren Mevlüt Mert Altıntaş'ın evinde yapılan aramada Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve El Kaide'ye ilişkin kitaplar bulundu.Öte yandan Altıntaş'ın polis okuluna girişinde referans olarak gösterdiği iki üst düzey emniyet görevlisinin FETÖ soruşturmaları kapsamında meslekten ihraç edildikleri öğrenildi. (Anadolu Ajansı; 20.12.2016)¹⁶¹

Bazı haberlerde ise aşağıdaki örnekte olduğu gibi devlet yetkililerinin bu konudaki açıklamalarına yer verilmiştir. 'Hedef saptırma', 'açık, net bir şekilde ortaya koyuyor' gibi ifadelerin sıklıkla yer aldığı bu doğrultudaki haberlerde suikastın bizzat FETÖ tarafından gerçekleştirildiği kesin şekilde ifade edilmiştir.

Bir nokta çok net, teröristin FETÖ terör örgütüyle ilişkisi açık olarak görülüyor. Teröristin çocukluğu anından itibaren, görev aldığı yer itibariyle nasıl bir hayat ilişkisi ortaya koyduğu açık ve net. Son 1,5 yıldaki farklı bağlantılar oluşturma hedefi ve birtakım saptırma gayretleri yapılan soruşturmada açık bir şekilde belirlenmektedir. Hedef saptırma konusunda ortaya koymaya çalıştıkları aslında ne kadar da eğreti durduğu çok nettir. Şahsi etkinlikten ziyade teröristin bir akıl kurgusu sonucu orada olduğu da nettir.¹⁶² (Anadolu Ajansı; İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun açıklaması, 24.12.2016)

Bazı haberlerde ise saldırıyla bağlantılı FETÖ mensuplarının uğradıkları adli süreçler öne çıkarılmıştır:

Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'u silahlı saldırı sonucu öldüren ve daha sonra vurularak etkisiz hale getirilen Mevlüt Mert Altıntaş'ın mezun olduğu İzmir Rüştü Ünsal Polis Okulu'nda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) mensubu polis adaylarına "abilik" yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan zanlı ile FETÖ ile bağlantılı oldukları iddia edilen 4'ü polis 5 kişi tutuklandı.¹⁶³ (Anadolu Ajansı,7.1.2017)

¹⁶¹AA, "Saldırgan Altıntaş'ın evinde FETÖ kitapları bulundu", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/saldirgan-altintasin-evinde-feto-kitaplari-bulundu/710549>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁶²AA, "İçişleri Bakanı Soylu: Karlov soruşturmasında çok önemli bilgilere ulaşıldı", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-karlov-sorusturmasinda-cok-onemli-bilgilere-ulasildi/713460>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁶³AA, "Rus Büyükelçinin öldürülmesi soruşturmasında 5 kişi tutuklandı", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/rus-buyukelcinin-oldurulmesi-sorusturmasinda-5-kisi-tutuklandi/722285>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

Haberlerin bir kısmında ise ABD'nin FETÖ konusundaki tutumu konu olmuş, buna dair açıklamalar haberleştirilmiştir. ABD'nin saldırınının FETÖ bağlantısına yönelik tutumu Anadolu Ajansı'nda hem alt başlıklarda hem son cümlelerde kendine yer bulmuştur. Anadolu Ajansı ABD'nin bu tutumunu öne çıkaracak bir çerçeveleme pratiği izlemiştir.

Bass ayrıca, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Rusya'nın Ankara büyükelçisi Andrey Karlov suikastının failinin FETÖ'ye mensup olduğunu açıkça ifade etmesine rağmen, bu konuda kanıt olmadığını da öne sürdü.(Anadolu Ajansı, 23.12.2016)¹⁶⁴

Bu çerçevede çok sayıda rastlanan diğer bir tema da dava iddianamesinin içeriğidir. Haber metninde oluşturulan çerçeveyi destekler nitelikte iddianamenin detayları okuyucularla paylaşılmıştır.

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) elebaşı Fetullah Gülen'in de aralarında bulunduğu 28 şüpheli hakkında hazırlanan iddianamede, örgütün yayın kuruluşu olan ve darbe girişiminin ardından kapatılan Samanyolu TV'de yayınlanan "Nizama Adanmış Ruhlar" adlı dizinin 89. bölümündeki suikast sahnesinin, Karlov suikastıyla benzerlik gösterdiği bildirildi. (Anadolu Ajansı, 25.11.2018)¹⁶⁵

Anadolu Ajansı'nda bu çerçeveye dâhil edilen haberlerin büyük bir kısmı yukarıda da örneklendirilen haberden de anlaşılacağı üzere, saldırı ile ilgili FETÖ mensubu kişilere yönelik adli süreçlerin, dava iddianamesinin delil niteliği oluşturacak detayları öne çıkarılarak oluşturulmuştur. Bunun dışında Türk yetkililerin açıklamaları da mevcuttur ancak bunlar da adli süreci merkeze alan; FETÖ ve suikast arasındaki bağı ortaya koyan delil ve bilgilerin aktarımıdır.

¹⁶⁴AA, "ABD Büyükelçisi Bass'ın açıklamaları sahadaki uygulamalarla çelişiyor", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-buyukelcisi-bassin-aciklamalari-sahadaki-uygulamalarla-celisiyor/712798>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁶⁵AA, "Suikast planı FETÖ dizisinden kurgulanmış", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suikast-planı-feto-dizisinden-kurgulanmis/1320667>, Erişim Tarihi: 21 Haziran 2019

4.3.7. TASS Haber Ajansı'nda Nedensellik/ Sorumluluk Çerçevesine

Dâhil Edilen Haberler

TASS Haber Ajansı'nda yer alan 13 haber içerisinde 7 haber saldırının FETÖ bağlantısına yönelik haberlerdir ve bu haberler de tamamen Türk yetkililerin ifadelerinin aktarılması şeklinde olmuştur. TASS Haber Ajansı ayrıca bu açıklamaları aktarırken genellikle Türk medya kuruluşlarını kaynak gösterdiğini belirtmiştir.

Erdoğan, Rus büyükelçisi suikastçısının Gülen'e bağlı olduğunu iddia etti. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, emniyet güçlerinin, Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov suikastı ile İslami vaiz Fetullah Gülen'in liderliğindeki FETÖ örgütü arasında bariz bir bağlantıyı ortaya çıkardığını Çarşamba günü düzenlediği basın toplantısında ifade etti. (TASS Haber Ajansı, 21.12.2016)¹⁶⁶

Yukarıdaki haberde yer alan 'Erdoğan iddia etti.' ifadesine dikkat edilecek olursa 'iddia etti' fiilinin kullanımıyla verilen bilgide hata payı olabileceğine dair bir anlam ortaya konmak istenmiştir. Ayrıca TASS Haber Ajansı'nın, FETÖ ve suikast arasındaki bağı Türk makamlara dayandırmayı önemseyemediği de anlaşılmaktadır. Ayrıca FETÖ lideri Gülen için 'İslami vaiz' ifadesinin kullanılması da TASS Haber Ajansı'nın İslami terör olgusunu ön plana çıkarma gayretini ortaya koymaktadır.

TASS Haber Ajansı'nın nedensellik kategorisine dâhil edilen diğer bir haberi ise DEAŞ terör örgütünün Rusya'nın diplomatik misyonlarını hedef alan bir saldırı listesi yayınladığına yöneliktir:

Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov'un korkunç cinayetinden sonra, İslam devleti teröristlerinin (terör örgütü, Rusya'da yasadışı)dünya çapındaki Rus diplomatik misyonlarına yönelik bir saldırı listesi hazırladığı iddia edildi. The Sun, Azerbaycan, İran, Uganda ve diğer bazı devletlerde

¹⁶⁶TASS, "Erdogan claims Russian ambassador's assassin tied to Gulen", Erişim adresi: <https://tass.com/world/921295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

adres ve telefon numaraları bulunan hedeflenen Rus elçiliklerinin taranmış listelerini yayınladı. (TASS Haber Ajansı, 22 Aralık 2016)¹⁶⁷

İngiliz *The Sun* gazetesine dayandırılan haberde DEAŞ terör örgütünün saldırı hazırlığında olduğu iddiası, Rusya'nın resmi devlet söylemini destekleyen bir iddiadır. Zira Rus yetkililer özel olarak Karlov cinayetinde ve genel olarak Rusya'nın Suriye'de yürüttüğü operasyonlar sürecinde radikal İslami terör grupları tarafından hedef alındığını sıklıkla belirtmektedirler. Bu anlamda İslami radikalizm kategorisinde olduğu işaret edilen DEAŞ terör örgütünün Rus diplomatik misyonlarına saldırı hazırlığı iddiası, Rusya'nın Suriye'de yürüttüğü operasyonların terörle mücadele bağlamında olduğu tezini destekler niteliktedir.

TASS Haber Ajansı, Batı'nın Rusya karşıtı propagandasının böyle saldırıları cesaretlendirdiğine yönelik açıklamaları da haberleştirmiştir. Ajans, haber metninde Batılı liderlerin Rusya'nın Suriye'deki politikalarını eleştiren ifadelerine çoğunlukla yer vererek Batı'nın Rusya karşıtlığını öne çıkarmak amacıyla haberi bu şekilde çerçevelemiştir.

Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova Salı günü yaptığı açıklamada Batılı ülkelerin maksatlı Rus karşıtı propagandasının, Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov'un öldürülmesine yol açtığını ifade etti. Zakharova ayrıca 'Almanya'nın Bundestag eyaletinde konuşan Fransız lider, Rusya'nın Suriye'deki politikasına karşı mitingler ve gösteriler çağrısında bulundu ve Moskova'nın Esad'ı destekleme eylemlerine karşı Berlin'deki Rus Büyükelçiliği önünde uzun zamandır neden gösteri yapılmadığını anlayamadığını söyledi.' dedi. (TASS; Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova'nın açıklaması, 27.12.2016)¹⁶⁸

Tüm kategoriler genel olarak değerlendirildiğinde her iki ajansın da kendi devlet yetkililerinin mesajlarını daha fazla öne çıkardığı anlaşılmaktadır. Ancak burada dikkat edilecek nokta, TASS Haber Ajansı suikastın FETÖ bağlantısına yönelik vurguyu genellikle Türk makamlardan aktararak ve Türk medya kuruluşlarına

¹⁶⁷TASS, "Press review: Islamic State issues hit lists and Bout counting on Trump", Erişim adresi: <https://tass.com/pressreview/921382>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

¹⁶⁸TASS, "Diplomat sees link between ambassador's brutal murder and anti-Russian propaganda", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/922817>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

dayandırarak yapmaya özen göstermiştir. Haberlerin içeriğine genel olarak bakılacak olursa, Anadolu Ajansı saldırının nedenselliğini Türk devlet yetkililerinin açıklamaları ve adli makamlardan alınan bilgiler doğrultusunda tamamen FETÖ bağlantısı ile çerçevelemiştir. TASS Haber Ajansı ise Türk devletinin bu yöndeki söylemini aktarmış ve Batı'nın Rus karşıtı söylemlerine de vurgu yapmıştır.

4.4.İnsani Boyut Çerçevesi

Bu çerçevede suikasta uğrayan Büyükelçi Karlov'un cenaze merasimi, naaşın Moskova'ya nakli, Karlov'un şahsına ve iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesi konusundaki başarısına yönelik açıklamalar, Karlov adına her iki ülkede de yapılan etkinlikler ve suikasta yönelik kınama ve taziye açıklamaları haberleştirilmiştir.

Her iki ajansta da insani boyut çerçevesine dâhil edilen 22 haber bulunmaktadır. Toplam sayı içerisinde yüksek oranda yer verilen bu çerçeve haberlerinde büyük oranda Karlov adına yapılan konserler, anma etkinlikleri, Türkiye'de çeşitli illerde bulunan caddelere adının verilmesi gibi olaylar konu edilmiştir.

4.4.1. İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerinde Kullanılan Görseller

Anadolu Ajansı haberlerin tamamında görsel kullanımına gitmiş ancak TASS Haber Ajansı 16 haberde görsel kullanmıştır. Çerçevenin konusu sebebiyle her iki ajansta da suikasta uğrayan Büyükelçi Karlov'un fotoğrafları en sık kullanılan görseldir. Anadolu Ajansı bu çerçeve haberlerinde ayrıca saldırının meydana geldiği Çağdaş Sanatlar Merkezi'nin fotoğraflarını da görsellerde kullanmıştır. TASS Haber Ajansı'nda yer alan bir görsel de Suriyeli sığınmacıların kaldığı kampların birinde kadrāja giren Türk bayrağının fotoğrafıdır. Bu görselin yer aldığı haber iki ülke ilişkilerinin gelişerek devam ettiği açıklamalarını içermektedir. Bu görselin kullanımıyla, Suriye konusunda iki devletin ilişkileri, işbirliği ve Türk tarafının duruşu öne çıkarılmıştır diyebiliriz.

	AA	TASS
Cenaze/Karlov	11	11
Türk Liderler	2	-
Rus Liderler	1	2
Olay Yeri	3	2
Sığınmacı Kampında Türk Bayrağı	-	1 ¹⁶⁹
Kerry- Lavrov	1	-
Diğer devlet yetkilileri	2	-
Büyükelçilik binası	2	-
Toplam	22	16

Tablo 17: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı

4.4.2. İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerinin Kaynakları

Bu çerçevede yer alan haberlerde Anadolu Ajansı tamamen kendi muhabirlerini; TASS Haber Ajansı ise çoğunlukla kendi muhabirlerini, kısmen de Türk medyasını kaynak göstermiştir. TASS Haber Ajansı'nın, Türk medyasını kaynak gösterdiği haberler genellikle Türkiye'de Karlov adına gerçekleşen uygulamalar ve anmaların yer aldığı haberlerdir.

	AA	TASS
TASS muhabirleri	-	17
AA muhabirleri	22	2
Doğan Haber Ajansı	-	1
Haberturk TV	-	1
Haberler İnternet Gazetesi	-	1

Tablo 18: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı

¹⁶⁹TASS, "Russian ambassador calls for cultivating Moscow-Ankara ties", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/981763>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

4.4.3. İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamalar

Tablodan da anlaşılacağı üzere Anadolu Ajansı toplam haber sayısı dikkate alınacak olursa çok az sayıdaki açıklamayla haberleri desteklemiştir. Burada aktarılan açıklamalar ise genellikle Büyükelçi’yi anma etkinliklerinde gerçekleşen konuşmalardan oluşmaktadır. Bunların dışında insani boyut çerçevesinde Büyükelçi adına yapılanlar, cenaze merasimi vb. hususlar haberleştirilmiştir. TASS Haber Ajansı’nda ise Rus tarafı ağırlıklı olmak üzere devlet yetkililerinin açıklamalarına daha fazla yer verilmiştir.

	AA	TASS
Rus Yetkililer	1	7
Türk Yetkililer	3	4
STK¹⁷⁰	1	-

Tablo 19: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı

4.4.4. İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıklar

TASS Haber Ajansı en yoğun şekilde olay anını kaydeden fotoğrafçıya yönelik mesajları içeren alt başlıklar kullanmıştır. Foto muhabir Burhan Özbilici’nin Dünya Basın Fotoğrafları Yarışması’nda Yılın Basın Fotoğrafı Ödülü’nü alması TASS Haber Ajansı tarafından haberleştirilmiş ve bu dehşet verici anı fotoğraflayan muhabirin refleksinin takdir edildiği açıklamalara yer verilmiştir. Bu haber, “Fotoğrafçı sadece işini yapıyor/Her görüntü takdiri hak ediyor/ Zamanımızın nefreti” cümleleriyle öne çıkarılmış; Rus devletinin Büyükelçi şahsında uğradığı bu saldırı dünyaya Rus karşıtlığının sonuçlarını göstermek adına daha da vurgulanmıştır.

¹⁷⁰Türk-Rus Toplumsal Forum Eş Başkanı Ahmet Berat Çonkar

	AA	TASS
Karlov'a dair ifadeler	3	1
Olay anını fotoğraflayan kişiye dair ifadeler		3
İki ülke ilişkilerinin gelişimine ilişkin ifadeler	2	-
Olayın faillerinin bulunacağına yönelik mesajlar	1	-

Tablo 20: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı

Anadolu Ajansı'nda ise insani boyut çerçevesine uygun şekilde Büyükelçi adına yapılanlar ve ona ilişkin olumlu ifadelerin olduğu alt başlıklar yoğunluktadır. "Andrey Karlov'un anısı ölümsüzleşti/ Karlov, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için aktif çaba sarfetti/ Karyagdı Sokağı'nın adını AndreyKarlov olarak değiştirdik" cümleleri ile Karlov'un anısına saygı mesajları öne çıkarılmıştır.

4.4.5. İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümleler

Anadolu Ajansı haberleri sonlandırırken en çok Türk- Rus dostluğuna yönelik açıklamalar ve ifadelere yer vermiştir. Bu durum, saldırının Türkiye'de gerçekleşmesi sebebiyle Türk tarafının ikili ilişkilere daha titiz yaklaşma tutumundan kaynaklandığı şeklinde anlaşılabilir. Anadolu Ajansı'nda yine aynı sebepten Karlov adına gerçekleştirilen etkinliklere de sıkça vurgu mevcuttur. TASS Haber Ajansı ise insani boyut çerçevesi haberlerini çoğunlukla saldırının uluslararası bir terör eylemi olduğu mesajlarıyla noktalamıştır. Rus devletinin resmi söylemi gerçekleşen suikastın başından beri bu mesaj üzerinde inşa edilmiştir. TASS Haber Ajansı'nın, terör çerçevesinin dışındaki haberlerde dahi bu ifadeleri vurguladığı, sık sık tekrarladığı gözden kaçmayacaktır.

	AA	TASS
Saldırının uluslararası terör eylemi olduğuna ilişkin ifadeler	-	13
Olay anı ile ilgili detaylar	1	3
Cenaze merasimi	-	1
Karlov adına yapılanlar	7	2
Fetö'nün 15 Temmuz'dan da sorumlu olduğuna ilişkin ifadeler	-	3
Rus Türk Dostluğu	12	-
Olayın faillerinin çıkarılacağına ilişkin mesajları	1	-
Rusya'nın bu saldırıyı cezasız bırakmayacağına ilişkin ifadeler	1	-

Tablo 21: İnsani Boyut Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı

4.4.6. Anadolu Ajansı'nda İnsani Boyut Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

Bu çerçeve kapsamında Anadolu Ajansı'nda yer alan haberlerde genellikle yapılan etkinlikler, Karlov'un cenaze merasimi ve Büyükelçi'nin adının yaşatılması için Türkiye'de gerçekleşen faaliyetler konu edilmiştir. Ancak burada dikkat edilecek husus haberlerin çoğunlukla olgusal bir dille aktarılmasıdır. Aşağıda yer alan haber buna bir örnek olabilir:

Uğradığı silahlı saldırıda hayatını kaybeden Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un ismi, büyükelçiliğin bulunduğu Karyağdı Sokak'a verildi. Ankara Büyükşehir Belediyesinden yapılan yazılı açıklamaya göre, Aşağı Ayrancı'daki Karyağdı Sokak'ın ismi, Büyükşehir Belediye Meclisi'nde oybirliğiyle alınan kararla, Andrey Karlov olarak değiştirildi. (Anadolu Ajansı, 09.01.2017)¹⁷¹

¹⁷¹AA, "Büyükelçi Karlov'un adı büyükelçiliğin bulunduğu sokağa verildi", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/buyukelci-karlovun-adi-buyukelciligin-bulundugu-sokaga-verildi/723570>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

Anadolu Ajansı'nda buna benzer birçok haber yer almaktadır. Bütün bu haberlerde Karlov'un Türkiye'de sevildiği ve Türk yetkililer nezdinde anısını yaşatmak adına birçok çalışma yapıldığı mesajları mevcuttur. Bir örnekle daha iyi anlayabilmek için aşağıdaki haber yol gösterici olacaktır.

Kırklareli Belediye Başkanı Mehmet Siyam Kesimoğlu, yazılı açıklamasında, silahlı saldırıda yaşamını yitiren Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un eşi Marina Karlova'nın eşiyle ilgili yaptığı açıklamaları basından takip ettiğini bildirdi. Karlov'un, Bryansk bölgesindeki Klintsi ile Türkiye'de bir şehrin kardeş şehir yapılması arzusunun duyulduğunda çok duygulandığını belirten Kesimoğlu, konuyla ilgili çalışma yaptıklarını ifade etti. (Anadolu Ajansı;Kırklareli Belediye Başkanı Mehmet Siyam Kesimoğlu'nun açıklaması,05.07.2017)¹⁷²

Burada yetkilinin açıklamasının aktarıldığı bölümde yer alan, yetkilinin Büyükelçi'nin arzusunun öğrenince duygulandığını ifade ettiği bölüme haberde yer verilmesi Türk tarafının Karlov'un şahsında Rus halkına ve devletine yönelik sıcak bir mesaj olarak yorumlanabilir:

Bu çerçevede ayrıca Büyükelçi'nin kişiliği ve çalışmaları kapsamında Türk- Rus dostluğuna ilişkin olumlu ifadelerle sıklıkla yer verilmiştir. Dışişleri Bakanlığı İkili Siyasi İlişkiler Genel Müdürü Büyükelçi Altay'ın açıklamalarına yer verilen haber bu temaya bir örnek olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi Türk- Rus ilişkileri bu çerçevede haberlerinde sıklıkla vurgulanmış; “iki ülkenin yakınlaşması”, “ilişkilerinin geliştirilmesi”, “kardeşlik”, “dostluk” gibi ifadeler diğer haberlerde de temayı pekiştirmiştir.

Kendisi Türkiye-Rusya ilişkilerinin geliştirilmesine önemli katkılarda bulunmuş, iki ülkenin yakınlaşmasına en yakından şahitlik etmiş değerli bir büyükelçi, meslektaş ve insandı.’ Ankara'da bugün, Karlov'un anısına bir judo turnuvasının düzenleneceğini dile getiren Altay, ayrıca Karlov'un memleketi Klintsi ile Antalya'nın Demre ilçesinin kardeş şehir ilan edilmesinin planlandığını dile getirdi. Altay, ‘Bu kardeşlik halklarımız arasında giderek gelişen dostluk ve yakınlaşmanın da nişanesi olacaktır.’

¹⁷²AA, “Rus Büyükelçi Karlov'un son arzusu yerine getiriliyor”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/rus-buyukelci-karlovun-son-arzusu-yerine-getiriliyor/854658>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

dedi. (Anadolu Ajansı; Dışişleri Bakanlığı İkili Siyasi İlişkiler Genel Müdürü Büyükelçi Altay'ın açıklaması, 4.11.2017)¹⁷³

4.4.7. TASS Haber Ajansı'nda İnsani Boyut Çerçevesine Dâhil Olan

Haberler

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçeve kapsamında tıpkı Anadolu Ajansı'nda olduğu gibi Karlov'un anısını yaşatmak adına yapılanlar, Karlov'un değerli bir insan ve çok başarılı bir diplomat olduğuna yönelik açıklamalar, Türk – Rus ilişkileri için yaptıkları konu edilmiştir.

Kremlin Basın Ofisi'nden aktarılan aşağıdaki haberde Karlov'un ölümünden sonra Rusya Kahramanı unvanıyla ödüllendirilmesi konu edilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi birçok haberde Karlov'a yönelik olumsuz ifadeler yer verilmiştir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Türkiye'de öldürülen Büyükelçi Andrey Karlov'u Rusya kahramanı unvanıyla, (ölümünden sonra) ödüllendirmek için bir kararname yayınladı. Kararname'de "Rusya'nın Türkiye Cumhuriyeti olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçisi Andrei Gennadyevich Karlov, görev yaptığı dönemde gösterdiği azim ve cesareti ve Rusya dış politikasının uygulanmasına büyük katkı sağlaması sebebiyle Rusya Federasyonu kahramanı unvanıyla(ölümünden sonra) ile ödüllendirilmiştir." ifadesi yer almaktadır. (TASS; 21.12.2016)¹⁷⁴

TASS Haber Ajansı'nda bunun dışında İnsani durum çerçevesi kapsamında değerlendirilen ve Karlov'a yönelik açıklamaların yapıldığı haberlerin bir kısmı iki ülke ilişkilerinin durumuyla ilgili mesajların da haber metnine dâhil edildiği haberlerdir. Aşağıda yer alan haberde Karlov'dan sonra atanan Rus Büyükelçisi Yerhov'un iki ülke ilişkilerine dair ifadeleri yer almaktadır. Açıklamada bahsedilen ve iki ülkenin birlikte yürüttüğü projeler Karlov'un ölüm yıldönümünde habere konu

¹⁷³AA, "Andrey Karlov anıtı açıldı", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/andrey-karlov-aniti-acildi/977975>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

¹⁷⁴TASS, "Putin awards Hero of Russia title to Ambassador Karlov", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921214>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

olmuş ve “ikili işbirliğini güçlendiren”, “ilişkilerin geliştirilmesi” gibi ifadelerle verilmek istenen mesaj desteklenmiştir.

Moskova ve Ankara arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi şüphesiz ki, bir terör saldırısında öldürülen Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrei Karlov'a, saygımızı göstermenin en iyi yolu olacak.Yerhov'a göre, Türk akımı Doğalgaz Boru Hattı ve Akkuyu Nükleer Santral projelerinin uygulanması, Türkiye'yi ziyaret eden Rus turistlerin rekor sayısı ve ikili işbirliğini güçlendiren milyonlarca Rus ve Türk işadamlarının faaliyetleri Andrei Karlov'un anısına en yüksek saygıyı ifade edecek. (TASS; Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Yerhov, 19.12.2017)¹⁷⁵

İnsani durum çerçevesi haberleri genel olarak değerlendirildiğinde Anadolu Ajansı'nda ikili ilişkilerin gelişmesi, saldırının faillerinin bulunacağına ilişkin mesajlar ve Karlov'un değerli bir insan ve diplomat olduğuna yönelik ifadeler öne çıkarılmıştır. TASS Haber Ajansı'nda ise saldırının uluslararası bir terör eylemi olduğu alt başlıklar ve son cümleler aracılığıyla sıkça tekrarlanmış ve iki ülke ilişkilerinin hem ekonomik hem siyasi bakımdan ilerlemesi ve birlikte yürütülen projelerin önemi öne çıkarılmıştır.

4.5.Adli Soruşturma Çerçevesi

Bu çerçevede suikast neticesinde gerçekleşen gözaltılar, tutuklamalar ve tüm adli soruşturma ve kovuşturma süreci, soruşturmaya ilgili yetkililerin açıklamaları, olayla ilgili yayın yasakları ve ortak soruşturma ekibinin çalışmalarına yönelik konular haberlerde öne çıkarılmıştır.

Bu çerçevede 15 TASS Haber Ajansı; 28 de Anadolu Ajansı haberi mevcuttur. Anadolu Ajansı'nın adli soruşturma çerçevesine dâhil olan daha fazla haberinin olması, saldırı Türkiye'de gerçekleştirildiği için olayın takibinin yapılmasına Türk devletinin özel bir hassasiyet göstermesi olarak yorumlanabilir.

¹⁷⁵TASS, “Russian ambassador calls for cultivating Moscow-Ankara ties”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/981763>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

4.5.1. Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerinde Kullanılan Görseller

Anadolu Ajansı haberlerinin tamamında TASS Haber Ajansı haberlerinin ise 11’inde görsel kullanımına gidilmiştir. Anadolu Ajansı adli soruşturma çerçevesinde daha ziyade gözaltına alınan şahısları, olay yerine dair görselleri, Karlov’u ve cenaze merasimine yönelik fotoğrafları öne çıkarmıştır. RTÜK logosunun olduğu haber ise yayın yasaklarıyla ilgilidir. TASS Haber Ajansı ise en çok cenaze merasimine ve Karlov’un fotoğraflarına haberlerinde yer vermiştir. Burada her iki ajans da devlet yetkililerinin görsellerine çok fazla yer vermemiştir. Zira bu çerçeveye dâhil olan haberlerde daha ziyade soruşturma sürecine ilişkin bilgilendirmelere vurgu vardır.

	AA	TASS
Türk Devlet Yetkilileri	-	-
Rus Devlet Yetkililer	-	1
Rusya’nın İstanbul Başkonsolosluğu	-	1
Cenaze- Karlov	10	7
Silahlı Türk Polis	-	1
RTÜK Logosu	1	-
Erdoğan- Putin beraber fotoğraf	-	1
Gözaltılar /olay yeri	17	-
Toplam	28	11

Tablo 22: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Görsellerin Dağılımı

4.5.2. Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerinin Kaynakları

Yukarıda yer alan tablodan da daha net görüleceği üzere Anadolu Ajansı bu çerçevede tamamen kendi muhabirlerini kaynak göstererek haberlerini yayınlamıştır. Adli soruşturma süreciyle ilgili tüm bilgilendirme ilgili adli makamdan alınan bilgiler doğrultusunda olduğu için bu son derece olağan bir durum olarak yorumlanmalıdır. TASS Haber Ajansı ise yine en fazla Anadolu Ajansı’nı kaynak göstererek

soruşturmaya yönelik bilgilendirme içeriği olan haberleri yayınlamıştır. TASS Haber Ajansı'nın diğer Türk medya kuruluşlarını da kaynak gösterdiği haberleri mevcuttur.

	AA	TASS
AA muhabirleri	28	7
TASS muhabirleri	-	3
Haber 7 Tv Kanalı	-	1
A Haber	-	1
Milliyet	-	1
Rossiya 24	-	1
Hürriyet	-	1

Tablo 23: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Haber Kaynaklarının Dağılımı

4.5.3. Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerinde Aktarılan Açıklamalar

Anadolu Ajansı toplam haber sayısı hesaba katıldığında haberlerde ilgili aktörlerin açıklamalarına çok az yer vermiştir. Bunun sebebi diğer kategorilerde de anlatıldığı gibi adli soruşturma sürecinde gerçekleşen gözaltılar ve tutuklamaların bilgilendirme içeriğini taşımasıdır. Bu bilgilendirme de adli makamlardan edinilen bilgiler doğrultusunda olmuştur. Bu bağlamda akredite kaynakların açıklamalarına dayalı bir habercilik anlayışının bu çerçevedeki haberlerde de işler kılındığı görülmektedir.

TASS Haber Ajansı'nda ise devlet yetkililerinin açıklamaları haberin ana unsurunu oluşturmaktadır. Burada adli süreçle ilgili birimlerden alınan bilgiler devlet yetkililerince yorumlanmıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov'un, ortak soruşturma ekibinin yürüttüğü sürece dair bilgilendirme yaptığı haber buna örnek olabilir.¹⁷⁶

¹⁷⁶TASS, "Ambassador Karlov's body to arrive in Moscow late on Tuesday", Erişim adresi: <https://tass.com/russias-foreign-policy/920935>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

	AA	TASS
Rus Yetkililer	1	7
Türk Yetkililer	3	4
Türk-Rus Toplumsal Forum Eş Başkanı Ahmet Berat Çonkar	1	-

Tablo 24: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Aktarılan Açıklamaların Dağılımı

4.5.4. Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıklar

Anadolu Ajansı bu çerçevede bulunan 28 haber içerisinde yalnızca 5 alt başlık kullanmıştır ve belli başlı temaların vurgulanması tercih edilmiştir. Anadolu Ajansı'nda, 'Karlov'un otopsisine Türk ve Rus yetkililer katılıyor/ Heyet Çağdaş Sanatlar Merkezinde incelemelerde bulundu' gibi cümlelerle ortak soruşturma ekibinin çalışmalarının öne çıkarılması amaçlanmıştır. Bu sayede iki ülkenin bu suikast konusundaki tutumunun paralel olduğunu belirtmek amaçlanmıştır. Diğer alt başlıklar ise Karlov'un şahsına yönelik olarak nitelenebilecek "Bu kayıp, hepimizin ortak kaybıdır/ Öldürüldüğü salon Karlov'un adını aldı" gibi cümlelerdir. TASS Haber Ajansı ise bu çerçevede hiçbir alt başlık kullanmayarak herhangi bir mesajı öne çıkarmamıştır.

	AA	TASS
Ortak soruşturma ekibine yönelik ifadeler	2	-
Karlov'un şahsına ilişkin ifadeler	2	-
Saldırganla yakın kişilerin gözaltına alınmasına yönelik vurgu	1	-

Tablo 25: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Alt Başlıkların Dağılımı

4.5.5. Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümleler

Haberlerin son cümleleri incelendiğinde Anadolu Ajansı'nın soruşturmanın ortaya çıkan detaylarına, gözaltı ve tutuklamalara dair bilgilendirmeye dair ifadeleri en fazla ön plana çıkardığını anlıyoruz. Akılda kalması istenen diğer bir husus ise liderler arasında soruşturmaya yönelik işbirliği ifadeleridir. Burada yine iki ülke arasında soruşturmaya yönelik koordinasyon olduğu pekiştirilmek istenmiştir. TASS Haber Ajansı'nda ise en yoğun vurgu suikastın bir terör eylemi olduğuna ilişkin ifadeler üzerinde olmuştur. TASS Haber Ajansı okuyucunun aklında en baskın şekilde bu bilginin kalmasını önemsemiştir.

	AA	TASS
Saldırımın FETÖ bağlantısına yönelik ifadeler	2	3
Soruşturma bilgilendirme	19	1
Karlov cinayeti uluslararası bir terör eylemidir ifadesi	-	9
Suriye'de işbirliği	-	1
Soruşturmada devletlerarası koordinasyon	4	1
Karlov'un anısına yapılanlar	1	-
Yayın yasağına ilişkin ifadeler	2	-

Tablo 26: Adli Soruşturma Çerçevesi Haberlerindeki Son Cümlelerin Dağılımı

4.5.6. Anadolu Ajansı'nda Adli Soruşturma Çerçevesine Dâhil Edilen Haberler

Daha önce de bahsedildiği gibi Anadolu Ajansı'nda bu çerçevede değerlendirilen haberlerin çok büyük bir bölümü adli süreçte gerçekleşen gözaltılar ve tutuklamalara ve

ortaya çıkan bilgilerin aktarılmasına ilişkindir. Bu kapsamda değerlendirilen haberlerin çoğunda soruşturmanın birçok detayı paylaşılmıştır. Soruşturmaya ilişkin paylaşılan bu detaylar vasıtasıyla haberde, Türk yetkililerin gerçekleşen olayın faillerini bulmaya yönelik kararlılık içerisinde olduğu ve olay üzerinde tam bir kontrol sağladığı bilgisi okuyucuya verilmek istenmiştir.

Ankara Emniyet Müdürlüğü Bilişim Suçları ekiplerince, saldırgan Altıntaş'ın eski ev arkadaşı Avukat Serkan Ö'nün bilgisayarında geriye dönük çalışma yapıldı. Çalışmada, Avukat Serkan Ö'nün bilgisayarından Ekim 2016'da birkaç kez Karlov'un görsellerinin araştırıldığı ortaya çıktı. Altıntaş'ın suikasttan önce Karlov'un fotoğraflarını incelediğini ve bilgi toplamaya çalıştığını belirleyen savcılık, Altıntaş'ın söz konusu tarihlere kim ya da kimlerle görüştüğünü araştırıyor. (Anadolu Ajansı; 03.01.2017)¹⁷⁷

Adli soruşturma çerçevesi kapsamında değerlendirilen diğer bir tema da ortak soruşturma ekibinin faaliyetlerini aktaran haberlerdir. Diğer haberlerde olduğu gibi ortak soruşturma ekibinin faaliyetlerinin aktarıldığı haberlerde de detaylara yer verilmiştir.

Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un silahlı saldırı sonucu öldürülmesine ilişkin süreci Türk yetkililerle yürütmek üzere Rusya'dan gelen heyet, Ankara Emniyet Müdürlüğünde gün boyu soruşturma ve inceleme çalışmalarına katıldı. Rus heyet, sabah saatlerinde Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde Türk yetkililerle toplantı yaptı. Daha sonra Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'ne geçen heyet, FETÖ ile bağlantılı olduğu değerlendirilen zanlının HTS kayıtları, sosyal medya hesaplarındaki görüştüğü kişiler ve mesajları ile ilgili çalışmalar hakkında Türk yetkililerden bilgi aldı. (Anadolu Ajansı; 24.12.2016)¹⁷⁸

Bu haberlerde ayrıca iki devletin ilgili birimleri arasında sıkı bir işbirliği olduğu mesajları da mevcuttur. Anadolu Ajansı bu temayı fazlasıyla öne çıkarmıştır. İki devlet arasında ortak bir tutum sergilendiğine ilişkin vurgu buradaki dikkat edilecek husus olmaktadır.

¹⁷⁷AA, “Rus Büyükelçi Karlov hakkında ekim ayında araştırma yapıldığı belirlendi”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rus-buyukelci-karlov-hakkinda-ekim-ayinda-arastirma-yapildi-gi-belirlendi/719648>, Erişim tarihi: 23 Haziran 2019

¹⁷⁸AA, “Rus heyet Başkentte çalışmalarını sürdürdü”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rus-heyet-baskentte-calismalarini-surdurdu/713515>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

4.5.7. Adli Soruşturma Çerçevesine Dâhil Olan TASS Haber Ajansı Haberleri

TASS Haber Ajansı'nda bu çerçeve kapsamında değerlendirilen haberler, Rus devlet yetkililerinin sorumluların cezalandırılacağına inandıklarını aktaran haberler, adli soruşturma sürecine dair bilgilendirmeler ve ortak soruşturma ekibinin faaliyetlerine yönelik haberlerdir. Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova'dan aktarılan açıklamaların konu edildiği aşağıdaki haber bu temaya bir örnektir:

Bize verilen bilgilere göre, terör eylemiyle ilgili birkaç şüpheli gözaltına alındı. Tüm organizatörlerin ve suç ortaklarının bulunup adalete teslim edilmesini umuyoruz. Türk tarafı bu konuda defalarca en üst düzeyde söz verdi. (TASS; Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova'nın açıklaması, 12.01.2017)¹⁷⁹

Haberde geçen 'defalarca', 'en üst düzeyde', 'umuyoruz' ifadelerinin işaret ettiği husus, TASS Haber Ajansı'nın Türk tarafının bu konudaki hassasiyetine güvenme ihtiyacını vurgulamıştır. Burada Rus tarafının Türk tarafının adalet sistemine yönelik mesafeli bir yaklaşımının olduğu anlaşılmaktadır. Bu temaya ilişkin haberlerde benzer ifadeler sıkça yer almıştır.

TASS adli soruşturma süreciyle alakalı olarak gerçekleşen olayları da haberleştirmiştir. Ancak bu bilgilendirmeleri genellikle Türk medya kuruluşlarını kaynak göstererek veya Türk devlet yetkililerinin açıklamalarına dayandırarak yapmıştır. TASS tıpkı Anadolu Ajansı gibi adli sürece ilişkin olayları detaylı şekilde aktarmayı tercih etmiştir. Zira adli soruşturma kapsamında gerçekleşen tüm olayların her iki ajans tarafından da detaylı aktarımı, Türk makamların olayın perde arkasını çözme çabasını yansıtmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Haber7 televizyon kanalı Çarşamba günü yaptığı açıklamada, Rusya Büyükelçisinin öldürülmesiyle bağlantılı şüpheli sayısının 13'e yükseldiğini bildirdi. Saldırgan Mevlüt Mert Altıntaş'ın doğduğu Aydın ilinde altı şüpheli tutuklandı. Tutuklananlar arasında saldırganın babası, annesi, kız kardeşi ve

¹⁷⁹TASS, "Moscow hopes those responsible for death of Russian ambassador in Turkey will be punished", Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924728>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

diğer akrabaları da var. İzmir'de altı şüpheli daha gözaltına alındı. TV kanalının bildirdiğine göre, suikastçının kısa bir süre ikamet ettiği dairenin sahibi olan bir avukat da tutuklandı. (TASS; 21.12.2016)¹⁸⁰

Bu çerçevede kapsamında vurgulanmak istenen diğer bir husus da her iki devletin ilgili birimleri arasında sıkı bir koordinasyon olduğu mesajıdır. Bu mesaj ortak soruşturma ekibinin çalışmalarının aktarılmasıyla ya da devlet yetkililerinin açıklamaları vasıtasıyla pekiştirilmiştir.

Kremlin Basın Ofisi tarafından yapılan bilgilendirmelerin konu edildiği aşağıdaki haberde yer alan ‘yakın bir işbirliği’ gibi ifadeler diğer haberlerde de karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede adli soruşturma çerçevesi dâhilinde iki devletin koordinasyonu tekrar tekrar vurgulanmıştır.

Türk Cumhurbaşkanı, Rusya Büyükelçisi'nin suikastına ilişkin soruşturmaya ilgili olarak Başkan Putin'i bilgilendirdi. Taraflar, Rus ve Türk hukukçuları ve güvenlik birimleri arasında yakın bir işbirliği olduğunu belirttiler. (TASS; 23.12.2016)¹⁸¹

Haberler genel olarak değerlendirildiğinde Anadolu Ajansı'nın adli takip sürecine, göz altılara, tutuklananlara dair bilgilendirmelerle haber sayısının toplam sayı içerisindeki oranının yüksekliği de dikkate alınacak olursa bu çerçeveyi yoğun şekilde vurguladığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede içerisinde her iki ajans da iki devlet arasındaki sıkı işbirliğine ve ortak tutuma yönelik pekiştirici ifadelere sıklıkla yer vermiştir. TASS ise adli sürecin detaylarına haberlerde yer vermekle beraber toplam haber sayısına bakılırsa adli takibe dair bilgilendirmeleri Anadolu Ajansı'na nazaran çok da öne çıkarmadığı görülmektedir.

¹⁸⁰TASS, “Media: Turkish police arrest 13 suspects tied to Russian ambassador’s murder”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921156>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

¹⁸¹TASS, “Erdogan informs Putin about investigation of Russian ambassador’s assassination — Kremlin”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/922147>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada 19 Aralık 2016 tarihinde gerçekleşen Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'a yönelik suikastın Rus devlet haber ajansı TASS ve Anadolu Ajansı haberlerinde nasıl çerçeveslendiği sorgulanmıştır. Ortaya konulan çalışmanın amacı, seçilen örneklem aracılığıyla devletlerin dış politikalarıyla uyumlu olan resmi söylemlerinin kendilerine bağlı medya unsurları aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğinin ve haber çerçeveleme metotlarıyla nasıl pekiştirildiğinin anlaşılmasıdır. Bu kapsamda çalışmada yapılan analizi daha iyi anlayabilmek için her bir çerçevede ortaya çıkan bulgulara kısaca göz atmak gerekir.

Buna göre diplomatik, siyasi, ekonomik ilişkiler çerçevesinde her iki ajansta da Türk ve Rus tarafının Suriye'deki koordinasyonu, gerçekleşen suikastın bu işbirliğini baltalamaya dönük bir provokasyon olduğu, Türk- Rus ilişkilerinin bu suikast sonucunda zarar görmeyeceği, suikastın zamanlamasının da manidar olduğuna ilişkin temalar yoğunluktadır. İlişkiler çerçevesinde her iki ajansta da yer alan haberlerde 'işbirliği', 'dayanışma', 'provokasyon', 'suikast ilişkilerin gelişmesine engel olmayacak', 'orta yol bulmaya başladık', 'ilişkilerin normalleşmesi' gibi ifadeler sıklıkla vurgulanmaktadır. Ankara ve Moskova'nın özellikle Moskova Deklarasyonu'ndan sonra Suriye'de ortaya koyduğu işbirliği, ilişkiler çerçevesinde vurgulanan bu dayanışma mesajlarının ana sebebidir.

Bu çerçevede göze çarpan diğer bir vurgu ise her iki ajansın da haberlerini bu saldırının zamanlamasının saldırıdan bir gün sonra gerçekleşecek Moskova Zirvesi'ndeki görüşmeleri baltalama amacını taşıdığı argümanı etrafında şekillendirmesidir.

Bu kapsamda ilişkilerin bu saldırıdan olumsuz etkilenmeyeceği bilakis Suriye'de oluşturulmaya çalışılan ortak harekât çabalarının geliştirileceğine ilişkin

açıklamalar bu çerçevede sıklıkla yer almıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre Anadolu Ajansı'nın bu çerçevede olayı, Türk devlet yetkililerinin açıklamaları doğrultusunda, Anadolu Ajansı muhabirleri kaynak gösterilerek, ilişkilerin bu provokasyon sebebiyle bozulmayacağına yönelik mesajları öne çıkararak çerçevelediği yorumu yapılabilir.

Analize dâhil edilen ikinci kategori ise terörizm çerçevesidir. Bu çerçevede her iki ajansta da, suikastın bir terör saldırısı olduğu, bu kapsamda uluslararası terörizmle topyekûn mücadele edilmesi gerektiği vurgusu öne çıkmıştır. Terörizm çerçevesine dâhil edilen haberlerin en önemli ayırt edici özelliği, habere konu olan olayın terör boyutunun ön plana çıkarılmasıdır.

Ortaya çıkan bulgulara göre terör, terörizm, uluslararası terör eylemi kavramları çoğunlukla Rus devlet yetkililerinin mesajlarında ve TASS haberlerinde vurgulanmıştır. Yani Rus devletinin resmi söylemine göre olay, uluslararası terör eylemi olarak sunulmuş ve bunun daha da pekiştirilmesi için bu çerçeveye dâhil olmayan TASS haberlerinin özellikle son cümle ve paragraflarında da bu vurgu tekrarlanarak öne çıkarılmıştır.

Bu noktada önemsenmesi gereken husus, Rusya'nın Suriye'de bulunmasının önemli sebeplerinden birinin 'terörle mücadele' olarak ifade edilmesi ve Karlov suikastının da bir 'uluslararası terör eylemi' olarak nitelendirilerek; Rusya'nın buradaki eylemlerinin meşruiyetinin uluslararası kamuoyu nezdinde pekiştirilmesine yönelik söylemdir. Analiz bulgularının da ortaya koyduğu gibi Rus devlet yetkililerinin bu yöndeki açıklamalarının TASS tarafından yoğun şekilde haberleştirilmesi bu yorumu kuvvetlendirmektedir. Aynı şekilde 'Suriye'deki teröristlerle mücadele', 'terör gruplarının Suriye'deki varlığı' gibi ifadelerin TASS haberlerinde sıkça yer alması

suikastı “Rusya’nın Suriye’deki terörle mücadelesi” ile ilişkilendirme gayreti şeklinde yorumlanmıştır.

Anadolu Ajansı’nın ise bu çerçevede yer alan haberlerinde çoğunlukla Türk devlet yetkililerinin açıklamaları haberleştirilmiş; metinlerde ‘teröre politika inşa etme fırsatının verilmeyeceği’ ifade edilerek, saldırı terör eylemi olarak nitelenmiş ve ‘terörle mücadelede kararlılığın uluslararası düzeyde artırılması’ yönündeki açıklamalar vurgulanmıştır.

Analize dâhil edilen diğer bir çerçeve ise nedensellik/sorumluluk çerçevesidir. Bu çerçevedeki haberlerde suikastın arkasındaki odakların veya sorumlularının hangi aktörler olduğuna ilişkin devlet yetkililerinin açıklamaları yer almaktadır. Bu kapsamda Türk devlet yetkililerinin, suikastı gerçekleştiren örgütün FETÖ olduğuna yönelik açıklamaları ve saldırının FETÖ bağlantısına yönelik tespit edilen kanıtlar haberlerin konusunu oluşturmuştur. Bu kapsamda gerek haber sayılarının yoğunluğu gerek haber metinlerinde yer alan ifadeler dikkate alındığında Anadolu Ajansı’nın suikastın nedenselliğine FETÖ özelinde çok büyük bir vurgu yaptığı tespit edilmiştir.

TASS Haber Ajansı’nın bu çerçevedeki haberlerinin yarısında Türk yetkililerin saldırının arkasındaki odağın FETÖ olduğuna yönelik açıklamaları yer almıştır. TASS bu çerçevede ayrıca, Batı’nın Rusya’ya yönelik kara propagandasının ve Batı’da yaygın olan Rusofobi’nin bu tarz saldırıları teşvik ettiğine yönelik açıklamaları öne çıkararak saldırının nedenselliğini kısmen bu unsurlara bağlamıştır. Her iki ajansın bu çerçeveye dâhil edilen haberlerinde sıklıkla ABD’ye ilişkin görsellerin kullanılması da, FETÖ üzerinden ABD’ye yönelik suçlamaları öne çıkarma çabası olarak anlaşılabilir.

İncelenen diğer bir çerçeve ise insani boyut çerçevesidir. Bu çerçevede suikasta uğrayan Büyükelçi Karlov’un cenaze merasimi, naaşın Moskova’ya nakli, Karlov’un

şahsına ve iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesi konusundaki başarısına yönelik açıklamalar, Karlov adına her iki ülkede de yapılan etkinlikler ve suikasta yönelik kınama ve taziyeye açıklamaları haberleştirilmiştir. Bu çerçevede her iki ajans haberlerinde de yer alan “iki ülkenin yakınlaşması”, “ilişkilerinin geliştirilmesi”, “kardeşlik”, “dostluk” gibi ifadelerin sıkça yer alması Karlov’un şahsında iki ülke ilişkilerinin sıcak iklimi mesajını pekiştirme çabası olarak yorumlanabilir.

Değerlendirilen son kategori ise adli soruşturma çerçevesidir. Bu çerçevede suikast ile ilgili yapılan gözaltılar, tutuklamalar ve tüm adli soruşturma ve kovuşturma süreci, soruşturma ile ilgili yetkililerin açıklamaları, olayla ilgili yayın yasakları ve ortak soruşturma ekibinin çalışmalarına yönelik konular haberlerde öne çıkarılmıştır.

Anadolu Ajansı’nın adli soruşturma çerçevesine dâhil olan daha fazla haberinin olması, saldırı Türkiye’de gerçekleştirildiği için olayın takibinin yapılmasına Türk devletinin özel bir hassasiyet göstermesi olarak yorumlanabilir. Türk yetkililerin gerçekleşen olayın faillerini bulmaya yönelik kararlılık içerisinde olduğu ve olay üzerinde tam bir kontrol sağladığı bilgisi okuyucuya verilmek istenmiştir. Adli soruşturma çerçevesi kapsamında değerlendirilen ortak soruşturma ekibinin faaliyetlerini aktaran haberlerde iki devletin ilgili birimleri arasında sıkı bir işbirliği olduğu mesajları da mevcuttur.

İki ülke ilişkileri bu süreçte değerlendirildiğinde Rusya’nın terör örgütü DEAŞ ile mücadele gerekçesiyle Suriye’ye müdahale ettiği 30 Eylül 2015 tarihinden başlayarak jet krizinin yaşandığı Kasım 2015’te ciddi bir gerilime sürüklenen Türk – Rus ilişkilerinin, Ağustos 2016’dan itibaren tekrar iyileşme yönünde bir ivme kazandığı bilinmektedir. Türk- Rus ilişkileri tarihi bütüncül değerlendirildiğinde, Aralık 2016’da gerçekleştirilen büyükelçi suikastı, iki ülke ilişkilerini kopma noktasına getirebilecek denli önemli bir hadise olmasına rağmen tarafların bu süreçte yürüttüğü siyasete uygun

şekilde itidal mesajları içeren açıklamalarla ciddi bir krizin eşiğinden dönülmüştür. Her iki devletin resmi haber ajanslarının bu uluslararası krize yönelik yayınladığı haberlerin, çerçeveleme analizine göre ortaya çıkardığımız bulguları genel olarak değerlendirildiğinde her iki ajansın da haberlerde kullanılan görseller, aktarılan açıklamalar ve haber kaynaklarının bağlı oldukları devletin yetkilileri ve kaynaklarına referans verdikleri bu kapsamda devletlerin resmi söylemleri etrafında haberleri çerçevelediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda her iki devlet haber ajansının da devletlerinin dış politikası ile uyumlu bir yayın politikası benimsediği anlaşılmaktadır. Haber çerçeveleme kuramı bağlamında tüm bulgular analiz edildiğinde özet olarak her iki ajansın bu suikasta yönelik haberlerinde saldırının bir “provokasyon” olduğu, bu saldırı neticesinde ilişkilerin zarar görmeyeceği, iki ülkenin Suriye’deki “işbirliğinin” devam edeceği ve önem arz ettiği söylemleri etrafında haberlerin çerçevesi anlaşılmaktadır.

Anadolu Ajansı TASS Haber Ajansı’ndan farklı olarak suikastın sorumlusunun FETÖ olduğuna yönelik nedensellik bağı etrafında haberlerini çerçevelemiştir. TASS Haber Ajansı ise, Rusya’nın Suriye’de yürüttüğü “terörle mücadele” faaliyetlerinin meşruiyetini pekiştirecek bir söylem olarak suikastın uluslararası terör eylemi olduğu vurgusunu sıkça yinelemiş ve bu olayı Suriye’deki varlığı ile ilişkilendirerek haberleri çerçevelemiştir.

Daha sonra yapılacak olan diğer akademik çalışmalara ışık tutması anlamında eklenmesi gereken bir diğer nokta ise haber çerçeveleme kuramı bağlamında gerçekleştirilecek analizlerin, farklı bakış açılarına sahip medya kuruluşları karşılaştırılarak yapılabilecek olmasıdır. Bir öneri olarak aynı konu etrafında bir örneklem seçilecek olursa Karlov suikastı bağlamında ilgili diğer bir devlet olan ABD’nin de resmi haber ajansı analize

dahil edilebilir. Bu çeşitlilik, farklı teorik tartışmalara yol açabilecek bulguları ortaya koymak açısından literatüre katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Alemdar, K.,**İletişim ve Tarih** (Ankara, İmge Kitabevi,1976)
- Atabek,N.,Uztuğ,F.,“Haberlerde Çerçeveleme Ve Öne Çıkarma”, **Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1998, Kurgu 15
- Armaoğlu,F.,**19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914**,(İstanbul, Timaş Yayınları,2014)
- Azarkan,E., “11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası Dönemde Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizm Konusundaki Tutumu”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2008,Cilt:12-13,Sayı:16-17-18-19, s:45-68
- Balta, E.,Özkan, B.,“Türkiye-Rusya İlişkilerine ‘Tarih’ İle Bakmak”,**Boğaziçi Üniversitesi, TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu**, 2016, s:1-41
- Bengi,H.,“Tarihsel Süreç İçinde Anadolu Ajansı’nın Özgün Kurumsal Yapısı (1920-2011)”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**,2012, 13(50),s.299-341
- Benhür,Ç.,“1920’li Yıllarda Türk-Sovyet İlişkileri: Kronolojik Bir Çalışma”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 2008,Sayı:24,s.277-313
- Bülbül,A.R.,**Uluslararası İletişim**, (Konya,Damla Ofset,2000)
- Chong,D.,Druckman,J.N.,“Framing Theory”, **Annual Review of Political Science** , 2007, 10, s:103-126
- Chomsky,N.,**Deterring Democracy**,(Verso:1991)
- Çelikpala,M.,“Rekabet ve İşbirliği İkileminde Yönünü Arayan Türk-Rus İlişkileri”, **Bilig Dergisi**,2015,sayı:72, s.120-121
- Denizhan,E.,“Türkiye’nin Kafkasya ve Orta Asya politikası ve TİKA”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**,2010,Cilt: 2, Sayı:1, s: 17-23.
- De Vreese,H.,Peter,J., Semetko,A.,“Framing Politics At The Launch Of The Euro: A Cross-National Comparative Study Of Frames In The News”,**Political Communication**, 2001, 18(2), s:107-122
- De Vreese, C. H., “News Framing: Theory And Typology”,**Information Design Journal & Document Design**, 2005, 13(1), s.51-62
- Demir,A.F.,“Türkiye-Rusya İlişkilerinde Suriye Krizinin Yansımaları ve Etkileri”, **Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 2016,3(2),s: 139-151
- Durur,E.K.,“İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı Ve Haberin Çerçevesi”, **Atatürk İletişim Dergisi**, 2011, (2), s:21-31
- Druckman,J.N.,“The Implications Of Framing Effects For Citizen Competence”, **Political Behavior**, 2001, 23(3), s:225-256

- Entman,R.M.,“Framing US Coverage of International News: Contrasts In Narratives of The KAL And Iran Air Incidents”, **Journal of Communication**, 1991, 41(4), s:6-27
- Entman,R.M.,“Framing: Toward Clarification Of A Fractured Paradigm”,**Journal Of Communication**, 1993, 43(4), s:51-58.
- Erşen,E.,“Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci”, **Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 3(2),2016, s:153-171
- Gafarlı,O.,“Kırım Krizi ve Türkiye”,**Bilgesam**,2014, Erişim adresi: <http://www.bilgesam.org/incele/598/-kirim-krizi-ve-turkiye/#.Xb1x0ZIzbIV>, Erişim tarihi: 27 Haziran 2019
- Gadimov,J.,“Rusya’da Devlet Ve Özel Haber Ajansları: İtar-Tass, RiaNovosti Ve İnterfaks”, **Global Media Journal: TR Edition**, 2014, 5 (9), s:133-147
- Gamson,W.A.,**Talking Politics**, (New York, Cambridge University Press. 1992)
- Girgin,A.,**Uluslararası İletişim Haber Ajansları ve AA**, (İstanbul, Der Yayınları,2002)
- Güngör,N.,**İletişim, Kuramlar, Yaklaşımlar**, (Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011)
- Gürsel,H.,**Tarih Boyunca Türk Rus İlişkileri**, (İstanbul, Ak Yay,1968)
- Goffman,E.,**Frame Analysis: An Essay On The Organization Of Experience**, (Boston,Harvard University Press, 1974)
- Higgins,E.T.,“Activation: Accessibility and salience”. **Social psychology: Handbook of basic principles**, 1996, s:133-168.
- Kanjirathinkal,M.,Hickey,J.V.,“Media Framing And Myth: The Media's Portrayal Of The Gulf War”, **Critical Sociology**, 1992, 19(1), s.15-107
- Keleş,N.,**Mısır'daki Toplumsal Hareketler Ve Anadolu Ajansı: Örnek Olay Olarak Anadolu Ajansı'nın Twitter İletilerinin Analizi**, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015)
- Kılıç,D.,“Türk Basınında İran Nükleer Krizi'nin Sunumu: Haberlerin Çerçevenmesi”, **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, 2007, (6), s:67-86
- Kınıklıoğlu,S.,“TurkeyAnd Russia: Partnership By Exclusion”, **Insight Turkey**, Nisan-Haziran ,2006, 8(2) s:1-17
- Kırdım,Ş.E.,“Uluslararası Hukukta Davet ile Müdahale Konsepti Çerçevesinde Bir Örnek Olay İncelemesi: Rusya’nın Suriye Müdahalesi”, **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi**, 2017, 1(1),s:179-190

- Kolobov,O.,Kornilov,A., Özbay,F.,**Çağdaş Türk- Rus İlişkileri Sorunlar ve İşbirliği Alanları 1992-2005**, (İstanbul,Tasam Yayınları,2006)
- Koloğlu,O.,**Havas-Reuter'den Anadolu Ajansı'na**, (Ankara, ÇGD Yayınları,1994)
- Manka,A.G.,**İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Anadolu Ajansı'nın Dış Haber Politikası**, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi,2008)
- Mc Quail,D.,**Mass Communication Theory: An Introduction**,3rd ed.,(Thousand Oaks,Sage Publications,1994)
- Mc Quail,D.,Windahl,S.,**Kitle İletişim Çalışmalarında İletişim Modelleri**, 2. Baskı,(Ankara,İmge Kitabevi,2005)
- Mc Quail,D.,**McQuail's Mass Communication Theory**, (Sage Publications, 2010)
- Mırçık,A.M.,Kırlı,E.,“Medyanın Etki Gücü: Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov Suikastinin Rus Basınına Yansıması, Influence Power Of Media: Reflection To Russian Media, Assassination To Russian Federation's Ambassador In Turkey Andrey Karlov”,**Язык И Личность В Поликультурном Пространстве**,2017,10, s:10-21
- Mora,N.,“Medya, Toplum Ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler”,**Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**,2008, 5(19),s:1-25
- Nelson,T.E.,Oxley,Z.M., Clawson,R.A.,“Toward A Psychology Of Framing Effects”,**Political Behavior**,1997, 19(3), 221-246
- Pan,Z.,Kosicki,G.M.,“Framing Analysis: An Approach To News Discourse”,**Political Communication**, 1993, 10(1), 55-75
- Saraçlı,M.,“Uluslararası Hukukta Terörizm”,**Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**,2007,11(1), s:1049-1078
- Semercioğlu,H.,“Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya”,**Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2016,34(2), s. 97-114
- İlgar. S., “Türk Basınında Sunulan Kırım Krizi Haberlerinin Çerçeveleme Kuramı Bağlamında İncelenmesi”,**Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**,2014, 22, s:60-73
- Tankard,J.W.,“The Empirical Approach To The Study Of Media Framing”,**Framing public life**, (Reese,S.D., Gandy, O.H., Grant,A.E.), Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum,2001,s:95-106

- Tellal,E.,“SSCB’yle İlişkiler”,**Türk Dış Politikası 1919-1980: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, (Baskın Oran) İstanbul, İletişim Yayınları ,2002,s.499-521
- Tewksbury,D., Scheufele,D.A.,“Special Issue On Framing, Agenda Setting, & Priming: Agendas For Theory And Research”, **Journal Of Communication**, 2007, 57(1), 8-8.
- Tokgöz,O.,**İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıcından Günümüze Anglo-Amerikan İletişim Kuramı**,(Ankara, İmge Kitabevi,2015)
- Topsakal,İ.,“Tarihi Süreçte Rusya-Türkiye İlişkileri”, **Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi**,2016, 3(2),s:33-53
- Türk,H.S.,“Anadolu Ajansı Sorunu ve Çözüm Yolları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1977, 34(1), s:61-86
- Özarslan,H.,Güran,M.,“İletişim Araştırmalarında Çerçeveleme Paradigması: Son Döneme Ait Bir İnceleme”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, 2015, 8(4), s.32-48
- Özbay,F.,“Soğuk Savaş Sonrası Türkiye-Rusya İlişkileri: 1992-2010”, **Bilge Strateji**, 2011, 2(4),s: 35-77
- Weaver,D.,“Thoughts on Agenda Setting, Framing and Priming”, **Journal of Communication**, 2007, 57(1),s: 142-147
- Yaylagül,L.,**Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, (Ankara, Dipnot Yayınları, 2010)
- Yeltin,H.,Işık,K.,“Rekabetten İşbirliğine Giden Süreçte Türkiye-Rusya İlişkilerinde Bir Test: Suriye Krizi”, **Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi**, 2017, 3(3), s:39-50
- Yüksel,E.,“Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır,”**Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2007, 7 (1), s:571-586
- Zhaparaliev,S.,**Suriye Sorununun Türk Ve Rus Basınında Temsili: 2012-2015 Dönemi Hürriyet, Sabah, Rossiyskaya Gazeta Ve Novaya Gazeta Örneği**, (Ankara, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi,2016)

İnternet Kaynakları

- AA, “AA 99 yıl önce başladığı yolculuğunu sonsuza dek sürdürecektir” İnternet sitesi (Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/aa-99-yil-once->

- [basladigi-yolculugunu-sonsuz-a-dek-surdurecek/1444000](#) Erişim tarihi: 23 Nisan 2019)
- Hürriyet Gazetesi, “Anadolu Ajansı’na yeni düzenleme” İnternet sitesi (Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/anadolu-ajansina-yeni-duzenleme-41188539> Erişim tarihi: 21 Nisan 2019)
- TASS, İnternet Sitesi, “СтраницыИстории” [Tarihten Sayfalar], (Erişim adresi: <http://www.tass-online.ru/?page=pages&pageID=7&langID=1>, Erişim tarihi: 23 Mayıs 2019)
- TASS, “TASS History” (TASS Tarihçesi) İnternet Sitesi, (Erişim adresi: <https://tass.com/history>, Erişim tarihi: 28 Mayıs 2019)
- TASS, “About TASS” (TASS Hakkında) İnternet sitesi, (Erişim adresi: <https://tass.com/today>, Erişim tarihi: 28 Mayıs 2019)
- Birgün Gazetesi, “Ortaklıktan düşmanlığa: Türkiye-Rusya ilişkileri” Erişim tarihi: 1 Mayıs 2019, <https://www.birgun.net/haber/ortakliktan-dusmanliga-turkiye-rusya-iliskileri-96353>
- Al- Jazeera, “Putin Dönemi Türk- Rus İlişkileri”, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2019, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/putin-donemi-turk-rus-iliskileri>
- Cumhuriyet, “Putin-Erdoğan zirvesi... Adım adım normalleşme”, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/581727/Putin-Erdogan_zirvesi..._Adim_adim_normallesme.html
- F5 Haber, “Rusya'dan Cerablus açıklaması: Çok endişeliyiz”, Erişim tarihi: 25 Mayıs 2018, <https://www.f5haber.com/gundem/rusyadan-cerablus-aciklamasi-cok-endiseliyiz-826545>
- Stratejik Ortak, “Dünden Bugüne Tüm Suriye Zirveleri” Erişim adresi: <https://www.stratejikortak.com/2018/04/suriye-zirve-astana-cenevre-soci.html>, Erişim tarihi: 5 Nisan 2019
- BBC, “TSK: Rus uçağı kazaen Türk askerlerini vurdu, 3 şehit”, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38918491>, Erişim tarihi: 5 Nisan 2019
- AA, “Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Olay belli ki açık ve net bir provokasyon”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-olay-belli-ki-acik-ve-net-bir-provokasyon/710328>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2019

- AA, 'Saldırı, Türkiye-Rusya ilişkilerini olumsuz etkilemeyecek', Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/saldiri-turkiye-rusya-iliskilerini-olumsuz-etkilemeyecek/709795>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "İçişleri Bakanı Soylu saldırganın kimliğini açıkladı", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-saldirganin-kimligini-acikladi/709853>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Bu tür alçak saldırılar bizim ilişkilerimizi bozamaz", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/disisleri-bakani-cavusoglu-bu-tur-alcak-saldirilar-bizim-iliskilerimizi-bozamaz/709929>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Başbakan Yardımcısı Türkeş: Büyükelçi Karlov'u öldürmediler aksine tarihe kazıdılar", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/basbakan-yardimcisi-turkes-buyukelci-karlovu-oldurmediler-aksine-tarihe-kazidilar/710650>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Bu saldırı iki ülke arasında oluşan iş birliğini de hedef almıştır", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/disisleri-bakani-cavusoglu-bu-saldiri-iki-ulke-arasinda-olusan-is-birligini-de-hedef-almistir/710038>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- MFA, "Türkiye-Rusya İlişkileri", Erişim adresi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-rusya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Rusya Devlet Başkanı Putin: 'Büyükelçimizin öldürülmesi ilişkilerin gelişmesini engellemeyecek", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-devlet-baskani-putin-buyukelcimizin-oldurulmesi-iliskilerin-gelismesini-engellemeyecek/712838>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Terör amacına ulaşamadı" Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/teror-amacina-ulasamadi/711072>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019
- AA, "Dış basında Karlov suikasti" Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dis-basinda-karlov-suikasti/710641>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

BBC, “TSK: Rus uçağı kazaen Türk askerlerini vurdu, 3 şehit”, Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38918491>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

TASS, “Press review: Warplane accident in Syria and surprises in Russian presidential election”, Erişim adresi: <https://tass.com/pressreview/930134>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2019

TASS, “Kremlin says Russian ambassador’s barbaric murder in Turkey is 'well-timed', Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921240>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Man of 2016: Putin's achievements on world scene amid pressure on Russia”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/923536>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Putin, Erdogan to discuss settlement in Syria, bilateral relations — Kremlin”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/934676>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Turkish minister says cooperation with Russia helps achieve important results in Aleppo” Erişim adresi: <https://tass.com/world/921548>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Diplomat explains why it is hard to find new Russia's ambassador to Turkey”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924949>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Russia not yet ready to abandon entry visas for Turkish nationals — ambassador”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/989343>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Time for ‘reset’ in Russia-NATO relations — diplomat”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924936>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

TASS, “Putin, Netanyahu discuss anti-terrorism cooperation”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921607>, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2019

Al Youm Al Sabea, Erişim adresi: <https://egypt.mom-rsf.org/en/media/detail/outlet/al-youm-al-sabea/>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

TASS, “Media: Jaish al-Fatah claims responsibility for murder of Russian ambassador” Erişim adresi: <https://tass.com/world/921186>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

- TASS, “PACE president condemns assassination of Russian ambassador”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921201>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “Israeli PM says set to cooperate with Russia against terrorism”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921352>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “Beijing vows to cooperate with Moscow against international terrorism”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921373>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “Putin, Rouhani agree to continue cooperation on Syria”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/922197>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “US diplomat says ambassador's tragic death may lead to better anti-terrorism cooperation”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921086>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- AA, “Rusya'nın Ankara Büyükelçisi silahlı saldırıda hayatını kaybetti”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/rusyanin-ankara-buyukelcisi-silahli-saldirida-hayatini-kaybetti/709718>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- AA, “Soylu'dan 'iç güvenlik' bilgilendirmesi”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/soyludan-ic-guvenlik-bilgilendirmesi-/719579>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “Top diplomat says Russian envoy’s murder proves importance of war on terror”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921016>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- TASS, “Russian senators condemn Ambassador Karlov’s murder, call for pooling anti-terror efforts” Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921657>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- AA, “AB Bakanı Çelik: Türk ve Rus halkları ortak bir değerini kaybetti”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ab-bakani-celik-turk-ve-rus-halklari-ortak-bir-degerini-kaybetti/710027>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019

- AA, “Adalet Bakanı Bozdağ: Karlov'un öldürülmesi bir terör saldırısıdır”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/adalet-bakani-bozdag-karlovun-oldurulmesi-bir-teror-saldirisidir/710803>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- AA, “Rusya, İran ve Türkiye, Suriye için garantör olmaya hazır”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-iran-ve-turkiye-suriye-icin-garantor-olmaya-hazir/710508>, Erişim tarihi: 8 Mayıs 2019
- ORSAM, “Suriye Gündemi: 10-16 Haziran 2019”, Erişim adresi: <https://orsam.org.tr/tr/suriye-gundemi-10-16-haziran-2019/>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2019
- TASS, “Russian MPs condemn ambassador’s murder in Turkey, call for anti-terrorism fight”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921124>, Erişim tarihi: 20 Haziran 2019
- TASS, “Time for ‘reset’ in Russia-NATO relations — diplomat”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924936>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019
- TASS, “Parliament speaker: Russian envoy's murder aimed at disrupting peace settlement in Syria”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921046>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019
- TASS, “Media: Jaish al-Fatah claims responsibility for murder of Russian ambassador”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921186>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019
- TASS, “Lavrov says other countries besides US attempt to recruit Russian diplomats”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/930104>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019
- AA, “Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Karlov suikastının arkasındakiler ortaya çıkarılacak”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-karlov-suikastinin-arkasindakiler-ortaya-cikarilacak/712295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019
- TASS, “Turkish prosecutors say Russian ambassador killed upon FETO’s order – TV”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/950986>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Killer of Russian ambassador to Turkey had links with Gulen — prosecutor’s Office”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/981898>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Turkey arrests suspect linked to Russian ambassador’s murder”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/984573>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Başbakan Yardımcısı Kurtulmuş: Karlov suikastının arkasındakiler ortaya çıkarılacak”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/basbakan-yardimcisi-kurtulmus-karlov-suikastinin-arkasindakiler-ortaya-cikarilacak/712295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Saldırgan Altıntaş'ın evinde FETÖ kitapları bulundu”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/saldirgan-altintas-in-evinde-feto-kitaplari-bulundu/710549>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “İçişleri Bakanı Soylu: Karlov soruşturmasında çok önemli bilgilere ulaşıldı”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-karlov-sorusturmasinda-cok-onemli-bilgilere-ulasildi/713460>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Rus Büyükelçinin öldürülmesi soruşturmasında 5 kişi tutuklandı”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/rus-buyukelcinin-oldurulmesi-sorusturmasinda-5-kisi-tutuklandi/722285>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “ABD Büyükelçisi Bass'ın açıklamaları sahadaki uygulamalarla çelişiyor”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-buyukelcisi-bassin-aciklamalari-sahadaki-uygulamalarla-celisiyor/712798>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Suikast planı FETÖ dizisinden kurgulanmış”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suikast-planı-feto-dizisinden-kurgulanmis/1320667>, Erişim Tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Erdogan claims Russian ambassador's assassin tied to Gulen”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921295>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Press review: Islamic State issues hit lists and Bout counting on Trump”, Erişim adresi: <https://tass.com/pressreview/921382>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Diplomat sees link between ambassador's brutal murder and anti-Russian propaganda”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/922817>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

TASS, “Russian ambassador calls for cultivating Moscow-Ankara ties”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/981763>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Büyükelçi Karlov'un adı büyükelçiliğin bulunduğu sokağa verildi”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/buyukelci-karlovun-adi-buyukelciligin-bulundugu-sokaga-verildi/723570>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Rus Büyükelçi Karlov'un son arzusu yerine getiriliyor”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/rus-buyukelci-karlovun-son-arzusu-yerine-getiriliyor/854658>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2019

AA, “Andrey Karlov anıtı açıldı”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/andrey-karlov-aniti-acildi/977975>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Putin awards Hero of Russia title to Ambassador Karlov”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/921214>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Russian ambassador calls for cultivating Moscow-Ankara ties”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/981763>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Ambassador Karlov’s body to arrive in Moscow late on Tuesday”, Erişim adresi: <https://tass.com/russias-foreign-policy/920935>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

AA, “Rus Büyükelçi Karlov hakkında ekim ayında araştırma yapıldığı belirlendi”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rus-buyukelci-karlov-hakkinda-ekim-ayinda-arastirma-yapildigi-belirlendi/719648>, Erişim tarihi: 23 Haziran 2019

AA, “Rus heyet Başkentte çalışmalarını sürdürdü”, Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rus-heyet-baskentte-calismalarini-surdurdu/713515>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Moscow hopes those responsible for death of Russian ambassador in Turkey will be punished”, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/924728>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Media: Turkish police arrest 13 suspects tied to Russian ambassador’s murder”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/921156>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

TASS, “Erdogan informs Putin about investigation of Russian ambassador’s assassination — Kremlin”, Erişim adresi: <https://tass.com/world/922147>, Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

Resmi Gazete, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/04/20190419-1.pdf>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2019

ÖZET

Bu çalışmada Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov suikastına ilişkin Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nda yayınlanan haberlerin haber çerçeveleme kuramı bağlamında nasıl çerçvelendiği incelenmiştir. Örneklem suikastın gerçekleştiği 19 Aralık 2016'dan bu çalışmanın yapıldığı Aralık 2018'e kadar konuyla ilgili yayınlanan haberleri kapsamaktadır. Yapılan tarama sonucunda Anadolu Ajansı'nda 127 haber; TASS Haber Ajansı'nda 95 haber tespit edilmiş ve analiz edilmiştir.

Araştırma ile elde edilen bulgular sonucunda Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nın bağlı oldukları devletlerin resmi söylemleri etrafında haberleri çerçeveledikleri; her iki ajansta da bu suikastın bir provokasyon olduğu ve iki ülke ilişkilerinin bu 'provokasyon' sebebiyle zarar görmeyeceği vurgusunun öne çıkarıldığı ortaya koyulmuştur. Bunun dışında suikast haberleri genel olarak iki ülkenin Suriye'deki işbirliği konusu etrafında çerçevelemiş; iki olay ilişkilendirilmiştir.

Ayrıca Anadolu Ajansı suikastın sorumlusu olarak FETÖ'yü göstermiş; TASS Haber Ajansı ise suikast haberlerini Rusya'nın Suriye'de terörizmle mücadele amacıyla bulunduğu vurgusundan hareketle uluslararası terörizm kavramı etrafında çerçevelemiştir.

Anahtar kelimeler: Anadolu Ajansı, TASS, haber çerçeveleme, Karlov suikastı

ABSTARCT

This study examines how the assassination of Russian Ambassador to Ankara Andrey Karlov is framed and published by Anatolian Agency and TASS News Agency, within the context of news framing theory. The sample covers the related news published within the time frame between December 19th, 2016, the day of the assassination and December 2018, the month this study is conducted. As a result of the survey, 127 news at Anadolu Agency; 95 news were identified and analyzed at TASS News Agency.

As a result of the findings obtained from the research, it was determined that Anadolu Agency and TASS News Agency framed the news around the official discourse of the states to which they belong. In both agencies, it was emphasized that this assassination was a provocation and the relations between the two countries would not be damaged due to this 'provocation'. In addition, the news of the assassination is generally framed around the cooperation in Syria of two countries and two events are associated.

Additionally, Anadolu Agency cited FETÖ as responsible for the assassination, while TASS news agency framed the news around the concept of international terrorism, emphasizing Russia's presence in Syria to combat terrorism.

Keywords: Anadolu Agency, TASS, news framing, the assassination of Andrey Karlov